

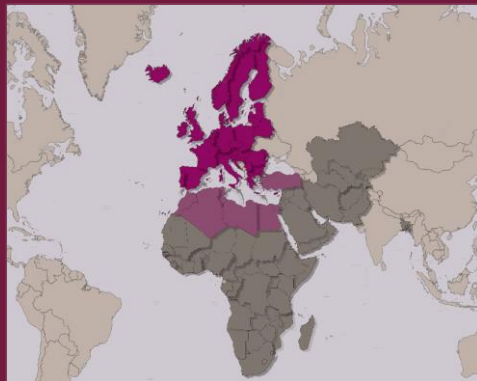
ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΓΕΩΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΩΝ ΡΟΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΟΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΤΟΠΙΟΥ

Κωνσταντίνα Περβολαράκη

Επιβλέπων: Μαρίνος Κάβουρας, Καθηγητής Τομέα Τοπογραφίας

Αθήνα, Ιούλιος 2024

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΓΕΩΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΩΝ ΡΟΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΔΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΟΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΤΟΠΙΟΥ»

DIPLOMA THESIS

«GEOSPATIAL ANALYSIS OF MIGRATION AND REFUGEE FLOWS IN EUROPE FOR THE
FORMATION OF A CONTEMPORARY GEOPOLITICAL LANDSCAPE»

Κωνσταντίνα Περβολαράκη

Επιβλέπων: Μαρίνος Κάβουρας, Καθηγητής Τομέα Τοπογραφίας

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή

.....
Μαρίνος Κάβουρας,
Καθηγητής Τομέα
Τοπογραφίας

.....
Αθανασία Δάρρα,
Ε.Δι.Π. Τομέα Γεωγραφίας &
Περιφερειακού Σχεδιασμού

.....
Χατζηχρήστος Θωμάς,
Καθηγητής Τομέα
Γεωγραφίας & Περιφ.
Σχεδιασμού

Αθήνα, Ιούλιος 2024

©Copyright-All rights reserved Κωνσταντίνα Περβολαράκη, 2024

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου.

*Αφιερώνεται στην γιαγιά μου Κωνσταντίνα,
που δεν πρόλαβε να με δει να ολοκληρώνω
τις σπουδές μου...*

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία αποτέλεσε για εμένα μια εξαιρετική εμπειρία απόκτησης γνώσεων και δεξιοτήτων γύρω από το θέμα της μεταναστευτικής και προσφυγικής κρίσης στην Ευρώπη. Η συνεισφορά πολλών σημαντικών προσώπων ήταν καθοριστική σε αυτό το ταξίδι. Πρώτα απ' όλα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους καθηγητές μου, Μαρίνο Κάβουρα (Καθηγητής Ε.Μ.Π) και Αθανασία Δάρρα (Ε.ΔΙ.Π. ΕΜΠ) για την αμέριστη καθοδήγηση, την εμπιστοσύνη και την πολύτιμη υποστήριξη τους. Η συνεισφορά τους ήταν σημαντική στην εξέλιξη αυτής της εργασίας.

Ακόμη, νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω τις φίλες και συμφοιτήτριες μου Βαλεντίνα, Ελισσάβητ, Ελεάνα, Εύη και Άννα, για την συνεχή υποστήριξη τους και τις μοναδικές εμπειρίες που μοιραστήκαμε κατά διάρκεια των σπουδών μας. Ιδιαίτερα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον συμφοιτητή μου Κωνσταντίνο Σταθερόπουλο, για την βοήθεια και ενθάρρυνση του στο τελικό στάδιο των σπουδών μου.

Τέλος ευχαριστώ από τα βάθη της καρδιάς μου τους γονείς μου και τον αδερφό μου, για την αδιάκοπη αγάπη και συμπαράσταση τους. Χωρίς την δική τους συνδρομή και τις πολύτιμες συμβουλές τους, δεν θα μπορούσα να φτάσω σε αυτό το σημείο. Η υπομονή και επίμονή που με δίδαξαν, ήταν καθοριστικές για να ολοκληρώσω αυτό το σημαντικό κεφάλαιο της ζωής μου.

Περιεχόμενα

Περίληψη	9
Abstract	10
Κεφάλαιο 1: «Εισαγωγή».....	11
1.1 Η Δυναμική των Μεταναστευτικών Ροών στην Ευρώπη.....	11
1.2 Σύγχρονη μεταναστευτική ιστορία στην Ευρώπη	11
1.3 Η Ευρώπη στον παγκόσμιο μεταναστευτικό χάρτη	13
1.4 Λόγοι μετανάστευσης: Παράγοντες απώθησης και έλξης	15
1.5 Οι δημογραφικές προκλήσεις και η μετανάστευση σε παγκόσμιο επίπεδο	16
1.6 Ο γεωπολιτικός αντίκτυπος των δημογραφικών μεταβολών	18
1.7 Ορισμοί και έννοιες κλειδιά	19
1.7.1 Μεταναστευτικές Έννοιες.....	19
1.7.2 Δημογραφικές Έννοιες.....	20
1.8 Σκοπός Διπλωματικής Εργασίας	21
1.9 Δομή Διπλωματικής εργασίας	22
Κεφάλαιο 2 «Βιβλιογραφική Επισκόπηση».....	23
2.1 Μεταναστευτικές Διαδρομές προς στην Ευρώπη κατά Frontex.....	23
2.1.1 Οδός Κεντρικής Μεσογείου	24
2.1.2 Διαδρομή Ανατολικής Μεσογείου.....	24
2.1.3 Διαδρομή Δυτικής Μεσογείου.....	25
2.1.4 Διαδρομή Δυτικών Βαλκανίων	26
2.1.5 Διαδρομή Ανατολικών Συνόρων.....	27
2.1.6 Διαδρομή Δυτικής Αφρικής	28
2.1.7 Διαδρομή της Μάγχης	28
2.2 Το Δημογραφικό Πρόβλημα της Ευρώπης και η μετανάστευση	29
2.3 Μέτρα Ενσωμάτωσης της μετανάστευσης από την ΕΕ	30
2.4 Πακέτο Συμφωνίας της ΕΕ με την Τουρκία και τις Αφρικάνικες Χώρες για την μετανάστευση	31
2.4.1 Μέτρα Διαχείρισης της Αφρικάνικης Μετανάστευσης από την ΕΕ	31
2.4.2 Συνεργασία της ΕΕ και της Τουρκίας για την μετανάστευση	33
2.5 Επαναπατριsmός.....	33
2.6 Ανάλυση πηγών των δεδομένων	35
2.6.1 Eurostat.....	36
2.6.2 World Bank.....	38
2.6.3 Operation Data Portal	39
2.6.4 Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες -UNCHR	40

2.6.5 United Nations	40
2.6.6 OECD	41
2.6.7 International Labor Organization.....	43
2.6.8 Our World in Data	45
2.6.9 Frontex	45
Κεφάλαιο 3 «Μεθοδολογική Προσέγγιση».....	46
3.1 Μεθοδολογία.....	46
3.2 Μεταναστευτικές - Προσφυγικές Ροές στην Ευρώπη	47
3.2.1 Χώρες Προέλευσης	48
3.2.2 Χώρες Διέλευσης	50
3.2.4 Χώρες Προορισμού/ Υποδοχής.....	52
3.2.5 Προσφυγικές ροές από την Ουκρανία.....	52
3.3 Προφίλ Μεταναστών και Προσφύγων στις χώρες της Ευρώπης	53
3.3.1 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	53
3.3.2 Ηλικιακή Διάρθρωση- Ενεργός πληθυσμός.....	53
3.3.3 Φύλο	53
3.3.4 Μορφωτικό Επίπεδο.....	54
3.3.5 Κοινωνικοοικονομικά Χαρακτηριστικά.....	54
3.3.6 Ρυθμός Ανεργίας.....	54
3.3.7 Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ	54
Κεφάλαιο 4 «Εφαρμογή Γεωχωρικής Ανάλυσης και Αποτελέσματα»	55
4.1 Μεταναστευτικά πρότυπα χωρών διέλευσης	55
4.2 Μεταναστευτικές ροές στην Ευρώπη για την χρονική περίοδο 2010-2020	61
4.3 Προσφυγικός Πληθυσμός από την Ουκρανία	66
4.4 Χαρακτηριστικά Μεταναστευτικών και Προσφυγικών ροών στις Ευρωπαϊκές Χώρες	67
4.4.1 Ηλικιακή Διάρθρωση Διεθνών Μεταναστών.....	67
4.4.2 Ενεργός Πληθυσμός.....	69
4.4.5 Μορφωτικό Επίπεδο.....	71
4.4.6 Αναλογία Ανδρών και Γυναικών	73
4.4.7 Ρυθμός Ανεργίας Διεθνών Μεταναστών	75
4.4.8 Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ	77
Κεφάλαιο 5 «Συμπεράσματα».....	79
Αναφορές.....	82

Περίληψη

Στην παρούσα Διπλωματική Εργασία, κεντρικό θέμα είναι η γεωγραφική ανάλυση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στην Ευρώπη και ο ρόλος που διαδραματίζουν στην διαμόρφωση του γεωπολιτικού τοπίου της. Αναλύονται οι μεταναστευτικές και οι προσφυγικές ροές μέσω των μεταναστευτικών διάδρομων που ακολουθούν για να φτάσουν στην Ευρώπη, εστιάζοντας στον τρόπο που αυτές οι ροές επιδρούν στο δημογραφικό πρόβλημα της Ηπείρου. Παρουσιάζονται οι πολιτικές ενσωμάτωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ παρατίθενται οι διεθνείς συμφωνίες που έχει αναπτύξει για την διαχείριση της μετανάστευσης. Στην συνέχεια, γίνεται μια αναλυτική περιγραφή των διαθέσιμων δεδομένων που υπάρχουν προκειμένου να μπορέσουν να χρησιμοποιηθούν για την διερεύνηση του φαινομένου. Ακόμα, πραγματοποιείται μια λεπτομερής αναφορά για την μεθοδολογική προσέγγισή του θέματος, σχετικά με επεξεργασίες και τα εργαλεία, βάση των οποίων θα γίνει η ερμηνεία των διαθέσιμων δεδομένων και η οπτικοποίησή τους (Διαγράμματα, Χάρτες). Τέλος, προκύπτει το τελικό αποτέλεσμα της έρευνας, παραθέτοντας γενικές παρατηρήσεις σχετικά με την γεωπολιτική σύνθεση που διαμορφώνεται από τις μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές.

Λέξεις Κλειδιά: Μεταναστευτικές ροές, Προσφυγικές ροές, Δημογραφικές Προκλήσεις, Μεταναστευτικές Διαδρομές, Χώρες Προέλευσης, Χώρες Διέλευσης, Χώρες Προορισμού, Γεωπολιτικό τοπίο της Ευρώπης.

Abstract

In this thesis, the focal point is the geographical analysis of migration and refugee flows in Europe and their role in shaping the continent's geopolitical landscape. The study analyzes migration and refugees flows by tracing the specific routes used to reach Europe, with a particular emphasis on their demographic implications for the continent. It explores the integration policies of the European Union and highlights international agreements developed for managing migration. Furthermore, the thesis presents a comprehensive overview of the methodological approach employed, detailing the analytical process and visualization tools such as charts and maps used for data interpretation. Ultimately, the research yields conclusive insights into geopolitical composition by migration and refugee flows.

Keywords: Migration flows, Refugee flows, Demographic challenges, Migration routes, Countries of origin, Countries of transit, Countries of destination, Geopolitical landscape of Europe.

Κεφάλαιο 1: «Εισαγωγή»

1.1 Η Δυναμική των Μεταναστευτικών Ροών στην Ευρώπη

Τα τελευταία χρόνια οι αλληλεπιδράσεις των λαών συνεχώς αυξάνονται, καθώς παρατηρούνται δυναμικά φαινόμενα τα οποία τις συνδέουν. Ένα τέτοιο φαινόμενο είναι οι μετακινήσεις ανθρώπινων μονάδων από χώρα σε χώρα για ένα καλύτερο επίπεδο ζωής, το οποίο γίνεται είτε για βιοποριστικούς λόγους είτε για λόγους εξαναγκασμού. Οι δυο αυτές κατηγορίες και ο τρόπος με τον οποίο αυτές διαρθρώνονται στον χώρο, χαράζουν μια συγκεκριμένη πορεία, που αποτελεί ένα ζητούμενο προς μελέτη για την επιστημονική κοινότητα. Οι μετακινήσεις αυτές, σκιαγραφούν ένα γεωπολιτικό τοπίο, το οποίο ενισχύει ή αποδυναμώνει τις χώρες δημιουργώντας νέα δεδομένα και διεθνείς τάσεις.

Οι ευρωπαϊκές χώρες βρίσκονται στο επίκεντρο αυτού του μετασχηματισμού, εξαιτίας της γεωγραφικής θέσης, της διαπολιτισμικότητας και των ίσων ευκαιριών που προσφέρουν, αποτελώντας πόλο έλξης για πολλούς ανθρώπους. Το 2020 εκτιμήθηκε ότι η Ευρώπη φιλοξένησε 87 εκατομμύρια διεθνείς μετανάστες¹, που αποτελούσαν το 61% του παγκόσμιου αποθέματος διεθνών μεταναστών.² Αυτή όμως η συνεχής ροή πληθυσμού, δημιουργεί ένα περίπλοκο σύνολο προκλήσεων αλλά και ευκαιριών στην Ήπειρο.

Η Ευρώπη αντιμετωπίζει δημογραφικές μεταβολές με την γήρανση του πληθυσμού και τα χαμηλά ποσοστά γεννήσεων, που απειλούν την βιωσιμότητα των οικονομιών και κατά επέκταση την δυναμική της, ανάμεσα σε άλλες Ηπείρους. Καθώς οι γηγενείς πληθυσμοί συρρικνώνονται, παρουσιάζεται επιτακτική ανάγκη να ενισχυθεί ο πληθυσμός με άτομα χαμηλότερων ηλικιακών ομάδων, προκειμένου να συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη των ευρωπαϊκών χωρών. Ταυτόχρονα όμως, η μαζική άφιξη μεταναστών και προσφύγων, ασκεί τεράστιες πιέσεις στα ευρωπαϊκά κράτη, που προσπαθούν να εξισορροπήσουν τις ανθρωπιστικές τους υποχρεώσεις με τις εγχώριες προκλήσεις τους.

1.2 Σύγχρονη μεταναστευτική ιστορία στην Ευρώπη

Αφετηρία του μεταναστευτικού κύματος στην Ευρώπη φαίνεται να είναι οι χώρες της Αφρικής, της Μέσης Ανατολής και της Κεντρικής και Νότιας Ασίας, σύμφωνα με τις ενεργές μεταναστευτικές διαδρομές που καταγράφονται από τα τέλη του 2010 (Εικόνα 1.1).³ Οι γεωπολιτικές αναταράξεις και συγκρούσεις στις περιοχές αυτές, πυροδότησε την αύξηση των ροών πληθυσμού, που κορυφώθηκε το 2015, οδηγώντας σε μεταναστευτική και προσφυγική κρίση στην Ευρώπη. Αξιοσημείωτο είναι, πως στην

---

¹ Διεθνείς Μετανάστες: Κάθε άτομο που βρίσκεται εκτός ενός κράτους στο οποίο είναι πολίτης ή υπήκοος ή στην περίπτωση απόμων χωρίς υπηκοότητα, εκτός του κράτους γέννησής τους ή συνήθους κατοικίας. Ο όρος περιλαμβάνει μετανάστες που προστίθενται να μετακινηθούν μόνιμα ή προσωρινά καθώς και αυτούς που μετακινούνται με κανονικό ή τεκμηριωμένο τρόπο, καθώς επίσης και μετανάστες σε ανεπίσημες καταστάσεις. Σημείωση: Ομοίως με τον παραπάνω ορισμό, για στατιστικούς σκοπούς, το Τμήμα Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων των Ηνωμένων Εθνών (UN DESA) ορίζει ως «διεθνή μετανάστη» ως «κάθε άτομο που αλλάζει τη χώρα της συνήθους διαμονής του» (Συστάσεις για τη Στατιστική της Διεθνούς Μετανάστευσης, Αναθεώρηση 1 (1998) παρ.32). Ο ορισμός του UN DESA αποκλείει τις οφειλόμενες μετακινήσεις για «αναψυχή, διακοπές, επισκέψεις σε φίλους και συγγενείς, επιχειρήσεις, ιατρική περίθαλψη ή θρησκευτικά προσκυνήματα». (Glossary on Immigration, IOM- 2019)

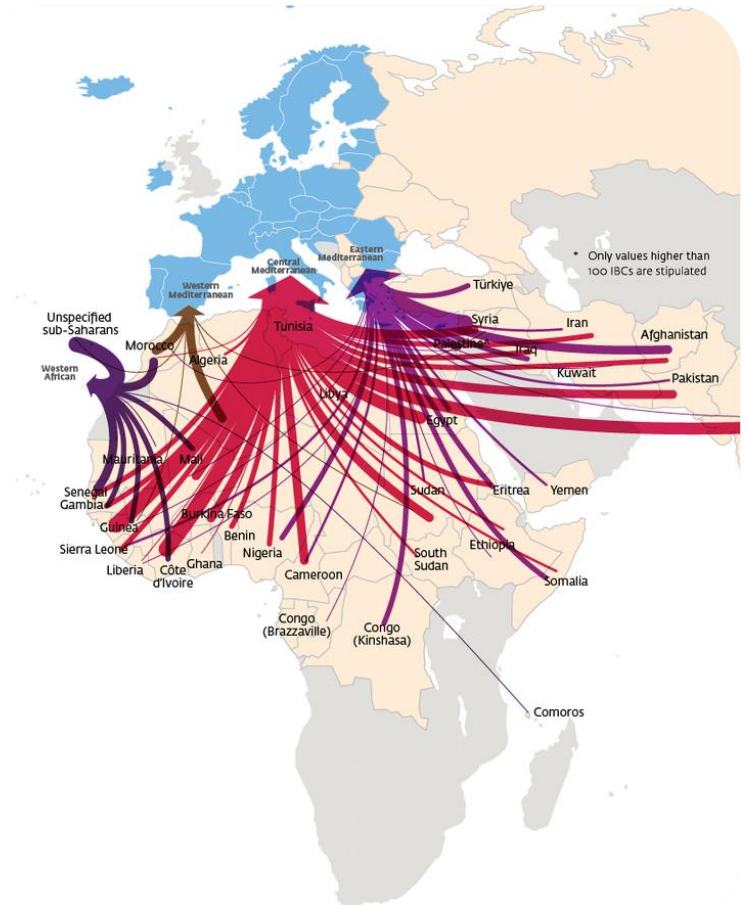
² IOM – World Migration Report 2022

³ IOM-Europe, Mixed Migration flows to Europe (2023)

συγκεκριμένη περίοδο σημειώθηκαν 1.83 εκατομμύρια παράτυπες διελεύσεις στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ.⁴

Οι περισσότεροι πρόσφυγες που καταγράφηκαν, ήταν από τον εμφύλιο πόλεμο στην Συρία, που ξεκίνησε το 2011 και προκάλεσε την μεγαλύτερη προσφυγική κρίση στον κόσμο, με την Ευρώπη να φιλοξενεί πάνω από 1 εκατομμύριο Σύριους πρόσφυγες⁵. Παράλληλα όμως, οι πόλεμοι στο Ιράν και στο Αφγανιστάν, οι τρομοκρατικές εξεγέρσεις στην Νιγηρία, στο Πακιστάν, αλλά και οι αλληπάλληλες συγκρούσεις στην Σομαλία και στο Σουδάν, προκάλεσαν ανεξέλεγκτες ροές ανθρώπων στα ευρωπαϊκά κράτη. Επίσης, η Λιβύη που αποτελεί κόμβο διέλευσης των ροών πληθυσμού στις ευρωπαϊκές χώρες, εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης, μετά την απομάκρυνση του Μουαμάρ Καντάφι από την εξουσία το 2011, κατέληξε σε ένα ασταθές κράτος με πολλές εμφύλιες συγκρούσεις, αυξάνοντας τις ροές και επιτρέποντας την παράτυπη μετανάστευση.

Η δυναμικότητα του φαινομένου όμως, φαίνεται να συνεχίζεται, παρόλο που η πανδημία του κορονοϊού είχε ελαττώσει τις μεταναστευτικές ροές λόγω των περιοριστικών μέτρων. Τα έτη 2021 και 2022 κατέγραψαν ραγδαία αύξηση στον αριθμό των αφίξεων στην Ευρώπη, ιδιαίτερα λόγω του πρόσφατου πόλεμου της Ρωσίας και της Ουκρανίας.⁶ Εκτιμάται από τα τέλη του 2022 ότι, οι Ουκρανοί πρόσφυγες αποτελούν το 16% του παγκόσμιου προσφυγικού πληθυσμού, αποτελώντας την ταχύτερη εκροή προσφύγων από το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (UNHCR-Global Trend 2022). Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι το 52% όλων των προσφύγων και άλλων ανθρώπων που χρειάζονται διεθνή προστασία, προέρχονται από τρεις χώρες, την Συρία, την Ουκρανία και το Αφγανιστάν (UNHCR).

Εικόνα 1.1: Οι μεταναστευτικές ροές προς την Ευρώπη, Πηγή: Frontex

⁴ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο- Η απάντηση της ΕΕ στην μετανάστευση και το άσυλο, 2017

⁵ UNHCR: Syrian Refugee Crisis – Globally, in Europe and in Cyprus: <https://www.unhcr.org/cy/2021/03/18/syria-refugee-crisis-globally-in-europe-and-in-cyprus-meet-some-syrian-refugees-in-cyprus/>

⁶ <https://www.europarl.europa.eu/topics/el/article/20170629STO78630/prosfugiki-krisi-kai-ee-stoicheia-kai-arithmoi>

1.3 Η Ευρώπη στον παγκόσμιο μεταναστευτικό χάρτη

Οι μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές, είναι ένα φαινόμενο που επηρεάζει, όχι μόνο την Ευρώπη, αλλά και άλλες περιοχές του κόσμου. Με βάση τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΙΟΜ) για το έτος 2020, οι διεθνείς μετανάστες σε παγκόσμιο επίπεδο, ανέρχονται στους 281 εκατομμύρια, που αποτελούν το 3.6% του συνολικού παγκόσμιου πληθυσμού. Οι περιοχές που φιλοξένησαν τους περισσότερους μετανάστες ήταν η Ευρώπη και η Ασία με 87 και 86 εκατομμύρια μετανάστες αντίστοιχα, ενώ ακολούθησε και η Βόρεια Αμερική με 59 εκατομμύρια μετανάστες. Ακόμη, εκτιμήθηκε ότι η Αφρική αποτέλεσε το 9% του παγκόσμιου αποθέματος μεταναστών, ενώ η Λατινική Αμερική με την Καραϊβική το 5% και η Ωκεανία το 3%.

Βέβαια, σε αντίθεση με το μέγεθος του πληθυσμού κάθε περιοχής, τα ποσοστά ήταν διαφορετικά, με τα υψηλότερα ως προς τον συνολικό πληθυσμό τους, να το έχουν η Ωκεανία με 22%, η Λατινική Αμερική με 16% και η Ευρώπη με 12%. Μικρότερο μερίδιο διεθνών μεταναστών είχαν η Ασία με 1.8%, η Αφρική με 1.9% και η Λατινική Αμερική με την Καραϊβική 2.3%. Αξιοσημείωτο είναι ότι, η Ασία από το έτος 2000 έως το 2020, σημείωσε σημαντική αύξηση στους διεθνείς μετανάστες φθάνοντας στο 74 %. Η Ευρώπη, βίωσε τη δεύτερη μεγαλύτερη ανάπτυξη κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, εκτιμώντας 30 επιπλέον εκατομμύρια διεθνείς μετανάστες. Η Βόρεια Αμερική, κατέγραψε αύξηση κατά 18 εκατομμύρια και 10 εκατομμύρια η Αφρική.

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ, η Γερμανία, η Τουρκία, το Πακιστάν, το Ιράν και η Κολομβία, είναι οι πέντε δημοφιλέστερες χώρες που φιλοξενούν τους περισσότερους πρόσφυγες σε παγκόσμιο επίπεδο (Εικόνα 1.2). Ειδικότερα, η Τουρκία και η Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν, βρίσκονται στην πρώτη θέση, με 3.4 εκατομμύρια πρόσφυγες να φιλοξενοούνται σε αυτές τις χώρες. Στην δεύτερη θέση, βρίσκεται η Γερμανία με 2.3 εκατομμύρια, η Κολομβία με λίγο λιγότερα από 2.5 και το Πακιστάν με 2.1 εκατομμύρια πρόσφυγες.

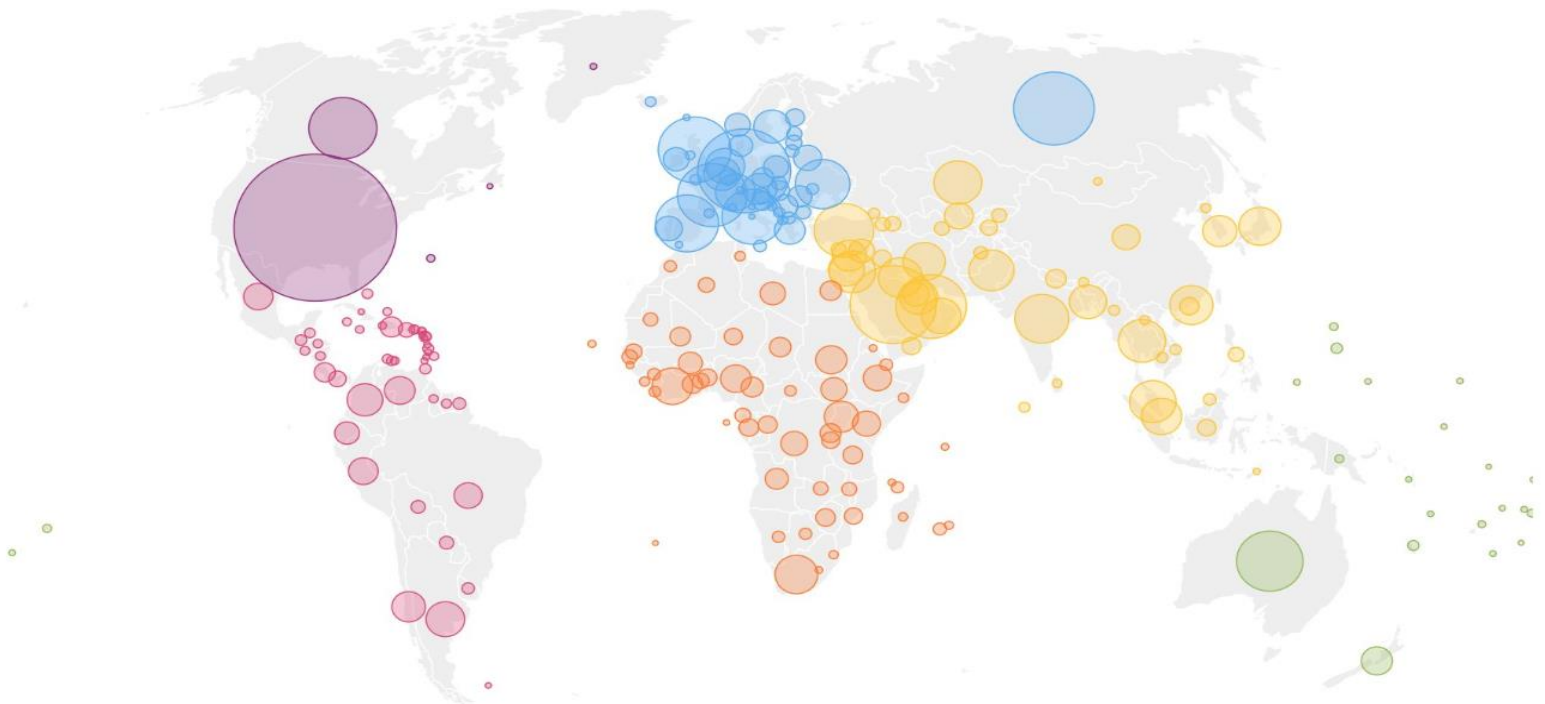
Εικόνα 1.2: Χάρτης βίαιων εκτοπισμένων ανθρώπων και απάτριδων που βρίσκονται στις χώρες υποδοχής που εμφανίζονται από τα μέσα του 2023, Πηγή: UNHCR

Παρατηρείται ότι, η πλειονότητα των μεταναστευτικών ροών από την Μέση Ανατολή, την Ασία και την Αφρική δεν έρχονται στην Ευρώπη, αλλά μετακινούνται κυρίως στις γειτονικές τους χώρες⁷. Αυτό, συμβαίνει επειδή οι περισσότεροι μετανάστες και πρόσφυγες δεν διαθέτουν τα μέσα και τους πόρους για να μετακινηθούν προς τις οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες. Έτσι, αναζητούν καταφύγιο σε γειτονικές χώρες, παρόμοιες σε χαρακτηριστικά με αυτές που εγκαταλείπουν. Η Ευρώπη, μπορεί να μην δέχεται τις ίδιες πιέσεις με άλλες περιοχές σε παγκόσμιο επίπεδο, αλλά η θέση της στον παγκόσμιο μεταναστευτικό χάρτη είναι σημαντική. Μάλιστα στην Εικόνα 1.3, αποτυπώνεται η δυναμική που έχει στο μεταναστευτικό και προσφυγικό τοπίο, καθώς όλες οι ευρωπαϊκές χώρες αποτελούν χώρες υποδοχής.

The map shows the **total number of international migrants** within each country

Total Pct. migrants Pct. non-migrants

Circles are sized based on the total number

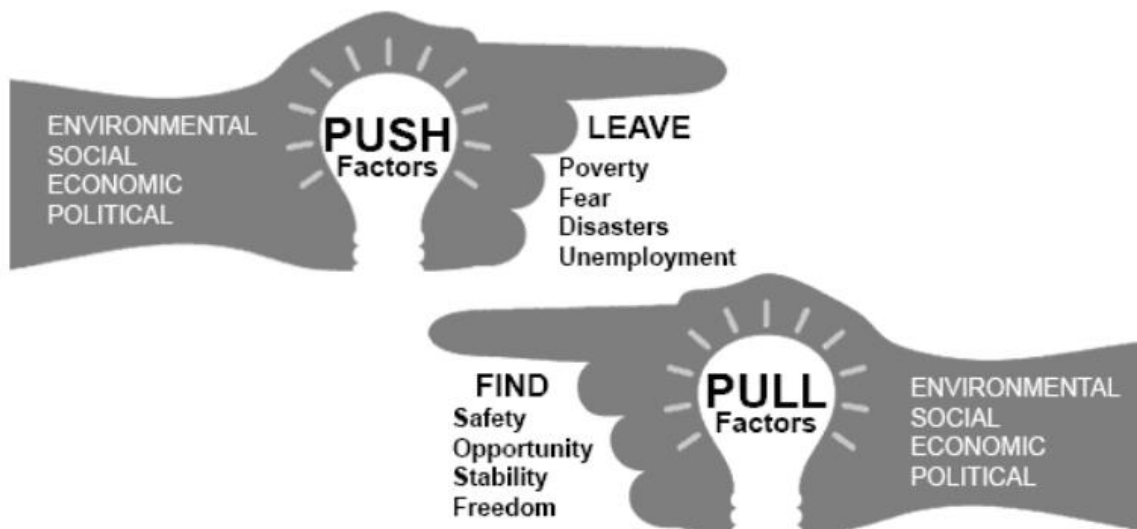

Εικόνα 1.3: Χάρτης που δείχνει τον συνολικό αριθμό Διεθνών μεταναστών σε κάθε χώρα, Πηγή: IOM – World Migration Report 2022

⁷ Στατιστικές για τη μετανάστευση στην Ευρώπη- Ευρωπαϊκή Επιτροπή

1.4 Λόγοι μετανάστευσης: Παράγοντες απώθησης και έλξης

Η θεωρία των παραγόντων ώθησης και έλξης μελετήθηκε για πρώτη φορά, από τον Ernst Ravenstein στο έργο του “Laws of Migration και χρησιμοποιείται από την επιστημονική κοινότητα για να ερμηνευτούν τα μοτίβα της γεωγραφικής μετανάστευσης είτε εντός της πατρίδας είτε των χωρών υποδοχής. Η θεωρία «ώθησης- έλξης» αναφέρεται στην σημασία των δυο αντίθετων δυνάμεων στην κίνηση του πληθυσμού. Η δύναμη της «ώθησης» προωθεί τους λόγους που κάποιος θέλει να φύγει από την πατρίδα του, όπως η φτώχεια, η ανεργία, η ραγδαία αύξηση του πληθυσμού, η πολιτική αστάθεια και η χαμηλή κοινωνική θέση. Αντίθετα, η δύναμη της «έλξης» αναφέρεται στους παράγοντες που ελκύουν τους ανθρώπους να μεταναστεύσουν σε μια συγκεκριμένη περιοχή, όπως είναι οι ευκαιρίες απασχόλησης, η πολιτική ελευθερία, η εκπαίδευση και το σύστημα πρόνοιας μιας χώρας⁸.

Εικόνα 1.4: Παράγοντες ώθησης και έλξης των μεταναστευτικών ροών, Πηγή: NorthofEu (Northern Europe)

Οι σημαντικότεροι παράγοντες που προωθούν την ώθηση και έλξη είναι οι δημογραφικοί, οι οικονομικοί, οι κοινωνικοπολιτικοί και οι περιβαλλοντικοί (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2020). Η Εικόνα 1.4 δείχνει αυτούς παράγοντες στην θεωρία της ώθησης και έλξης, ενώ εξηγούνται πιο αναλυτικά παρακάτω:

- **Κοινωνικοπολιτικοί Παράγοντες**
Οι θρησκευτικές, φυλετικές, πολιτικές και πολιτιστικές πιέσεις, αλλά και οι πολεμικές συγκρούσεις ή διώξεις από τις κυβερνήσεις, ωθούν τους ανθρώπους να εγκαταλείψουν την χώρα τους και να αναζητήσουν ασφάλεια σε μια άλλη χώρα. Αυτοί οι άνθρωποι, θεωρούνται συνήθως ανθρωπιστικοί πρόσφυγες, καθώς φεύγουν από την χώρα τους επειδή δεν είναι ασφαλείς.
- **Δημογραφικοί και Οικονομικοί Παράγοντες**
Οι δημογραφικές εξελίξεις στις αναπτυσσόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες καθορίζονται από την μετανάστευση. Ένας πληθυσμός που αυξάνεται ή μειώνεται και ειδικά αν γερνάει, επηρεάζει την

⁸ The Push and Pull Factors Affecting the Migration of Mongolians to the Republic of South Korea

οικονομική άνθιση και τις ευκαιρίες απασχόλησης στις χώρες καταγωγής αλλά και τις πολιτικές μετανάστευσης των χωρών προορισμού. Τα επίπεδα ανεργίας και η οικονομική κατάσταση μιας χώρας έχουν αντίκτυπο στην δημογραφική και οικονομική μετανάστευση, καθώς μια ασταθή οικονομική κατάσταση θα οδηγήσει σε μεγάλο αριθμό μετακινήσεων. Οι υψηλοί μισθοί, οι καλύτερες επαγγελματικές και εκπαιδευτικές ευκαιρίες, το υψηλό βιοτικό επίπεδο, οι παροχές υγείας θα αποτελούν παράγοντες έλξης για αυτούς τους ανθρώπους.

- **Περιβαλλοντική και κλιματική μετανάστευση**

Το φυσικό περιβάλλον ανέκαθεν αποτελούσε λόγος για μετακίνηση πληθυσμών, εξαιτίας των περιβαλλοντικών μεταβολών, όπως τυφώνες και πλημμύρες. Η κλιματική αλλαγή όμως έχει αλλάξει την κατάσταση ως προς το χειρότερο, καθώς όλο και πιο ακραία καιρικά φαινόμενα εμφανίζονται και ως εκ τούτου πολλοί άνθρωποι να χρειάζεται να εγκαταλείψουν το σπίτι τους. Ο ακριβής αριθμός των περιβαλλοντικών μεταναστών σε παγκόσμιο επίπεδο είναι δύσκολο να εκτιμηθεί, παρόλα αυτά, εκτιμάται πως μέχρι το 2050 θα κυμαίνονται από 25 εκατομμύρια έως 1 δισεκατομμύριο.

1.5 Οι δημογραφικές προκλήσεις και η μετανάστευση σε παγκόσμιο επίπεδο

Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι χώρες βιώνουν μεταβολές στην δημογραφική τους δομή, εξαιτίας των αλλαγών, που παρατηρούνται, στα ποσοστά γονιμότητας, θνησιμότητας και μετανάστευσης. Αυτές οι εξελίξεις, έχουν εκτεταμένο αντίκτυπο, στην οικονομική ανάπτυξη, στις επενδύσεις και δαπάνες υγείας, αλλά και πρόνοιας των χωρών. Οι χώρες εμφανίζουν διαφορετικά στάδια δημογραφικών μεταβάσεων, καθώς οι αναπτυσσόμενες χώρες, έχουν νεότερο πληθυσμό από τις αναπτυγμένες.

Στα επόμενα χρόνια, οι αναπτυσσόμενες χώρες αναμένεται να σημειώσουν σημαντικές αυξήσεις στον πληθυσμό τους που βρίσκονται σε ηλικία εργασίας λόγω των υψηλών ποσοστών γονιμότητας. Σύμφωνα με τις προβλέψεις των διεθνών οργανισμών, οι χώρες με χαμηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα θα συμβάλλουν έως και 1 δισεκατομμύριο εργαζόμενους στο παγκόσμιο εργατικό δυναμικό έως το 2025 και 1 δισεκατομμύριο έως το 2050 (Australian Government-The Treasury: Demographic challenges and migration).⁹

Ο παγκόσμιος πληθυσμός εκτιμάται να αυξηθεί κατά δυο δισεκατομμύρια ανθρώπους, από 7.7 δισεκατομμύρια που είναι σήμερα, σε 9.7 δισεκατομμύρια το 2050 (εικόνα 3) και 10.4 δισεκατομμύρια το 2100, ενώ τα παιδιά κάτω των 5 ετών αναμένεται να είναι περισσότερα από τα άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω. Η μισή αύξηση θα προέλθει από εννέα χώρες, την Ινδία, την Νιγηρία, το Πακιστάν, την Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, την Αιθιοπία, την Τανζανία, την Ινδονησία, την Αίγυπτο αλλά και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Ιδιαίτερα η Αφρική, έχει χαρακτηριστεί ως η ταχύτερα αναπτυσσόμενη Ήπειρος από τα Ηνωμένα Έθνη, καθώς έχει την μεγαλύτερη πληθυσμιακή αύξηση. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο πληθυσμός της υποσαχάριας Αφρικής αναμένεται να διπλασιαστεί έως το 2050 (United Nations, Shifting Demographics 2023).

Αντίθετα, η δημογραφική στροφή των αναπτυγμένων χωρών στα χαμηλά ποσοστά γεννήσεων και θνησιμότητας, έχει οδηγήσει σε γήρανση του πληθυσμού και συρρίκνωση του συνολικού ενεργού δυναμικού. Η Ευρώπη, η Ρωσία, οι οικονομικά αναπτυγμένες χώρες της Ασίας, η Κίνα και λιγότερο η Βόρεια Αμερική, αναμένεται να μειωθούν κατά 30 εκατομμύρια έως το 2025 (Εικόνα 1.5) και σχεδόν 250

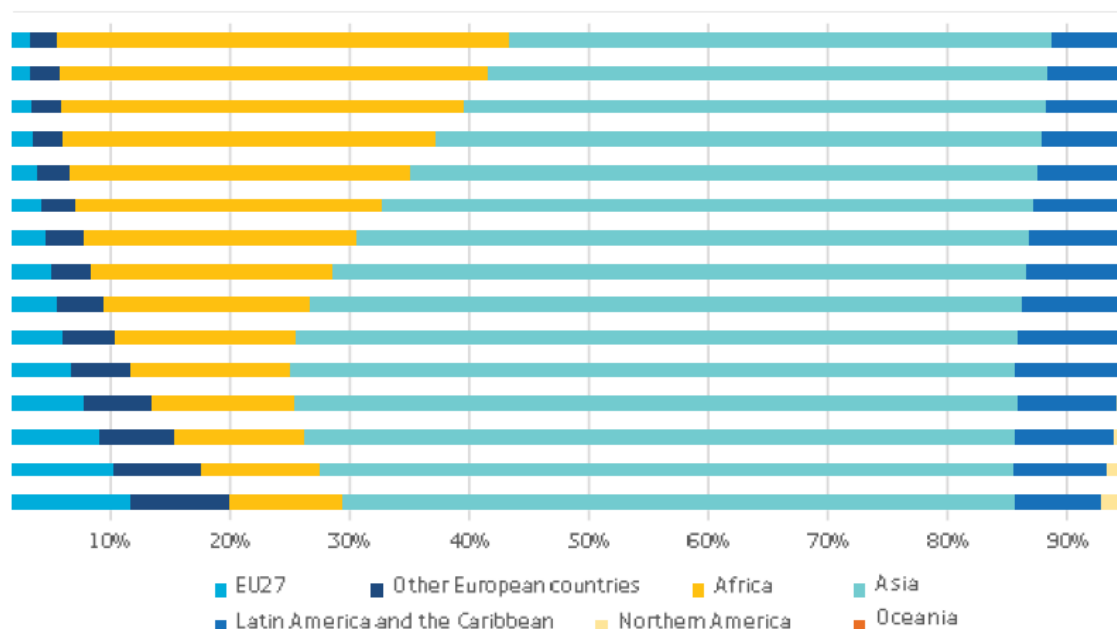
---

⁹ Australian Government-The Treasury: Demographic challenges and migration

εκατομμύρια έως το 2050 (Australian Government- The Treasury: Demographic challenges and migration). Η Ευρώπη, σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη, εκτιμάται ότι θα βιώσει την μεγαλύτερη πληθυσμιακή συρρίκνωση, καθώς η γονιμότητα σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, είναι κάτω από το επίπεδο που απαιτείται για την πλήρη αντικατάσταση του πληθυσμού. Κατά επέκταση αναμένεται επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης, καθώς απειλείται η λειτουργικότητα των αγορών εργασίας, η δημοσιονομική βιωσιμότητα των συστημάτων συνταξιοδότησης και η υγειονομική περίθαλψη (Σχήμα 1.1).

ESTIMATED AND PROJECTED SHARE OF WORLD POPULATION BY CONTINENT, 1960-2100 (IN %)

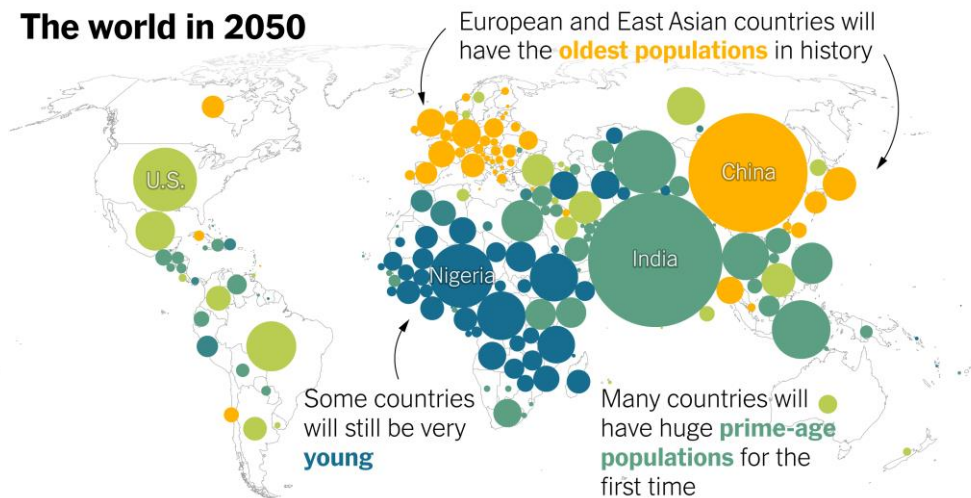
Σχήμα 1.1: Εκτιμώμενο και προβλεπόμενο μερίδιο παγκόσμιου πληθυσμού ανά Ήπειρο από το 1960-2100 (σε της %), Πηγή: Demographic change in Europe: a toolbox for action, 2023

Η μετανάστευση αντιπροσωπεύει μια σημαντική παράμετρο στις δημογραφικές μεταβολές των αναπτυσσόμενων χωρών, των οποίων ο πληθυσμός τους μειώνεται. Για πολλές χώρες, η μετανάστευση αποτελεί η κύρια πηγή αύξησης των πληθυσμών τους, καθώς οι άνθρωποι που μεταναστεύουν είναι κυρίως νέοι. Ως εκ τούτου, αυξάνεται το μέγεθος του εργατικού δυναμικού, αντισταθμίζοντας φυσική παρακμή των χωρών και δημιουργώντας θετικά δημοσιονομικά κέρδη. Ακόμη, οι μετανάστες σε πολλές περιπτώσεις συμβάλλουν στα δημογραφικά στοιχεία των χωρών, επειδή τα ποσοστά γονιμότητας τους είναι υψηλότερα από των ιθαγενών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι Ηνωμένες Πολιτείες, καθώς το συνολικό ποσοστό γονιμότητας των ιθαγενών ήταν 1.76 το 2017, ενώ των μεταναστών 2.18, βοηθώντας με αυτό τον τρόπο την διατήρηση γονιμότητας σε επίπεδα πιο κοντά στο ποσοστό αναπλήρωσης (International Monetary Fund).

Ωστόσο, η μετανάστευση δεν αποτελεί πανάκια των δημογραφικών προκλήσεων, αφού η γήρανση παρατηρείται και στους μετανάστες. Παρόλα αυτά, για τα κράτη είναι μια σημαντική συμβολή για την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου. Γενικά, η κινητικότητα κυρίως του εργατικού δυναμικού δεν επηρεάζει μόνο τις χώρες προορισμού αλλά και τις χώρες προέλευσης, αφού συνεπάγεται με απώλειες του εργατικού δυναμικού αλλά και της κοινωνικής σύνθεσης. Για αυτό τον λόγο, το Υπουργείο

Οικονομικών της Αυστραλίας σημειώνει ότι είναι απαραίτητο να εξετάζεται το κόστος και τα οφέλη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού τόσο των χωρών προέλευσης όσο και χωρών προορισμού.

The world in 2050

Εικόνα 1.5: Ο χάρτης δείχνει σε παγκόσμιο επίπεδο τις δημογραφικές αλλαγές που προβλέπονται για το έτος του 2050, Πηγή: New Work Times By LAUREN LEATHERBY

1.6 Ο γεωπολιτικός αντίκτυπος των δημογραφικών μεταβολών

Η γεωπολιτική ήταν από πάντα άμεσα συνδεδεμένη με την δημογραφία, επειδή το μέγεθος του πληθυσμού επηρεάζει την παγκόσμια ισορροπία των δυνάμεων. Η αύξηση ή μείωση του πληθυσμού καθορίζει την άνοδο ή την πτώση της δυναμικής μιας χώρας, καθώς μπορεί να προβλέψει τις τάσεις αλλαγής εξουσίας στην διεθνή σκηνή. Αυτό συμβαίνει, επειδή ο πληθυσμός διαμορφώνει την κοινωνικοοικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη, αλλά και την στρατιωτική ισχύ των κρατών σε παγκόσμιο επίπεδο. Έτσι, ένας μεγάλος πληθυσμός έχει σημαντική γεωπολιτική επιρροή σε παγκόσμιο επίπεδο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί, η Γαλλία στην εποχή του Ναπολέοντα, επειδή είχε το μεγαλύτερο πληθυσμό στην Ευρώπη. Αντίστοιχα, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Σοβιετική Ένωση, στην περίοδο του Ψυχρού Πολέμου, γνώρισαν τεράστιες δημογραφικές μεταβολές, ενισχύοντας το ανθρώπινο δυναμικό τους σε παγκόσμιο επίπεδο (Polytechnique insights- The weaponization of demography in geopolitical relations).

Οι δημογραφικές μεταβάσεις που διαδραματίζονται στην παγκόσμια κλίμακα, αναταράσσουν την γεωπολιτική ισορροπία, απειλώντας την δημιουργία μιας νέας παγκόσμιας τάξης. Γι αυτό τον λόγο, δημιουργείται η ανάγκη για υιοθέτηση δημογραφικής πολιτικής, για τα κράτη που βιώνουν σημαντικές διακυμάνσεις στο πληθυσμό τους. Η μετανάστευση, έχει μια σημαντική θέση στην γεωπολιτική σκακιέρα των αναπτυσσόμενων χωρών, που χαρακτηρίζονται από μείωση και γήρανση του ανθρώπινου δυναμικού τους. Από την μια μεριά, συμβάλλει στην ενίσχυση της γεωπολιτικής θέσης τους, ενώ από την άλλη μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο προώθησης για την υλοποίηση γεωπολιτικών στόχων από άλλες χώρες.

1.7 Ορισμοί και έννοιες κλειδιά

1.7.1 Μεταναστευτικές Έννοιες

Η μετανάστευση είναι ένα πολυσύνθετο ζήτημα που απαιτεί διεθνή προσέγγιση και συντονισμένες ενέργειες. Ως εκ τούτου, η ανάγκη για κοινή ορολογία μεταξύ των φορέων και των κρατών σχετικά με αυτό το φαινόμενο είναι καθοριστική. Το Διεθνές Μεταναστευτικό Δίκαιο μαζί με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης, τα Ηνωμένα Έθνη αλλά και την Eurostat έχουν συμβάλλει αρκετά προς σε αυτή την κατεύθυνση, δημιουργώντας έναν κοινό παρανομαστή σε διεθνείς όρους που αφορούν την μετανάστευση. Παρακάτω επεξηγούνται κάποιες βασικές έννοιες για την παρούσα εργασία, προκειμένου να διευκρινιστούν σημαντικές διαφοροποιήσεις.

- ✚ **Μεταναστευτικές ροές:** Ο αριθμός των ατόμων που μετακινούνται ή είναι εξουσιοδοτημένοι να μετακινούνται από και προς μία χώρα με σκοπό την εργασία ή την εγκατάστασή τους σ' αυτήν για προκαθορισμένο χρονικό διάστημα (Glossary on Migration, IOM).
- ✚ **Μικτές Μεταναστευτικές ροές:** Σύνθετες μετακινήσεις ανθρώπων που περιλαμβάνουν τους πρόσφυγες, τους αιτούντες άσυλο, τους οικονομικούς μετανάστες και άλλους τύπους μεταναστών. Διαφοροποιείται με τις μεταναστευτικές μετακινήσεις που αποτελούνται μόνο από μια κατηγορία μεταναστών (Glossary on Migration, IOM).
- ✚ **Μετανάστευση:** είναι η μετακίνηση των ανθρώπων από ένα μέρος σε ένα άλλο, για να εγκατασταθούν σε μια νέα τοποθεσία. Η μετανάστευση μπορεί να είναι εθελοντική ή αναγκαστική και μπορεί να συμβεί για διάφορους λόγους, που περιλαμβάνουν οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα (European Parliament).
- ✚ **Καθαρή Μετανάστευση:** είναι η διαφορά μεταξύ του αριθμού των ατόμων που εισέρχονται σε μια περιοχή (μετανάστες) για να ζήσουν εκεί και του αριθμού των ατόμων που εγκαταλείπουν μια περιοχή (μετανάστες) για να εγκατασταθούν κάπου αλλού.
- ✚ **Πρόσφυγες:** Άνθρωποι που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την χώρα τους και να αναζητήσουν ασφάλεια σε άλλη χώρα. Δεν μπορούν να επιστρέψουν στη χώρα τους λόγω βάσιμου φόβου δίωξης, για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα. Δικαιούνται την προστασία των Ηνωμένων Εθνών – Ύπατη Αρμοστεία για τους παραπάνω λόγους, ανεξάρτητα από το αν ή δεν βρίσκεται σε μια χώρα που είναι μέλος της Σύμβασης ή του Πρωτόκολλου περί του Καθεστώτος του Πρόσφυγα, 1951 και 1967 αντίστοιχα, ή από το 63 (IOM). Ακόμη, ο όρος πρόσφυγες περιλαμβάνει και τους αιτούντες άσυλο είτε είναι αλλοδαποί είτε ανιθαγενείς που δηλώνουν προφορικά ή γραπτά σε οποιαδήποτε αρμόδια κρατική αρχή ότι ζητούν είτε άσυλο ή να μην απελαθούν εξαιτίας του φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας και συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων. Επιπλέον, η ανάγκη για άσυλο μπορεί να προέρχεται από τον κίνδυνο πιθανής σοβαρής βλάβης στην χώρα καταγωγής ή προηγούμενης διαμονής τους, ιδίως γιατί κινδυνεύουν με θανατική ποινή ή εκτέλεση, με βασανιστήρια ή απάνθρωπη μεταχείριση λόγω διεθνούς ή εμφύλιας σύρραξη (Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου).
- ✚ **Ανιθαγενείς:** είναι κάποιος που δεν είναι πολίτης καμίας χώρας. Η ιθαγένεια είναι ο νομικός δεσμός μεταξύ μιας κυβέρνησης και ενός ατόμου και επιτρέπει ορισμένα πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά και άλλα δικαιώματα του ατόμου, καθώς και τις ευθύνες τόσο της κυβέρνησης όσο και του πολίτη. Ένα άτομο μπορεί να γίνει ανιθαγενείς για διάφορους λόγους, συμπεριλαμβανομένων κυριαρχικών, νομικών, τεχνικών ή διοικητικών αποφάσεων ή παραβλέψεων. Η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υπογραμμίζει ότι «Καθένας έχει δικαίωμα στην ιθαγένεια» (UNCHR)

- ✚ Μετανάστες: Σε διεθνές επίπεδο, δεν υπάρχει ένας οικουμενικά αποδεκτός προσδιορισμός της έννοιας του «μετανάστη». Ο όρος συνήθως γίνεται κατανοητός, προκειμένου να καλύψει τις περιπτώσεις όπου η απόφαση για μετανάστευση λαμβάνεται ελεύθερα από το άτομο, δίχως την μεσολάβηση εξωγενών παραγόντων. Συνεπώς, αυτός ο όρος αναφέρεται στα άτομα και τα μέλη της οικογένειας που μετακινούνται σε μια άλλη χώρα ή περιοχή για να αναζητήσουν καλύτερες υλικές και κοινωνικές συνθήκες καθώς και για να βελτιώσουν το προσδόκιμο των ίδιων και των μελών των οικογενειών τους (Glossary on Migration, IOM). Ωστόσο, είναι κοινώς κατανοητό ότι αναφέρεται σε κάποιον που έχει επιλέξει να εγκαταλείψει το σπίτι του για να ξεκινήσει μια νέα ζωή σε άλλη χώρα. Ένας μετανάστης μπορεί να επιστρέψει στην πατρίδα του χωρίς να διακινδυνεύσει τη ζωή ή την ελευθερία του. Η κίνηση θεωρείται εθελοντική (UNCHR).
- ✚ Παράτυπη Μετανάστευση: είναι η μετακίνηση ανθρώπων που γίνεται πέρα από τους κανόνες των χωρών αποστολής, διέλευσης και υποδοχής. Δεν υπάρχει ένας καθαρά και οικουμενικά αποδεκτός προσδιορισμός του όρου. Από την οπτική των χωρών προορισμού αναφέρεται στην παράνομη είσοδο, παραμονή ή εργασία στη χώρα, εννοώντας ότι ο μετανάστης δεν έχει την απαραίτητη θεώρηση εισόδου ή τα αναγκαία έγγραφα για να εισέλθει, να μείνει ή να εργαστεί σε μια χώρα. Από την οπτική των χωρών αποστολής η «παράνομη» έγκειται στις περιπτώσεις όπου ένα άτομο περνά τα διεθνή σύνορα, δίχως ισχύον διαβατήριο ή ταξιδιωτικά έγγραφα ή δεν πληρεί τις διοικητικές προϋποθέσεις για να αναχωρήσει από τη χώρα. Ωστόσο, υπάρχει η τάση να περιορίζεται η χρήση του όρου «illegal migration» - «παράνομη μετανάστευση» στις περιπτώσεις των λαθρομεταναστών και των ατόμων παράνομης διακίνησης και εμπορίας (Γλωσσάριο για την μετανάστευση-IOM).
- ✚ Χώρα Προέλευσης: Είναι η χώρα εθνικότητας ή προηγούμενης συνήθως κατοικίας ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμου που έχουν μεταναστεύσει στο εξωτερικό, ανεξαρτήτως εάν η μετανάστευση ήταν νόμιμη ή παράτυπη. (Glossary on Migration, IOM).
- ✚ Χώρα Διέλευσης: Είναι η χώρα της οποίας διέρχεται ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων κατά το ταξίδι προς την χώρα προορισμού ή και από την χώρα προορισμού προς την χώρα προέλευσης (Glossary on Migration, IOM).
- ✚ Χώρα Προορισμού: Είναι η χώρα που είναι ο προορισμός για ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων, ανεξαρτήτως εάν η μετανάστευση ήταν νόμιμη ή παράτυπη (Glossary on Migration, IOM).

1.7.2 Δημογραφικές Έννοιες

- ✚ Δημογραφικές αλλαγές: Η δημογραφική αλλαγή περιγράφει τις αλλαγές στο μέγεθος και τη δομή του πληθυσμού που προκαλούνται από αλλαγές στα ποσοστά γεννήσεων, τα ποσοστά θανάτων και από τη μετανάστευση. Η δημογραφική αλλαγή στις δυτικές ανεπτυγμένες χώρες σήμερα χαρακτηρίζεται από χαμηλά ποσοστά γεννήσεων κάτω από την αντικατάσταση του πληθυσμού και από αύξηση του προσδόκιμου ζωής. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι πληθυσμοί γερνούν και συρρικνώνονται. Και η μετανάστευση μπορεί να επικαλύπτεται με αυτές τις εξελίξεις. Η μετανάστευση, για παράδειγμα, οδηγεί σε περαιτέρω μείωση του πληθυσμού στις περιοχές προέλευσης και σε εξασθένηση στις περιοχές προορισμού. Και αν είναι οι νέοι και όχι οι ηλικιωμένοι που μεταναστεύουν από μια περιοχή, η γήρανση επιδεινώνεται στην περιοχή καταγωγής (GLOSSARY Demographic Terms and Concepts The 'Essentials' for Education Practitioners)
- ✚ Ενεργός Πληθυσμός: είναι ο συνολικός πληθυσμός που βρίσκεται σε ηλικία να εργαστεί. Βασίζεται στον αριθμό των ατόμων σε ένα προκαθορισμένο εύρος ηλικιών. Αυτό το εύρος ηλικίας ξεκινά με τους μεγαλύτερους εφήβους και φτάνει στην ηλικία συνταξιοδότησης, δηλαδή τα άτομα που είναι 15-64 ετών.

- ✚ Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ: είναι το άθροισμα της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας από όλους τους παραγωγούς κατοίκους της οικονομίας συν τυχόν φόρους προϊόντος (μείον τις επιδοτήσεις) που δεν περιλαμβάνονται στην αποτίμηση της παραγωγής, διαιρούμενο με τον πληθυσμό στα μέσα του έτους (World Bank)

1.8 Σκοπός Διπλωματικής Εργασίας

Η παρούσα εργασία επιδιώκει να αναδείξει, μέσω της γεωχωρικής προσέγγισης, την γεωπολιτική κατάσταση της Ευρώπης, που διαμορφώνεται από τις μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές. Η ανάλυση επικεντρώνεται στα μεταναστευτικά ρεύματα που δέχτηκε η Ευρώπη, μέσω της Μεσογείου την χρονική περίοδο 2010-2020, ενώ περιλαμβάνει και τις προσφυγικές ροές από την Ουκρανία για το έτος 2022. Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η γεωχωρική ανάλυση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών προς την Ευρώπη, καθώς και η ανάλυση των χαρακτηριστικών που διαθέτουν οι μετανάστες στις χώρες υποδοχής.

Με βάση τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν σε αυτό το κεφάλαιο, η Διπλωματική εργασία σκοπεύει να συνδέσει τις μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές με τα γεωπολιτικά χαρακτηριστικά της Ευρώπης και να απαντήσει στα ερωτήματα που ακολουθούν, συμβάλλοντας στην χάραξη ενιαίας πολιτικής σε ζητήματα που αφορούν την Διεθνή Μετανάστευση:

- Ποια είναι η σχέση μεταξύ χωρών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού;
- Γιατί οι μετανάστες πηγαίνουν στις χώρες διέλευσης και ποιος είναι ο ρόλος τους στην μετακίνηση προς τον τελικό προορισμό;
- Πως οι μεταναστευτικές ροές μπορούν να συμβάλλουν στο Δημογραφικό Πρόβλημα της Ευρώπης;
- Ποιες χώρες υποδοχής λαμβάνουν περισσότερους μετανάστες σε σύγκριση μεταξύ τους;
- Ποια είναι το προφίλ των μεταναστών και των προσφύγων στις χώρες υποδοχής;
- Πόσο εύκολα ενσωματώνονται και που παρατηρείται μεγαλύτερη αποδοχή;

1.9 Δομή Διπλωματικής εργασίας

Η Διπλωματική εργασία περιλαμβάνει συνολικά πέντε κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αποτελεί το τρέχον κεφάλαιο της εισαγωγής, το οποίο θέτει τα θεμέλια για την κατανόηση του θέματος. Σε αυτό το κεφάλαιο, παρουσιάζονται βασικές πτυχές της έρευνας, ο σκοπός της εργασίας, καθώς και η δομή της παρούσας εργασίας.

Το δεύτερο κεφάλαιο, ξεκινάει με την παρουσίαση των μεταναστευτικών διαδρομών που ακολουθούν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες για να φτάσουν στα Ευρωπαϊκά κράτη. Στην συνέχεια, αναλύεται το δημογραφικό πρόβλημα της Ευρώπης και στον τρόπο που οι μεταναστευτικές ροές μπορούν να συμβάλλουν στις προκλήσεις που δημιουργούνται. Στο πλαίσιο αυτό, γίνεται μια εκτεταμένη αναφορά στα μέτρα ενσωμάτωσης που εφαρμόζει η Ευρωπαϊκή Ένωση για την μετανάστευση, όπως και οι συμφωνίες που έχει αναπτύξει με την Τουρκία και τις Αφρικάνικες χώρες για την διαχείριση της. Τέλος, παρατίθενται οι δράσεις των διεθνών φορέων για τον επαναπατρισμό τόσο των μεταναστών όσο και των προσφύγων στις χώρες καταγωγής τους, ενώ γίνεται μια εκτεταμένη παρουσίαση των διαθέσιμων δεδομένων που διατίθενται προς χρήση τα οποία αφορούν τις μικτές μεταναστευτικές ροές και τα δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά που διαθέτουν.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναπτύσσεται η μεθοδολογική προσέγγιση με την οποία έγινε η ανάλυση του φαινομένου με βάση τα διαθέσιμα δεδομένα. Τονίζεται η σημασία των στατιστικών και χαρτογραφικών μεθόδων, ως εργαλεία για την ανάλυση και οπτικοποίηση των δεδομένων, προκειμένου να προκύψουν σημαντικά αποτελέσματα, για την γεωχωρική μελέτη. Ακόμη, καθορίζεται η περιοχή μελέτης του φαινομένου όπως και η χρονική περίοδος που μελετάται, διαμορφώνοντας μια αναλυτική προσέγγιση για την επιλογή των στοιχείων που διερευνήθηκαν.

Το τέταρτο κεφάλαιο εστιάζει στην πρακτική εφαρμογή της μεθοδολογίας και στην εξαγωγή των αποτελεσμάτων, που προέκυψε από την ανάλυση των διαθέσιμων δεδομένων. Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται με λεπτομέρεια όλες οι στατιστικές και χαρτογραφικές μέθοδοι που εφαρμόστηκαν, για την επίτευξη των ερευνητικών στόχων.

Στο τελευταίο κεφάλαιο, παρουσιάζονται οι γενικές παρατηρήσεις και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ανάλυση που έγινε στα προηγούμενα κεφάλαια, με στόχο την διερεύνηση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών και τον ρόλο που διαδραματίζουν στο γεωπολιτικό τοπίο της Ευρώπης. Συνοψίζονται τα βασικά ευρήματα της έρευνας και γίνονται σημαντικές παρατηρήσεις για τον τρόπο με το οποίο οι ροές μεταβάλλουν τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες στην Ευρωπαϊκή Ήπειρο. Παράλληλα, αξιολογείται η μεθοδολογική προσέγγιση που χρησιμοποιήθηκε και προτείνονται μελλοντικές επεκτάσεις του θέματος.

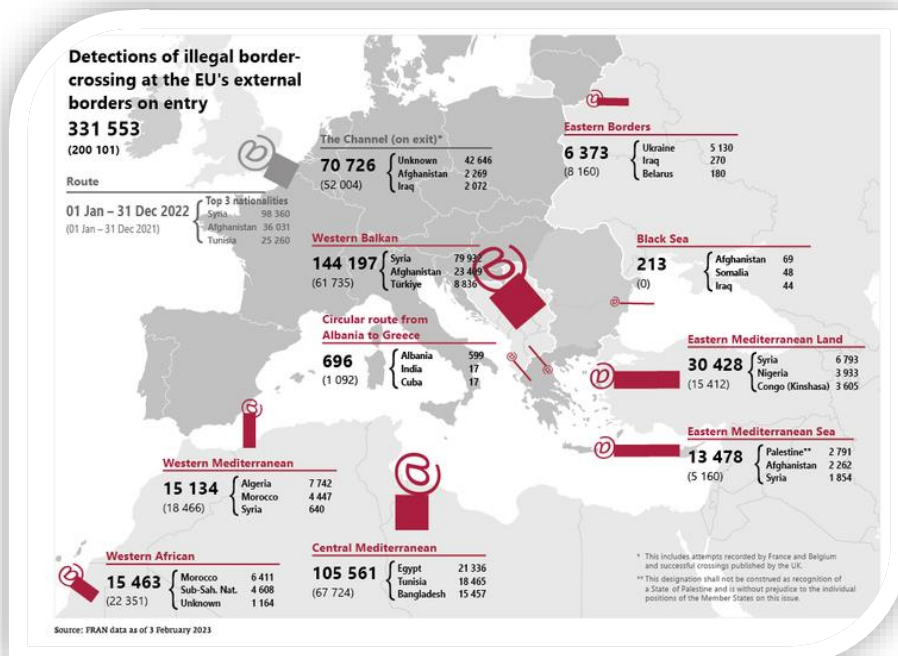
Κεφάλαιο 2 «Βιβλιογραφική Επισκόπηση»

2.1 Μεταναστευτικές Διαδρομές προς στην Ευρώπη κατά Frontex

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Συνόρων και Ακτοφυλακής (Frontex), οι μεταναστευτικές διαδρομές είναι μονοπάτια που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι για να μετακινηθούν από το ένα μέρος στο άλλο, πέρα από τα διεθνή σύνορα ή εντός ενός κράτους. Οι οικονομικές δυσκολίες, οι γεωπολιτικές αναταραχές και η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ωθούν σε παράτυπες διελεύσεις, καθώς οι άνθρωποι μετακινούνται εκτός των κανονιστικών κανόνων των χωρών που ταξιδεύουν. Πολλές χώρες αντιμετωπίζουν προκλήσεις σχετικά με τις μεταναστευτικές ροές, καθώς είτε τείνουν να γίνουν κόμβοι διέλευσης για λαθρεμπόρους, είτε προσελκύουν μετανάστες ως πιθανοί προορισμοί.

Στην Ευρώπη, οι μετανάστες και οι πρόσφυγες που εισέρχονται, ξεκινούν ένα δύσκολο και απειλητικό ταξίδι για τη ζωή τους, καθώς οι λαθρέμποροι χρησιμοποιούν όλο και πιο επικίνδυνα μονοπάτια για να διασχίσουν τη Μεσόγειο. Επιλέγουν πλοία που είναι αδύνατον να πλεύσουν ή είναι υπεργεμάτα, αλλά και σκάφη που έχουν μεγάλη χωρητικότητα και δημιουργούν προβλήματα στην έρευνα και στην διάσωση. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Frontex έχει την νομική κάλυψη να παρακολουθεί και να καταγράφει αυτές τις διαδρομές, όπως και να ελέγχει τα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρέχοντας μια σφαιρική εικόνα για τις μεταναστευτικές ροές. Ακόμη, ο Οργανισμός συνεργάζεται και με άλλους διεθνείς φορείς όπως είναι ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ), η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, το Γραφείο του ΟΑΣΕ για τους Δημοκρατικούς Θεσμούς και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ODIHR) και το Συμβούλιο της Ευρώπης, ιδίως σε θέματα που αφορούν την επιστροφή, την διεθνή προστασία και σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων (Frontex).

Συνολικά, οι διαδρομές των μεταναστευτικών ροών προς τα Ευρωπαϊκά κράτη είναι επτά (Εικόνα 2.1), αλλά οι κυριότερες είναι της Κεντρικής Μεσογείου, των Δυτικών Βαλκανίων και της Ανατολικής Μεσογείου, σύμφωνα με τον όγκο των παράτυπων κινήσεων που καταγράφονται.

Εικόνα 2.1: Οι μεταναστευτικές διαδρομές προς την Ευρώπη, που καταγράφηκαν το έτος 2023, Πηγή: Frontex

2.1.1 Οδός Κεντρικής Μεσογείου

Η διαδρομή της κεντρικής Μεσογείου ξεκινάει από την υποσαχάρια και Βόρεια Αφρική δια θαλάσσης προς τις ευρωπαϊκές χώρες της Ιταλίας και της Μάλτας, μέσω της Τυνησίας και της Λιβύης (Εικόνα 2.2). Η συγκεκριμένη διαδρομή αποτελεί τα τελευταία χρόνια, η κύρια μεταναστευτική οδό προς την Ευρώπη από το 2008, ενώ έχει χαρακτηριστεί η πιο επικίνδυνη, με μεγάλο αριθμό θυμάτων (Faith Omokegbe Gabriel, 2017). Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) σχεδόν 2500 άνθρωποι έχασαν την ζωή τους ή χάθηκαν το έτος 2023.

Τα έτη 2014 και 2016 αποτέλεσαν σημεία καμπής των παράτυπων διελεύσεων που ακολούθησαν την συγκεκριμένη διαδρομή, με το υψηλότερο αριθμό μεταναστών να καταγράφεται το 2016. Η Λιβύη ήταν η κύρια χώρα αναχώρησης, καθώς η πολιτική αστάθεια της χώρας, επέτρεψε την δημιουργία καλά εδραιωμένων δικτύων λαθρεμπορίου. Ωστόσο, στα επόμενα χρόνια ακολούθησε μείωση των μεταναστευτικών κινήσεων, καθώς από το 2017 οι διελεύσεις ελαττώθηκαν, λόγω των ελέγχων από την Λιβυκή Ακτοφυλακή. Βέβαια, ο αριθμός των μεταναστών αυξήθηκε ξανά από το 2020, αλλάζοντας την τάση των αφίξεων. Οι κύριες εθνικότητες που καταγράφηκαν την συγκεκριμένη περίοδο, ήταν από το Μπαγκλαντές, την Λιβύη, το Μαρόκο και το Σουδάν. Το 2021, οι μετανάστες αυξήθηκαν κατά 90% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, που οφείλεται στην Τυνησία και στην Τουρκία, καθώς προκάλεσαν αυξημένες πιέσεις στις μεταναστευτικές ροές.

Το 2022, οι μεταναστευτικές διελεύσεις ήταν πάνω από 100,000, που προερχόντουσαν από την Αίγυπτο, την Τυνησία και το Μπαγκλαντές. Αξιοσημείωτο είναι ότι, την συγκεκριμένη χρονική περίοδο καταγράφηκε ο υψηλότερος αριθμός αφίξεων από την Λιβύη από το 2017 και τις περισσότερες στην σύγχρονη ιστορία από την Τυνησία. Ακόμη, το έτος 2023 κατέγραψε αύξηση των αριθμό μεταναστών, έως και 50% από το έτος 2022, σημειώνοντας περισσότερες αφίξεις μεταναστών από το 2016. Οι Τυνήσιοι, οι Γουινέοι και οι Ιβोरιανοί ήταν οι τρεις κορυφαίες εθνικότητες που αναφέρονται την συγκεκριμένη χρονιά.

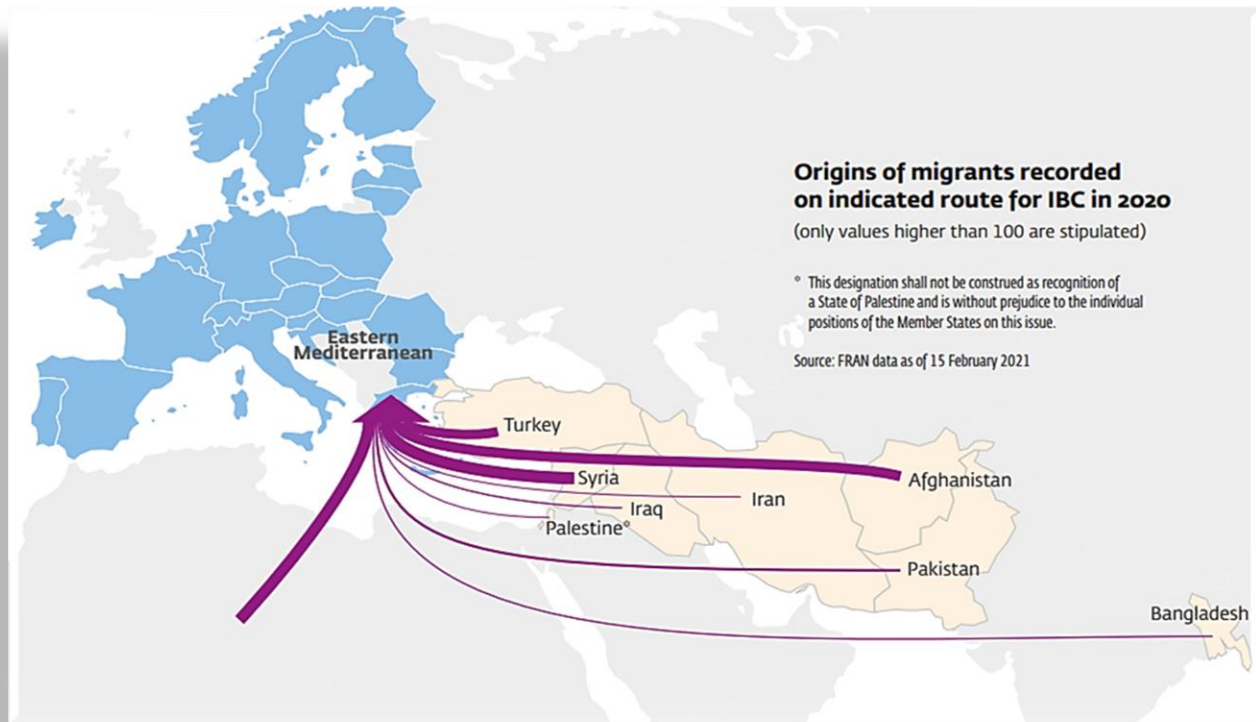
Εικόνα 2.2: Η οδός της Κεντρικής Μεσογείου, Πηγή: BBC

2.1.2 Διαδρομή Ανατολικής Μεσογείου

Η διαδρομή της Ανατολικής Μεσογείου περιγράφει τις παράτυπες διελεύσεις προς την Κύπρο, την Ελλάδα και την Βουλγαρία, μέσω της Τουρκίας (Εικόνα 2.3). Αποτελεί η πιο ενεργή μεταναστευτική διαδρομή, καθώς οι μετανάστες προέρχονται κυρίως από την Μέση Ανατολή, εξαιτίας των συγκρούσεων και των πολιτικών ανισορροπιών που συμβαίνουν στην περιοχή. Περίπου 60,000 ανιχνεύσεις εντόπισε η Frontex το 2023 που ήταν πολίτες από την Συρία, το Αφγανιστάν και την Παλαιστίνη. Αντίθετα, το 2020 οι αφίξεις μεταναστών από την συγκεκριμένη διαδρομή είχαν ελαττωθεί αρκετά, εξαιτίας της πανδημίας και των περιοριστικών μέτρων που είχαν σημειωθεί. Ωστόσο, τεράστια αύξηση εισροών από την

συγκεκριμένη διαδρομή είχε καταγραφεί την περίοδο 2014 και 2015, λόγω της προσφυγικής κρίσης που είχε ξεκινήσει από τον εμφύλιο πόλεμο της Συρίας. Παρόλα αυτά, το 2016, ο αριθμός των διελεύσεων είχε μειωθεί σημαντικά, λόγω της συνεργασίας της ΕΕ με την Τουρκία.

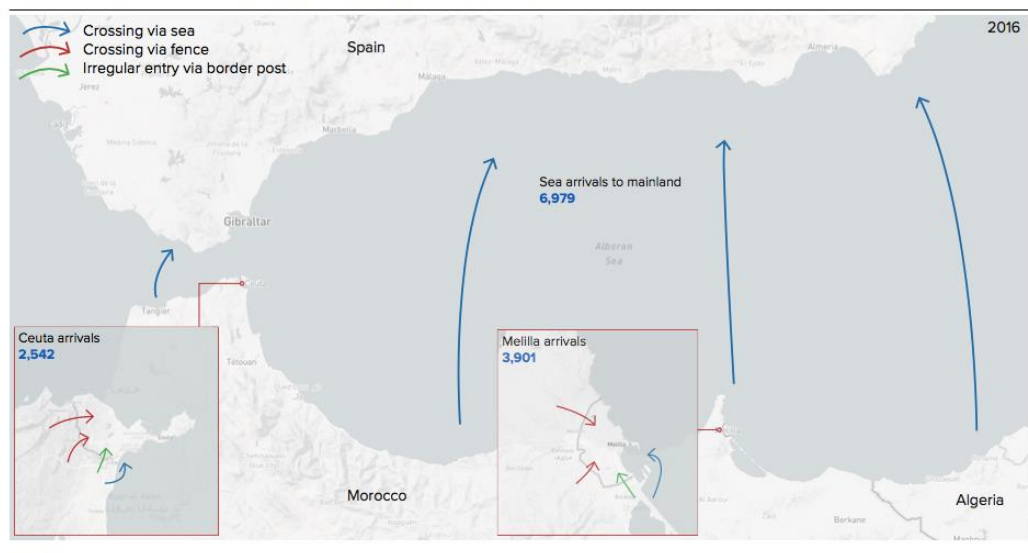

Εικόνα 2.3: Οι χώρες προέλευσης που διασχίζουν την Ανατολική Μεσόγειο το 2020, Πηγή: Risk Analysis 2021, Frontex

2.1.3 Διαδρομή Δυτικής Μεσογείου

Η μεταναστευτική οδός της Δυτικής Μεσογείου συνδέει την Βορειοδυτική Αφρική με την Νότια Ισπανία και χρησιμοποιείται κυρίως από Μαροκινούς και Αλγερινούς (Εικόνα 2.4). Το 2023 κατέγραψε αύξηση περίπου 12% σε σχέση με το 2022, ενώ άλλοι μετανάστες που εντοπίστηκαν ήταν από την Βορειοδυτική Αφρική, την Υποσαχάρια Αφρική και την Συρία. Η Frontex επισημαίνει ότι το 2020, οι μεταναστευτικές κινήσεις είχαν μειωθεί περίπου 28% από το 2019, ενώ μέχρι και το 2018, ήταν η δεύτερη πιο χρησιμοποιημένη διαδρομή προς την Ευρώπη. Επίσης, το 9% των μετακινήσεων αποτελούνταν από ανήλικους, που κατάγονταν από το Μαρόκο, την Γουινέα, το Μαλί και την Αλγερία. Το έτος 2016 όπως και στην Κεντρική Μεσόγειο, οι μετανάστες ήταν από τις Αφρικανικές χώρες, ενώ ο αριθμός των αφίξεων ήταν ιδιαίτερα μεγάλος στα θαλάσσια σύνορα, σε αντίθεση με τα χερσαία που είχαν φτάσει σε χαμηλά επίπεδα. Αποτελεί μια από τις διαδρομές που αναφέρονται τα περισσότερα περιστατικά βίας μεταξύ των παράτυπων μεταναστών, ενώ πολλοί λαθρέμποροι είναι οπλισμένοι, ειδικά κατά μήκος της Δυτικής Μεσογείου και των Δυτικών Βαλκανίων.

WESTERN MEDITERRANEAN ROUTE

Εικόνα 2.4: Διαδρομή της Δυτικής Μεσογείου το έτος 2016, Πηγή UNCHR

2.1.4 Διαδρομή Δυτικών Βαλκανίων

Η συγκεκριμένη διαδρομή περιλαμβάνει τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, την Ουγγαρία και την Κροατία στα χερσαία σύνορα με χώρες της περιοχής των Δυτικών Βαλκανίων (Εικόνα 2.5). Μετά την μεταναστευτική κρίση στην ΕΕ το 2015, ο αριθμός των μεταναστών μειώθηκε αρκετά για μερικά χρόνια, ενώ αυξήθηκε μέχρι το 2019 και τα επόμενα χρόνια που ακολούθησαν. Ιδιαίτερα, το 2022 οι παράτυπες κινήσεις αυξήθηκαν αρκετά από το προηγούμενο έτος, καταγράφοντας το υψηλότερο αριθμό από το 2015. Οι μετανάστες από την Συρία, το Αφγανιστάν, την Τουρκία, αποτελούν το μεγαλύτερο αριθμό ανιχνεύσεων από την Frontex. Άλλες εθνικότητες που έχουν εντοπιστεί από την διαδρομή είναι Τυνήσιοι, Ινδοί και από το Μπουρούντι. Παρόλα αυτά, το 2023 σημείωσε πτώση περίπου 31% από το έτος 2022.

Εικόνα 2.5: Η Διαδρομή των Δυτικών Βαλκανίων, Πηγή: DW, Eurostat, Frontex

2.1.5 Διαδρομή Ανατολικών Συνόρων

Η διαδρομή των Ανατολικών Συνόρων εκτείνεται από τα χερσαία σύνορα μήκους 6,000 χιλιόμετρα μεταξύ Λευκορωσίας, Μολδαβίας, Ουκρανίας, Ρωσικής Ομοσπονδίας και των κρατών μελών της ΕΕ – Εσθονία, Φινλανδία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Νορβηγία, Πολωνία, Σλοβακία και Ρουμανία. Μεταξύ του 2015 και 2022, οι μεταναστευτικές κινήσεις παρουσίασαν αξιοσημείωτες διακυμάνσεις. Το 2015 ο αριθμός μεταναστών αυξήθηκε αρκετά, μέσω της αρκτικής διαδρομής, αλλά σταμάτησε λόγω των περιορισμών της βίζας Σένγκεν από την Ρωσία. Το 2016, οι διελύσεις αφορούσαν πολίτες από την Ουκρανία, την Ρωσία, την Λευκορωσία και την Μολδαβία, ενώ το 2017 μειώθηκαν. Ωστόσο, το 2021 οι μετακινήσεις από αυτή την διαδρομή σημείωσαν δραματική αύξηση, λόγω της κρίσης του καθεστώτος Λουκασένκο στην Λευκορωσία.

Η αύξηση των διελύσεων κορυφώθηκε με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022. Περίπου 5224 Ουκρανοί ανιχνεύτηκαν το 2022 στα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ήταν οι περισσότεροι άνδρες στρατιωτικής ηλικίας (Annual Risk Analysis 2023, Frontex). Παρόλα αυτά, η συγκεκριμένη μεταναστευτική διαδρομή παρέμεινε μικρότερη από άλλες διαδρομές, διατηρώντας ωστόσο τις προκλήσεις για τα Ευρωπαϊκά σύνορα. Η Frontex επισημαίνει ότι η μετανάστευση από αυτήν την διαδρομή, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο πίεσης και να αυξηθεί λόγω των ολόένα και πιο τεταμένων σχέσεων στα ανατολικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο πόλεμος μεταξύ της Ρωσίας και της Ουκρανίας προκάλεσε ρεκόρ αφίξεων προσφύγων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Περίπου 8 εκατομμύριο πρόσφυγες από την Ουκρανία διέφυγαν στην Ευρώπη για να βρουν καταφύγιο, ενώ 9 εκατομμύριο μετακινήθηκαν σε γειτονικές χώρες (Εικόνα 2.6)¹⁰. Η Ευρωπαϊκή Ένωση υπέβαλε αρκετές κυρώσεις στην Ρωσία, ενώ ενεργοποίησε την οδηγία περί προσωρινής προστασίας για να βοηθήσει τους Ουκρανούς πρόσφυγες στην άμεση ενσωμάτωσή τους. Σύμφωνα με τα τελευταία δεδομένα του 2023 περίπου 4,2 εκατομμύρια άτομα από την Ουκρανία επωφελούνται από τον μηχανισμό προσωρινής προστασίας.

Map 1. Border crossings of TCNs (all nationalities) from Ukraine to neighbouring countries in the period 24 February – 31 December 2022

Εικόνα 2.6: Χάρτης που δείχνει τις προσφυγικές ροές από την Ουκρανία στις γειτονικές χώρες την περίοδο 21 Φεβρουαρίου με 31 Οκτωβρίου 2022, IOM

¹⁰ Ukraine Response — Regional Annual Overview Summary — Ukrainian Refugees and TCNs crossing to Ukraine in 2022, IOM

2.1.6 Διαδρομή Δυτικής Αφρικής

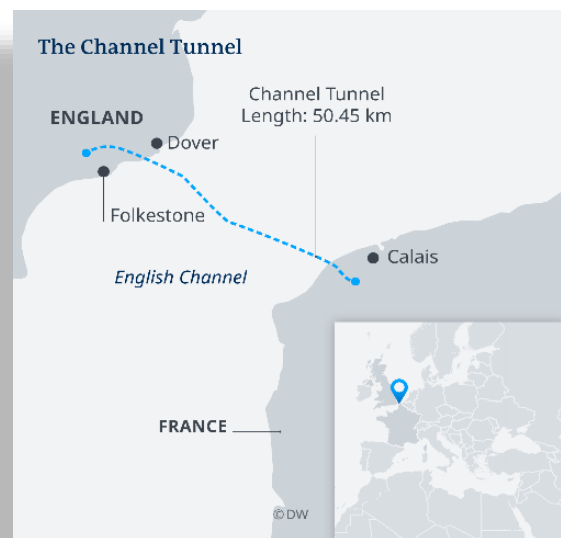
Η διαδρομή της δυτικής Αφρικής συνδέει την Δυτική Αφρική με τα Ισπανικά Κανάρια Νησιά (Εικόνα 2.7) και η διέλευση γίνεται με σκάφη καγιούκο (ένας τύπος αλιευτικού σκάφους της Δυτικής Αφρικής) που μεταφέρουν μεγάλο αριθμό ανθρώπων. Το 2023 κατέγραψε αύξηση κατά 13% σε σχέση με το 2022, λόγω των άμεσων διελεύσεων από την Σενεγάλη, το Μαρόκο και το Μάλι. Η αστάθεια που επικρατεί σε αυτές τις περιοχές, είναι πιθανό να αυξήσει τις διελεύσεις στα Ευρωπαϊκά σύνορα. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Βόρεια Αφρική, αποτελεί τον βασικότερο κόμβο εμπορίας ανθρώπων, με θύματα Αφρικανών μεταναστών, που υφίστανται σεξουαλική και εργασιακή εκμετάλλευση σε χώρες της Αφρικής, της Ευρώπης και της Μέσης Ανατολής (Frontex).

Εικόνα 2.7: Η διαδρομή της Δυτικής Αφρικής προς τα Κανάρια Νησιά, Πηγή: DW

2.1.7 Διαδρομή της Μάγχης

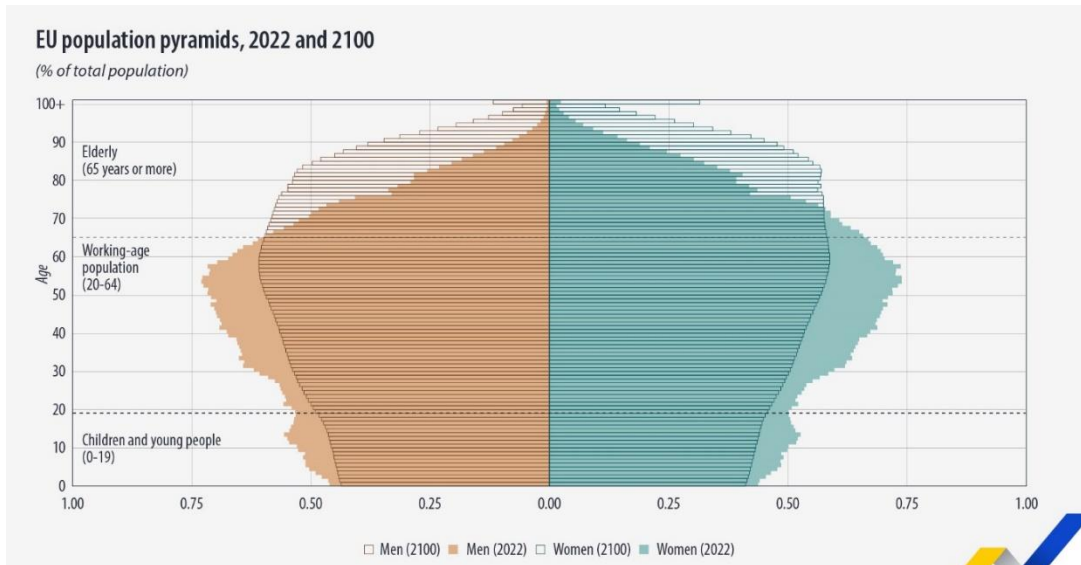
Η μεταναστευτική διαδρομή που ξεκινά από την Ηπειρωτική Ευρώπη προς το Ηνωμένο Βασίλειο, εμφανίζεται ενεργή τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα μετά την αποχώρηση της Αγγλίας από την ΕΕ (Εικόνα 2.8). Από το 2020 και μέχρι το 2021, που είναι μετά την περίοδο του Brexit, οι διελεύσεις αυξάνονται εκθετικά. Περισσότερες από 50 διαφορετικές εθνικότητες εντοπίστηκαν στην Μάγχη, που προέρχονται κυρίως από την Μέση Ανατολή, το Κανάλι, την Αλβανία, και το Κέρασ της Αφρικής. Οι μετανάστες μεταφέρονται με σκάφη μέσω της Μάγχης ή τοποθετούνται σε κρυφά διαμερίσματα οδικών οχημάτων κατά μήκος χερσαίων διαδρομών στα Βαλκάνια.

Εικόνα 2.8: Η διαδρομή της Μάγχης, Πηγή: DW, 2021

2.2 Το Δημογραφικό Πρόβλημα της Ευρώπης και η μετανάστευση

Τα τελευταία χρόνια, η Ευρώπη βιώνει ραγδαία συρρίκνωση και γήρανση του πληθυσμού της, καθώς τα ποσοστά γονιμότητας είναι πολύ χαμηλά σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις της Eurostat, εκτιμάται ότι πληθυσμός της ΕΕ, θα μειωθεί κατά 6% μέχρι το 2100, δηλαδή κατά 27.3 εκατομμύρια λιγότερους ανθρώπους. Οι συνταξιούχοι αναμένεται να αντιπροσωπεύουν περίπου το ένα τρίτο του πληθυσμού της ΕΕ έως το 2050, ενώ ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας αναμένεται να μειωθεί κατά 57.3 εκατομμύρια έως το 2100¹¹. Αυτή η τάση απεικονίζεται και στην πληθυσμιακή πυραμίδα του 2022 και ιδιαίτερα στην πρόβλεψη του 2100, καθώς δείχνει σημαντική μείωση στα ποσοστά γεννήσεων και αυξημένο αριθμό ατόμων σε ηλικία άνω των 65 ετών (Σχήμα 2.1). Η πυραμίδα παρουσιάζει υψηλό προσδόκιμο ζωής, με τις γυναίκες ηλικίας 100 ετών και άνω να προβλέπεται να αντιπροσωπεύουν το 0,3% του συνολικού πληθυσμού το 2100 έναντι 0,02% το 2022.

eurostat Σχήμα 2.1: Πληθυσμιακή Πυραμίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το έτος 2022 και 2100, Πηγή: Eurostat

Ωστόσο, αυτές οι δημογραφικές μεταβολές θέτουν σε κίνδυνο την μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης, όπως και την γεωπολιτική της επιρροή. Ο μειωμένος πληθυσμός σε ηλικία εργασίας οδηγεί σε ελλείψεις εργατικού δυναμικού, που επιβραδύνει την οικονομική ανάπτυξη της στην παγκόσμια οικονομία. Αυτό, εντοπίζεται και από τα ποσοστά ανεργίας που παραμένουν χαμηλά (6,0% τον Σεπτέμβριο του 2023) και τα ποσοστά των κενών θέσεων εργασίας που αυξήθηκαν στο 2,9%. Οι τομείς που βιώνουν την μεγαλύτερη έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού είναι στον κατασκευαστικό κλάδο, στην υγειονομική περίθαλψη, στην επιστήμη, στα μαθηματικά, στην τεχνολογία και την μηχανική¹². Επιπλέον, η αύξηση του προσδόκιμου ζωής σε συνδυασμό με το μειωμένο ανθρώπινο δυναμικό, οδηγεί σε αυξημένη ζήτηση για υγειονομική περίθαλψη και κοινωνικές υπηρεσίες, όπως και σε υψηλότερες δημόσιες δαπάνες.

¹¹ European Commission-Demographic Change in Europe: a toolbox for action, 2023

¹² Employment and Social Developments in Europe Annual Review, SWD (2023)

Η μετανάστευση μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά στις δημογραφικές προκλήσεις της Ευρώπης, καθώς για πολλές χώρες αποτελεί βασικό μοχλό αύξησης του πληθυσμού τους. Οι μετανάστες που φτάνουν στην Ευρώπη είναι νεότεροι από τον γηγενή πληθυσμό, για αυτό τον λόγο διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην συμπλήρωση του εργατικού δυναμικού και ειδικά στους τομείς που βιώνουν μεγάλη έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού.

Την τελευταία δεκαετία, οι μετανάστες εργαζόμενοι έχουν καλύψει ένα σημαντικό μέρος των νέων θέσεων εργασίας στην ΕΕ, συμβάλλοντας στην αντιμετώπιση των αναγκών της αγοράς εργασίας. Η πανδημία COVID-19 κατέδειξε ότι το 13 % των εργαζομένων που ασκούν ουσιώδη καθήκοντα από γιατρούς έως νοσηλευτές και οδηγούς είναι μετανάστες (Ευρωπαϊκή Επιτροπή). Η Γερμανία η οποία βιώνει δημογραφική παρακμή και μεγάλη μείωση ειδικευμένων εργαζομένων φαίνεται να είναι από τις ευρωπαϊκές χώρες που επωφελείται από τις μεταναστευτικές ροές, καθώς εξισορροπούν την οικονομική της σταθερότητα. Οι ειδικοί εκτιμούν ότι θα χρειάζεται στο μέλλον 1.5 εκατομμύριο μετανάστες τον χρόνο για να καλύψει τις ανάγκες της στο ανθρώπινο δυναμικό (Osama Rizvi, euronews).

2.3 Μέτρα Ενσωμάτωσης της μετανάστευσης από την ΕΕ

Η μετανάστευση αποτελεί ένα αναπόσπαστο κομμάτι της δημογραφικής αλλαγής των Ευρωπαϊκών χωρών, καθώς βοηθάει στην οικονομική ανάπτυξη τους. Ωστόσο, αποτελεί και μια παγκόσμια πρόκληση, σχετικά με την διαχείριση και την ενσωμάτωση της, που απαιτεί κοινή μεταναστευτική πολιτική. Η Ευρωπαϊκή ένωση προσανατολισμένη προς αυτή την κατεύθυνση, δημιούργησε το Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, που αποτελεί ένα πλαίσιο για την κοινή διαχείριση της μετανάστευσης μεταξύ των μελών της. Το συγκεκριμένο πλαίσιο, προτάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2020 και διασφαλίζει την κοινή αντιμετώπιση και διαχείριση της μετανάστευσης από όλα τα κράτη. Παράλληλα, προστατεύει τα θεμελιώδη δικαιώματα των ανθρώπων, καθώς ενισχύει την άμεση και δίκαιη διαδικασία διαχείρισης των αιτήσεων ασύλου, ενώ ταυτόχρονα στηρίζει τις χώρες που φιλοξενούν τους πρόσφυγες. Το σύμφωνο περιλαμβάνει τέσσερις διαφορετικούς πυλώνες που διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην σύγχρονη μεταναστευτική πολιτική (Ευρωπαϊκή Επιτροπή).

- ✓ Την πρόληψη και μείωση των παράτυπων μεταναστευτικών ροών, μέσω της ενίσχυσης αυστηρών ελέγχων στα σύνορα της Ευρώπης από την Frontex.
- ✓ Νέες και γρήγορες διαδικασίες για το άσυλο και αποτροπή κατάχρησης από το σύστημα.
- ✓ Εφαρμογή ενός συστήματος αλληλεγγύης μεταξύ των χωρών στην ανακατανομή των αιτούντων ασύλου, προκειμένου να υπάρχει δίκαιη κατανομή ευθυνών μεταξύ των κρατών μελών
- ✓ Ενσωμάτωση των μεταναστών από διεθνείς οργανισμούς.

Ειδικότερα, για την ενσωμάτωση των μεταναστών στην αγορά εργασίας, έχουν αναπτυχθεί προγράμματα κινητικότητας του εργατικού δυναμικού με τρίτες χώρες, που ενθαρρύνουν την νόμιμη μετανάστευση. Σκοπός του προγράμματος είναι να βοηθήσει τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν συστήματα που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των εργοδοτών, με παράλληλη ενίσχυση της ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου στις χώρες-εταίρους. Η ΕΕ έχει επίσης δώσει τη δυνατότητα σε τρίτες χώρες να συμμετέχουν στο πρόγραμμα κινητικότητας των εκπαιδευομένων και του προσωπικού στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της κατάρτισης στο πλαίσιο του Erasmus+. Παρακάτω αναφέρονται τα μέτρα που έχουν εφαρμοσθεί για την νόμιμη μετανάστευση.

- ✚ **Μπλε κάρτα:** αποτελεί μια άδεια εργασίας και διαμονής που επιτρέπει σε πολίτες τρίτων χωρών να εργάζονται και να ζουν σε χώρα της ΕΕ, υπό την προϋπόθεση ότι διαθέτουν πτυχίο ή ισοδύναμο προσόν και προσφορά εργασίας που πληροί ένα κατώτατο όριο μισθού. Οι κάτοχοι κάρτας μπορούν

να φέρουν μέλη της οικογένειάς τους να ζήσουν μαζί τους στην ΕΕ. Αναγνωρίζεται σε όλες τις χώρες της ΕΕ, εκτός από τη Δανία και την Ιρλανδία.

- ✚ **Ενιαία κάρτα:** πρόκειται για μια συνδυασμένη άδεια εργασίας και διαμονής, η οποία εκδίδεται για έως και δύο χρόνια από τη χώρα της ΕΕ όπου θα εργάζεται και θα διαμένει ο πολίτης εκτός ΕΕ. Η Ενιαία Άδεια ισχύει σχεδόν για όλους τους εργαζόμενους εκτός ΕΕ και τις οικογένειές τους. Ωστόσο, οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο, οι εργαζόμενοι στα πλοία και οι αυτοαπασχολούμενοι δεν μπορούν να υποβάλουν αίτηση για την Ενιαία Άδεια
- ✚ **Καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος ΕΕ:** Το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος της ΕΕ επιτρέπει σε πολίτες τρίτων χωρών που βρίσκονται νόμιμα στην ΕΕ για πέντε συνεχή έτη να παραμείνουν και να εργαστούν στην ΕΕ για αόριστο χρονικό διάστημα. Δεν ισχύει για την Ιρλανδία και την Δανία.

2.4 Πακέτο Συμφωνίας της ΕΕ με την Τουρκία και τις Αφρικάνικες Χώρες για την μετανάστευση

Το 2015, η Ευρώπη βίωσε την μεγαλύτερη μεταναστευτική και προσφυγική κρίση από το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Πάνω από 1 εκατομμύριο πρόσφυγες από την Συρία, το Αφγανιστάν, το Ιράκ, αλλά και από μακρινές χώρες όπως το Πακιστάν και την Νιγηρία έφτασαν σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να αντιμετωπίσει αυτή την κρίση, η Ευρωπαϊκή Ένωση διαπραγματεύτηκε συμφωνίες με την Τουρκία και τις Αφρικάνικες χώρες, επιδιώκοντας στην ανακοπή των ανεξέλεγκτων ροών πληθυσμού και αιτούντων ασύλου. Οι συμφωνίες και οι στρατηγικές της ΕΕ με αυτές τις περιοχές παρουσιάζονται αναλυτικά παρακάτω.

2.4.1 Μέτρα Διαχείρισης της Αφρικάνικης Μετανάστευσης από την ΕΕ

Οι αυξανόμενες μεταναστευτικές ροές από την Αφρική, οδήγησαν την Ευρωπαϊκή Ένωση να χαράξει νέες πολιτικές και στρατηγικές στην αντιμετώπιση τους. Το 2015, η Ευρωπαϊκή Ένωση σε συνεργασία με τις Αφρικάνικες χώρες, ανέπτυξε το «Κοινό Σχέδιο Δράσης της Βαλέτας», που περιλαμβάνει 16 δράσεις για την αντιμετώπιση της μαζικής ροής Αφρικανών μεταναστών στην Ευρώπη. Το 2017 ξεκίνησε και η συνεργασία με την Λιβύη, προκειμένου να αναχαιτιστούν οι ανεξέλεγκτες ροές μεταναστών προς τα Ευρωπαϊκά Σύνορα, καθώς αποτελεί βασική χώρα αναχώρησης παράτυπων διελεύσεων.

Η πιο σημαντική δράση του σχεδίου είναι το ταμείο εκτατής ανάγκης της ΕΕ, που χρηματοδοτεί τις χώρες της Αφρικής, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα βαθύτερα προβλήματα που προκαλούν την αναγκαστική εκτόπιση και την μετανάστευση, αλλά και να συμβάλλει στην διαχείριση τους. Εφαρμόζεται σε τρεις περιοχές της Αφρικής, την Βόρεια Αφρική, την περιοχή του Σαχέλ και της λίμνης Τσαντ και Κέρας της Αφρικής. Αυτές οι χώρες αντιμετωπίζουν αυξανόμενες προκλήσεις που κυμαίνονται από δημογραφική και περιβαλλοντική πίεση, ακραία φτώχεια, αδύναμες κοινωνικές και οικονομικές υποδομές και εσωτερικές συγκρούσεις.

Το ταμείο έκτακτης ανάγκης έχει αξία άνω των 5 δισεκατομμυρίων ευρώ, που προέρχεται το 88% από την ΕΕ και το 12% από κράτη μέλη της ΕΕ και άλλους χορηγούς. Η δράση αυτή εστιάζει στην συμβολή δημιουργίας θέσεων εργασίας, ειδικά για νέους και γυναίκες στις τοπικές κοινωνίες, με έμφαση στην

επαγγελματική κατάρτιση τους και την επιχειρηματικότητα. Γενικά, όμως το πρόγραμμα επικεντρώνονται σε τέσσερις στρατηγικούς πυλώνες.¹³:

- ✓ Μεγαλύτερες οικονομικές ευκαιρίες και ευκαιρίες απασχόλησης
- ✓ Ενίσχυση της ανθεκτικότητας των κοινοτήτων και ειδικότερα των πιο ευάλωτων, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων και άλλων εκτοπισμένων
- ✓ Βελτιωμένη διαχείριση της μετανάστευσης στις χώρες προέλευσης, διέλευσης και προορισμού
- ✓ Βελτιωμένη διακυβέρνηση και πρόληψη και μείωση των συγκρούσεων της αναγκαστικής μετακίνησης και της παράτυπης μετανάστευσης

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποτελεί η περιοχή της Βόρειας Αφρικής, καθώς χαρακτηρίζεται ως περιοχή προέλευσης, διέλευσης και προορισμού για μικτές μεταναστευτικές ροές που προέρχονται από την υποσαχάρια Αφρική, τη Δυτική Αφρική, το Κέρας της Αφρικής και τη Μέση Ανατολή (Emergency Trust Fund for Africa, North Africa). Συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό ξένου ανθρώπινου δυναμικού σαν περιοχή προορισμού, αλλά λόγω των πολιτικών ασταθειών που υπάρχουν στην περιοχή αποτελεί και περιοχή προέλευσης. Το ταμείο στην συγκεκριμένη περιοχή υλοποιείται στις χώρες της Αλγερίας, την Αίγυπτο, το Μαρόκο, την Λιβύη και την Τυνησία. Ειδικά για την Λιβύη η ΕΕ έχει διαθέσει 700 εκατ. € για τη στήριξη της μετανάστευσης από το 2015, που επικεντρώνεται στην διαχείριση των συνόρων από την Λιβυκή Ακτοφυλακή και στην προστασία των δικαιωμάτων των μεταναστών και των προσφύγων.

Το ταμείο έκτακτης ανάγκης έχει σημαντικά αποτελέσματα στις χώρες της Βόρειας Αφρικής στην διαχείριση των μεταναστευτικών ροών αλλά και στην προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων. Με βάση την Ευρωπαϊκή Ένωση περίπου 52,800 μετανάστες επέστρεψαν στις χώρες προέλευσης τους, συμβάλλοντας στον επαναπατρισμό. Στην Λιβύη 6300 πρόσφυγες βρήκαν καταφύγιο και 4 εκατομμύρια άνθρωποι μπορούσαν να έχουν πρόσβαση σε βασικές δημόσιες υπηρεσίες. Στην Τυνησία δημιουργήθηκαν 230 ιδρύματα και ΜΚΟ για να προστατεύσουν τους μετανάστες και να διαχειριστούν τις μεταναστευτικές ροές. Αντίστοιχα, στην Αίγυπτο πάνω από 40 έργα έχουν ξεκινήσει να εφαρμόζονται σχετικά με τις κοινωνικές υπηρεσίες και στο Μαρόκο 7600 πρόσφυγες και μετανάστες είχαν πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας.

Η ομαλή συνεργασία με τις χώρες της Βόρειας Αφρικής σχετικά με το μεταναστευτικό, αποτελεί προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Αυτό, εντοπίζεται στο γεγονός ότι έχει υπογράψει μνημόνια συνεργασίας με κάθε χώρα της Βόρειας Αφρικής, που αποτελεί διέλευση μεταναστών. Ειδικότερα, το 2022 ανανέωσε την συνεργασία με το Μαρόκο για την καταπολέμηση κυκλωμάτων διακινητών μεταναστών και την υποστήριξη των συνόρων. Ακόμη, το 2023, υπογράφηκε μνημόνιο συνεργασίας με την Τυνησία για τη διατάραξη του επιχειρηματικού μοντέλου των διακινητών ανθρώπων, την ενίσχυση των συνοριακών ελέγχων και τη βελτίωση της καταγραφής και της επιστροφής των μεταναστών. Τέλος, το 2024 η Ευρωπαϊκή Ένωση ενίσχυσε την Αίγυπτο με 7 δισεκατομμύρια ευρώ, προκειμένου να διαχειριστεί τις αφρικάνικες μεταναστευτικές ροές αλλά και στα σύνορα με τη Γάζα.

---

¹³ https://trust-fund-for-africa.europa.eu/index_en

2.4.2 Συνεργασία της ΕΕ και της Τουρκίας για την μετανάστευση

Η Τουρκία αποτελεί την μεγαλύτερη χώρα υποδοχής προσφύγων στον κόσμο, εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης. Μέχρι το 2021 φιλοξένησε 3.1 εκατομμύριο Σύριους πρόσφυγες και 300,000 πρόσφυγες άλλων εθνικοτήτων (Εικόνα 2.9). Αποτελεί όμως και χώρα διέλευσης για τους πρόσφυγες που θέλουν να εισέλθουν στην Ευρώπη. Ιδιαίτερα την περίοδο της προσφυγικής κρίσης, η Τουρκία είχε καθοριστικό ρόλο στην διαχείριση των ανεξέλεγκτων προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών στις Ευρωπαϊκές χώρες. Για αυτό τον λόγο, η Ευρωπαϊκή Ένωση το 2016 σύναψε συμφωνία με την Τουρκία, που προέβλεπε την οικονομική ενίσχυση της χώρας στην φιλοξενία προσφύγων, αλλά και την επιστροφή παράνομων διακινησμένων από τα Ελληνικά νησιά.

Εικόνα 2.9: Οι περιοχές στην Τουρκία που έχουν τους πιο πολλούς Σύριους πρόσφυγες, Πηγή: European Commission

Βέβαια, η χρηματοδότηση της Τουρκίας είχε ξεκινήσει από το 2011, με την Ευρωπαϊκή Ένωση να διαθέτει περίπου 10 δισεκατομμύρια ευρώ για να βοηθήσει τους πρόσφυγες και τις κοινότητες υποδοχής που βρισκόταν στην χώρα. Ωστόσο, ένας σημαντικός μηχανισμός που λειτουργεί τα τελευταία χρόνια για τη διαχείριση της χρηματοδότησης, αποτελεί η «Διευκόλυνση της ΕΕ για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία», που συντονίζει συνολικά 6 δισεκατομμύρια ευρώ για τη στήριξη των προσφύγων και των κοινοτήτων υποδοχής στη χώρα, προκειμένου να διασφαλίσει την προστασία των αναφαίρετων δικαιωμάτων τους (Εικόνα 2.10).

Εικόνα 2.10: Χάρτης που δείχνει την χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Τουρκία, Πηγή: THE EU FACILITY FOR REFUGEES IN TURKEY, European Commission

Η ΕΕ συνεχίζει να υποστηρίζει τους πρόσφυγες στην Τουρκία και πέρα από τη «Διευκόλυνση της ΕΕ για τους Πρόσφυγες στην Τουρκία». Κινητοποίησε συμπληρωματική ανθρωπιστική στήριξη το 2020, που διασφαλίζει τη συνέχιση των βασικών παρεμβάσεων της Διευκόλυνσης στο πλαίσιο πρόσθετης χορήγησης 3 δισεκατομμυρίων ευρώ για την περίοδο 2021-2023.

2.5 Επαναπατριsmός

Η μετανάστευση δεν είναι ένα γραμμικό φαινόμενο, στο οποίο οι άνθρωποι μετακινούνται από την χώρα καταγωγής τους και καταλήγουν σε έναν μόνιμο προορισμό. Αντίθετα, αποτελεί ένα πολυδιάστατο φαινόμενο, που περιλαμβάνει την εθελοντική επιστροφή των μεταναστών στις χώρες προέλευσης τους, για σύντομο ή μεγάλο χρονικό διάστημα παραμονής (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης-ΔΟΜ). Πολλοί διεθνείς φορείς υποστηρίζουν και συμβάλλουν στον επαναπατριsmό, δηλαδή στην εθελοντική επιστροφή των μεταναστών και των προσφύγων στην πατρίδα τους, ενώ συλλέγουν και δεδομένα.

Ιδιαίτερα, ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΙΟΜ) έχει αναπτύξει τα προγράμματα Υποβοηθούμενης Εθελοντικής Επιστροφής και Επανάταξης (ΑΒΡ), που αποσκοπεί στην στήριξη των μεταναστών που δεν μπορούν ή δεν επιθυμούν να παραμείνουν στις χώρες υποδοχής ή διέλευσης και

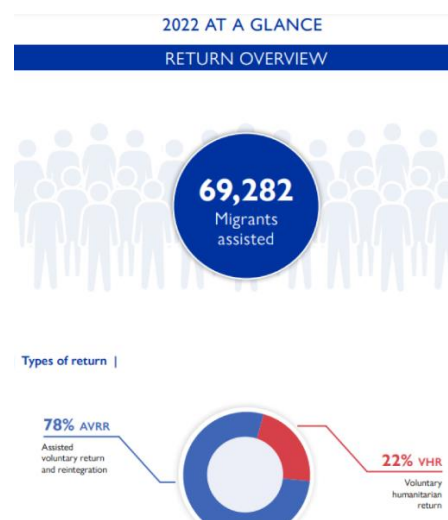
επιθυμούν να επιστρέψουν στις χώρες προέλευσης τους. Η πιο σημαντική δραστηριότητα είναι η εφαρμογή AVRR, καθώς παρέχει βοήθεια σε χιλιάδες μετανάστες που επιστρέφουν στις χώρες καταγωγής τους κάθε χρόνο τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες. Η απόφαση της επιστροφής είναι 100% εθελοντική και πραγματοποιείται μετά από αίτημα του μετανάστη. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα είναι σημαντικό για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών, αφού διασφαλίζει ότι κάθε εθελούσια επιστροφή συνεπάγεται από δύο βασικές αρχές, την ελευθερία της επιλογής και της τεκμηριωμένης απόφασης, η οποία λαμβάνεται μετά από έγκαιρη, αντικειμενική και αξιόπιστη παροχή πληροφοριών (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης-ΔΟΜ).

Ακόμη, ένα άλλο πρόγραμμα που έχει δημιουργήσει ο φορέας είναι η Εθελοντική Ανθρωπιστική Επιστροφή (VHR), που στοχεύει στον επαναπατρισμό των ανθρώπων που έχουν εκτοπιστεί, ή έχουν εγκαταλείψει την πατρίδα τους λόγω συγκρούσεων ή φυσικών καταστροφών. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα εφαρμόζεται όταν δεν μπορούν οι υπηρεσίες προστασίας να παρέχονται στις χώρες προέλευσης τους, αλλά επιθυμούν οι μετανάστες να γυρίσουν εθελοντικά στην χώρα τους. Το πρόγραμμα παρέχει υπηρεσίες ενημέρωσης, τηλεφωνική γραμμή πληροφοριών, ατομική συμβουλευτική και έλεγχο ευπάθειας, άμεση βοήθεια για την απόκτηση ταξιδιωτικών εγγράφων, έλεγχοι εθνικότητας και άλλες προξενικές υπηρεσίες, υγειονομικούς ελέγχους πριν από την αναχώρηση, βοήθεια αναχώρησης και μεταφοράς, παραπομπές με άλλες υπηρεσίες του ΟΗΕ και τοπικούς και διεθνείς οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένης της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, συντονισμός με τις χώρες προέλευσης για ειδική βοήθεια σε θύματα εμπορίας ανθρώπων και βοήθεια κατά την άφιξη και την επανένταξη (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης-ΔΟΜ)

Με βάση τα τελευταία στοιχεία από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης εκτιμάται ότι στο έτος 2022 βοηθήθηκαν περίπου 62,282 μετανάστες, από τους οποίους 78% χρησιμοποίησαν την εφαρμογή AVRR και 22% το πρόγραμμα VHR (Εικόνα 2.11). Ακόμη, αυξήθηκε κατά 24 τοις εκατό από το 2021 και οι 5 κορυφαίες χώρες υποδοχής και διέλευσης σύμφωνα με τα προγράμματα το 2022 ήταν: ο Νίγηρας με 15.097, η Λιβύη 11.200, η Γερμανία με 7.874, η Υεμένη με 4.080 και η Ελλάδα με 3.065 (Migration Data Portal: Return Migration, 2023).

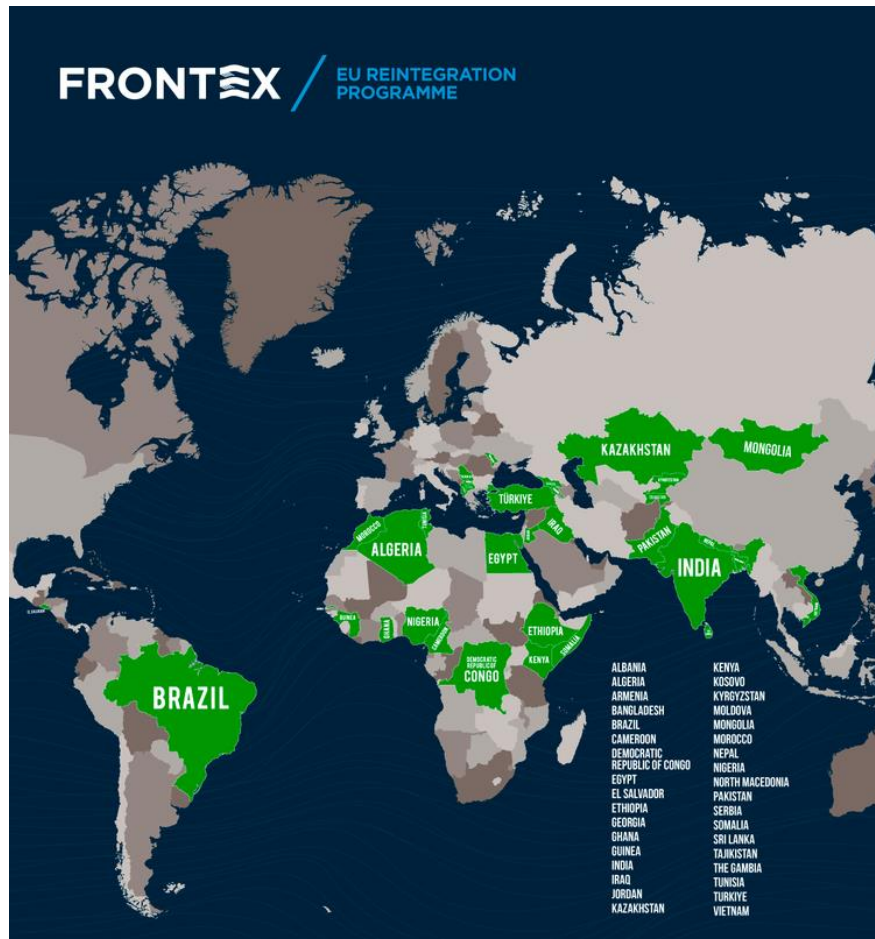
Παροχή βοήθειας για την επανένταξη των μεταναστών συνεισφέρει και η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Συνόρων και Ακτοφυλακής (Frontex). Πιο συγκεκριμένα, η Frontex στηρίζει τα κράτη μέλη της ΕΕ και τις χώρες Σένγκεν στην συμβολή επανένταξης των μεταναστών στις χώρες προέλευσης τους έως και 12 μήνες. Η παροχή βοήθειας περιλαμβάνει κυρίως υποστήριξη για στέγαση, ιατρική βοήθεια, επαγγελματική συμβουλευτική, εκπαίδευση και οικογενειακή επανένωση. Η νομική κάλυψη για τη βοήθεια επανένταξης εντοπίζεται στο άρθρο 48 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) 2019/1896 για την Ευρωπαϊκή Συνοριοφυλακή και Ακτοφυλακή.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο φορέας συμβάλλει καθοριστικά στην στρατηγική της ΕΕ για τις εθελοντικές επιστροφές και την επανένταξη, καθώς η χρηματοδότηση του προγράμματος γίνεται από προϋπολογισμό του Frontex. Το έργο επιδιώκει να βοηθάει έως και 7000 άτομα ετησίως, που να περιλαμβάνουν ακόμη και οικογένειες. Η βοήθεια παρέχεται μέσω μιας ψηφιακής πλατφόρμας, που ονομάζεται Εργαλείο Βοήθειας Επανένταξης (RIAT) και προσφέρει την συλλογή πληροφοριών σχετικά με τη διαδικασία επανένταξης προς όφελος των υπηκόων τρίτων χωρών, των εταιρών επανένταξης και των

Εικόνα 2.11: Η Υποβοηθούμενη εθελοντική επιστροφή και επανένταξη του ΔΟΜ και εθελοντική ανθρωπιστική επιστροφή το 2022, Πηγή: Migration Data Portal, Return Migration 2023

κρατών μελών. Διαθέτει μια ζωντανή επισκόπηση της υπόθεσης από άκρο σε άκρο, συμπεριλαμβανομένης της αίτησης, της ανάπτυξης και έγκρισης ενός σχεδίου επανένταξης και της αναφοράς. Επίσης, χρησιμεύει ως σημαντική πηγή δεδομένων για σκοπούς αξιολόγησης και παρακολούθησης της ποιότητας. Το πρόγραμμα δραστηριοποιείται σε 37 χώρες προέλευσης, ενώ στην εικόνα παρουσιάζονται οι χώρες που υλοποιείται η συνεργασία για επανένταξη των μεταναστών (Εικόνα 2.12).

Εικόνα 2.12: Χώρες προέλευσης που συνεργάζεται ο Οργανισμός Frontex για την επαναπατρισμό, Πηγή: Frontex, Reintegration assistance

2.6 Ανάλυση πηγών των δεδομένων

Οι μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές αποτελούν ένα μείζον ζήτημα στην παγκόσμια ατζέντα, καθώς αντιμετωπίζεται με αυξημένη πολυπλοκότητα στην ανάλυση τους. Πολλοί διεθνείς φορείς συμβάλλουν στην συλλογή και ανάλυση αξιόπιστων δεδομένων που αφορούν τόσο τις ροές πληθυσμών όσο και τις δημογραφικές τάσεις που δημιουργούνται διαχρονικά. Οι πληροφορίες που παρέχονται αποτελούν σημαντικό εργαλείο για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που προκύπτουν από αυτές τις ροές αλλά και για την χάραξη πολιτικών και κοινωνικών αποφάσεων. Παρακάτω παρουσιάζονται τα διαθέσιμα δεδομένα και οι πηγές που εντοπίστηκαν από τους διεθνείς φορείς, προκειμένου να αναπτυχθούν βασικές έννοιες που θα αξιοποιηθούν στα επερχόμενα κεφάλαια

2.6.1 Eurostat

Τα δεδομένα που συλλέχθηκαν από την βάση δεδομένων της Eurostat ήταν ετήσια και διαθέσιμα από το έτος 1960 και 1990 μέχρι και το 2022, ενώ για το έτος 2023 τα δεδομένα είτε δεν ήταν διαθέσιμα, είτε είχαν προβλεφθεί. Η χωρική τους κλίμακα εστιάζει περισσότερο στις χώρες που είναι εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ παρέχει και δεδομένα και για άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, που δεν είναι μέλη της, όπως είναι η Αλβανία. Ιδιαίτερα, για το Ηνωμένο Βασίλειο τα περισσότερα δεδομένα σταματάνε μέχρι και το 2020. Ακόμη, παρατηρήθηκαν διαθέσιμα δεδομένα για γειτονικές χώρες όπως είναι η Τουρκία, η Αρμενία και η Ουκρανία, αλλά με κάποιες ελλείψεις σε κάποιες χρονιές. Τα διαθέσιμα δεδομένα που συλλέχθηκαν παρουσιάζονται στον Πίνακα 2.1.

DATASET	DESCRIPTION	TIME	UNIT	NOTES
Population on 1 January (Πληθυσμός- 1η Ιανουαρίου)	Ο πληθυσμός της 1 ^η Ιανουαρίου είναι ο «συνήθως μόνιμος πληθυσμός» και αντιπροσωπεύει τον αριθμό των κατοίκων μιας δεδομένης περιοχής την 1η Ιανουαρίου του εν λόγω έτους (ή, σε ορισμένες περιπτώσεις, την 31η Δεκεμβρίου του προηγούμενου έτους). Ο πληθυσμός που μεταδίδεται από τις χώρες μπορεί επίσης να βασίζεται σε δεδομένα από την πιο πρόσφατη απογραφή προσαρμοσμένα από τις συνιστώσες της πληθυσμιακής αλλαγής που παράγονται από την τελευταία απογραφή, είτε με βάση τα μητρώα πληθυσμού.	1960-2023	Thousand Persons	Υπάρχουν ελλείψεις στα δεδομένα για τις χώρες: Ηνωμένο Βασίλειο, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Ουκρανία, Κόσοβο, Γεωργία, Ανδόρα, Λευκορωσία, Μονακό, Αρμενία
Active population, aged 15-64 - annual averages (Ενεργός Πληθυσμός)	Σύμφωνα με τους ορισμούς της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) για τους σκοπούς των στατιστικών της αγοράς εργασίας, οι άνθρωποι ταξινομούνται ως απασχολούμενοι, άνεργοι και εκτός εργατικού δυναμικού. Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός είναι το άθροισμα των απασχολούμενων και των ανέργων, ηλικίας 15-64. Τα άτομα εκτός του εργατικού δυναμικού είναι εκείνα που, κατά την εβδομάδα αναφοράς, δεν ήταν ούτε απασχολούμενοι ούτε άνεργοι. Η πηγή των δεδομένων είναι η τριμηνιαία έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ (EU LFS).	2003-2023	Thousand Persons	Υπάρχουν ελλείψεις δεδομένων από το 2003-2009 για όλες τις χώρες εκτός από την Γαλλία
Employment and activity by sex and age - annual data (Ο συνολικά εργαζόμενος πληθυσμός)	Ο συνολικά εργαζόμενος πληθυσμός περιλαμβάνει όλα τα άτομα που εργάστηκαν τουλάχιστον μία ώρα έναντι αμοιβής ή κέρδους κατά τη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς ή απουσίαζαν προσωρινά από την εργασία αυτή	2003-2022	Percentage of population in the labor force	Υπάρχουν ελλείψεις στα δεδομένα για τις χώρες: Μαυροβούνιο, Βόρεια Μακεδονία και Τουρκία
Unemployment by sex, age and duration of unemployment (Περιέχει τον συνολικά άνεργο πληθυσμό)	Ο συνολικά άνεργος πληθυσμός αναφέρεται στα άτομα που δεν απασχολούνταν κατά τη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς, είχαν αναζητήσει ενεργά εργασία κατά τη διάρκεια των τελευταίων τεσσάρων εβδομάδων και ήταν διαθέσιμοι να αρχίσουν να εργάζονται αμέσως ή εντός δύο εβδομάδων.	1983-2022	Person	Υπάρχουν ελλείψεις στα δεδομένα για τις χώρες: Ηνωμένο Βασίλειο, Μαυροβούνιο, Βόρεια Μακεδονία και Τουρκία

Unemployment rate by sex (Ποσοστό ανεργίας ανά φύλο)	Το ποσοστό ανεργίας αντιπροσωπεύει τους ανέργους ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού. Το εργατικό δυναμικό είναι ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων και των ανέργων. Οι άνεργοι περιλαμβάνουν άτομα ηλικίας 15 έως 74 ετών που ήταν: α. χωρίς εργασία κατά τη διάρκεια της εβδομάδας αναφοράς, β. διαθέσιμοι για εργασία, δηλαδή ήταν διαθέσιμοι για αμειβόμενη απασχόληση ή αυτοαπασχόληση πριν από το τέλος των δύο εβδομάδων που ακολουθούν την εβδομάδα αναφοράς, γ. αναζητούν ενεργά εργασία, δηλαδή είχαν λάβει συγκεκριμένα μέτρα κατά την περίοδο των τεσσάρων εβδομάδων που λήγει με την εβδομάδα αναφοράς για να αναζητήσουν αμειβόμενη απασχόληση ή αυτοαπασχόληση ή που βρήκαν μια θέση εργασίας για να ξεκινήσουν αργότερα, δηλαδή εντός περιόδου, το πολύ, τριών μηνών. Ο δείκτης βασίζεται της έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ	2005-2022	Number	Υπάρχουν ελλείψεις στα δεδομένα για τις χώρες: Μαυροβούνιο, Βόρεια Μακεδονία
Population projections (Πρόβλεψη Πληθυσμού)	Οι πληθυσμιακές προβολές είναι "σενάρια για το τι θα συμβεί αν" που έχουν ως στόχο να δείξουν υποθετικές εξελίξεις στο μέγεθος και τη δομή του πληθυσμού με βάση ένα σύνολο υποθέσεων σχετικά με τη γονιμότητα, τη θνησιμότητα και την καθαρή μετανάστευση. Παρουσιάζονται για μια μακρά περίοδο που καλύπτει περισσότερο από μισό αιώνα (50 χρόνια).	2022-2100	Person	Υπάρχουν ελλείψεις στα δεδομένα για τις χώρες: Λιχτενστάιν, Ηνωμένο Βασίλειο, Μαυροβούνιο, Βόρεια Μακεδονία, Αλβανία Σερβία και Τουρκία
Net migration by age and sex (Καθαρή Μετανάστευση)	Η καθαρή μετανάστευση είναι η διαφορά μεταξύ του αριθμού των ατόμων που εισέρχονται σε ένα έδαφος (μετανάστες) και του αριθμού των ατόμων που φεύγουν (μετανάστες), η οποία υπολογίζεται γενικά για ένα έτος.	2013-2021	Number	Υπάρχουν ελλείψεις στα δεδομένα για τις χώρες: Μαυροβούνιο, Βόρεια Μακεδονία
Immigration by age and sex	Αναφέρεται στην ενέργεια με την οποία ένα πρόσωπο εγκαθιστά τη συνήθη διαμονή του στην επικράτεια ενός κράτους μέλους για χρονικό διάστημα που είναι ή αναμένεται να είναι τουλάχιστον 12 μήνες, αφού προηγουμένως είχε τη συνήθη διαμονή του σε άλλο κράτος μέλος ή σε τρίτη χώρα.	1990-2021	Number	Υπάρχουν ελλείψεις στα δεδομένα για τις χώρες: Αλβανία, Σερβία, Τουρκία, Σερβία, Λευκορωσία, Μολδαβία, Βουλγαρία και Βοσνία-Ερζεγοβίνη
Emigration by age and sex	Αναφέρεται στην ενέργεια με την οποία ένα πρόσωπο, το οποίο προηγουμένως είχε τη συνήθη διαμονή του στο έδαφος ενός κράτους μέλους, παύει να έχει τη συνήθη διαμονή του στο εν λόγω κράτος μέλος για χρονικό διάστημα που είναι ή αναμένεται να είναι τουλάχιστον 12 μήνες	1990-2022	Number	Υπάρχουν ελλείψεις στα δεδομένα για τις χώρες: Αλβανία, Σερβία, Σαν Μαρίνο, Τουρκία, Σερβία, Λευκορωσία, Μολδαβία, Βουλγαρία και Βοσνία-Ερζεγοβίνη

Πίνακας 2.1 : Πίνακας που περιλαμβάνει δεδομένα από την Eurostat

2.6.2 World Bank

Η συγκεκριμένη βάση δεδομένων περιέχει μεγάλη ποικιλία πληθυσμιακών και κοινωνικοοικονομικών δεδομένων, που είναι διαθέσιμα από το 1960 έως και το 2022 για 266 χώρες από όλο τον κόσμο. Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι πολλά από τα δεδομένα της World Bank κάλυψαν τις ελλείψεις που εντοπίστηκαν από τα δεδομένα της Eurostat. Τα δεδομένα παρουσιάζονται στον Πίνακα 2.2.

DATASET	DESCRIPTION	TIME	UNIT
Total Population (Συνολικός Πληθυσμός)	Ο συνολικός πληθυσμός βασίζεται στον de facto ορισμό του πληθυσμού, ο οποίος μετράει όλους τους κατοίκους ανεξαρτήτως νομικού καθεστώτος ή υπηκοότητας. Οι τιμές που εμφανίζονται είναι εκτιμήσεις ενδιάμεσου έτους.	1960-2022	Thousand Persons
Age_dependency_ratio (Δείκτης ηλικιακής εξάρτησης)	Ο δείκτης ηλικιακής εξάρτησης είναι ο λόγος των εξαρτώμενων ατόμων ηλικίας κάτω των 15 ετών ή άνω των 64 ετών προς τον πληθυσμό εργασιμής ηλικίας, δηλαδή τις ηλικίες 15-64 ετών. Τα στοιχεία παρουσιάζονται ως αναλογία εξαρτώμενων ατόμων ανά 100 άτομα σε ηλικία εργασίας. Αποτελούν εκτιμήσεις του προσωπικού της Παγκόσμιας Τράπεζας χρησιμοποιώντας το συνολικό πληθυσμό της Παγκόσμιας Τράπεζας και τις κατανομές ηλικίας/φύλου του Τμήματος Πληθυσμού των Ηνωμένων Εθνών World Population Prospects: Αναθεώρηση 2022	1960-2022	% of working age population
Total population by age group (Συνολικός πληθυσμός ανά ηλικιακή ομάδα)	Περιλαμβάνει το συνολικό πληθυσμό ανά ηλικιακή ομάδα. Δηλαδή περιλαμβάνει τον πληθυσμό της ηλικιακής ομάδας 0-14, 15-64 και 64 και άνω. Αποτελούν εκτιμήσεις του προσωπικού της Παγκόσμιας Τράπεζας χρησιμοποιώντας το συνολικό πληθυσμό της Παγκόσμιας Τράπεζας και τις κατανομές ηλικίας/φύλου του Τμήματος Πληθυσμού των Ηνωμένων Εθνών World Population Prospects: Αναθεώρηση 2022	1960-2022	Thousand Persons
Population, female Population, male (Συνολικός πληθυσμός ανά φύλο)	Περιλαμβάνει τον συνολικό πληθυσμό ανά φύλο. Αποτελούν εκτιμήσεις του προσωπικού της Παγκόσμιας Τράπεζας χρησιμοποιώντας το συνολικό πληθυσμό της Παγκόσμιας Τράπεζας και τις κατανομές ηλικίας/φύλου του Τμήματος Πληθυσμού των Ηνωμένων Εθνών World Population Prospects: Αναθεώρηση 2022.	1960-2022	Thousand Persons
GDP per capita - constant 2015 US\$ (Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ-σταθερό 2015 US\$)	Ετήσιος ποσοστιαίος ρυθμός αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ με βάση το σταθερό τοπικό νόμισμα. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν διαιρούμενο με τον πληθυσμό στο μέσο του έτους. Το ΑΕΠ σε τιμές αγοραστή είναι το άθροισμα της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας όλων των κατοίκων παραγωγών της οικονομίας συν τους φόρους επί των προϊόντων και μείον τις επιδοτήσεις που δεν περιλαμβάνονται στην αξία των προϊόντων. Υπολογίζεται χωρίς αφαιρέσεις για την απόσβεση των κατασκευασμένων περιουσιακών στοιχείων ή για την εξάντληση και υποβάθμιση των φυσικών πόρων.	1960-2022	constant 2015 US\$
Fertility rate, total, births per woman (Ποσοστό γονιμότητας)	Το συνολικό ποσοστό γονιμότητας αντιπροσωπεύει τον αριθμό των παιδιών που θα γεννιόταν σε μια γυναίκα εάν ζούσε μέχρι το τέλος της αναπαραγωγικής ηλικίας της και γεννούσε παιδιά σύμφωνα με τα ποσοστά γονιμότητας ανάλογα με την ηλικία του συγκεκριμένου έτους.	1960-2021	Births per woman

Employment to population ratio, 15+, total (% national estimate) (Αναλογία απασχόλησης προς πληθυσμό)	Ο λόγος απασχόλησης προς πληθυσμό είναι το ποσοστό του πληθυσμού μιας χώρας που απασχολείται. Η απασχόληση ορίζεται ως τα άτομα σε ηλικία εργασίας που, κατά τη διάρκεια μιας σύντομης περιόδου αναφοράς, ασχολήθηκαν με οποιαδήποτε δραστηριότητα για την παραγωγή αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών έναντι αμοιβής ή κέρδους, είτε εργάζονταν κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς (δηλαδή εργάζονταν σε μια θέση εργασίας για τουλάχιστον μία ώρα) είτε δεν εργάζονταν λόγω προσωρινής απουσίας από μια θέση εργασίας ή λόγω ρυθμίσεων του χρόνου εργασίας. Οι ηλικίες 15 ετών και άνω θεωρούνται γενικά ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας.	1860-2023	% national estimate
International migrant stock, total (Διεθνές απόθεμα μεταναστών)	Το διεθνές απόθεμα μεταναστών είναι ο αριθμός των ατόμων που έχουν γεννηθεί σε χώρα διαφορετική από εκείνη στην οποία ζουν. Περιλαμβάνει επίσης τους πρόσφυγες. Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση του διεθνούς μεταναστευτικού αποθέματος σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή προέρχονται κυρίως από απογραφές πληθυσμού. Οι εκτιμήσεις προκύπτουν από τα στοιχεία για τον πληθυσμό που γεννήθηκε στο εξωτερικό - άτομα που έχουν κατοικία σε μια χώρα αλλά γεννήθηκαν σε άλλη χώρα.	1960-2023	Thousand Persons

Πίνακας 2.2: Πίνακας που περιλαμβάνει δεδομένα από την World Bank

Στα δεδομένα του διεθνούς αποθέματος μεταναστών η World Bank επισημαίνει ότι όπου δεν υπήρχαν δεδομένα σχετικά με τον πληθυσμό που γεννήθηκε στο εξωτερικό είτε τον αλλοδαπό πληθυσμό (δηλαδή άτομα που είναι πολίτες μιας χώρας διαφορετικής από τη χώρα στην οποία διαμένουν) χρησιμοποιούνται εκτιμήσεις του πληθυσμού. Ακόμη, αναφέρει ότι μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991, οι άνθρωποι που ζούσαν σε μια από τις πρόσφατα ανεξάρτητες χώρες και γεννήθηκαν σε μια άλλη ταξινομήθηκαν ως διεθνείς μετανάστες. Οι εκτιμήσεις του αποθέματος μεταναστών στα πρόσφατα ανεξάρτητα κράτη από το 1990 και μετά βασίζονται στην απογραφή του 1989 στη Σοβιετική Ένωση. Για χώρες με πληροφορίες σχετικά με το απόθεμα διεθνών μεταναστών για τουλάχιστον δύο χρονικά σημεία, χρησιμοποιήθηκε παρεμβολή ή παρέκταση για την εκτίμηση του αποθέματος διεθνών μεταναστών την 1η Ιουλίου των ετών αναφοράς. Για τις χώρες με μία μόνο παρατήρηση, οι εκτιμήσεις για τα έτη αναφοράς προέκυψαν με βάση τους ρυθμούς μεταβολής του αποθέματος μεταναστών κατά τα έτη που προηγήθηκαν ή μετά την ενιαία διαθέσιμη παρατήρηση. Χρησιμοποιήθηκε ένα μοντέλο για την εκτίμηση των μεταναστών για χώρες που δεν είχαν δεδομένα.

2.6.3 Operation Data Portal

Η Πύλη Επιχειρησιακών Δεδομένων (ODP) παρέχει δεδομένα από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, προκειμένου να διευκολύνει το συντονισμό των καταστάσεων έκτακτης ανάγκης για τους πρόσφυγες. Αυτό επιτυγχάνεται με την χρήση τη χρήση ανεξάρτητων "προβολών κατάστασης" που καλύπτουν μείζονες καταστάσεις έκτακτης ανάγκης, όπως η κατάσταση στη Συρία ή η κατάσταση έκτακτης ανάγκης στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, μεταξύ άλλων. Τα δεδομένα περιλαμβάνουν αφίξεις μεταναστών και προσφύγων, που καταγράφονται διαχρονικά από το 2014 έως και το 2024 σε θαλάσσια και χερσαία σύνορα, ενώ στην χρονική κλίμακα διατίθενται και μηνιαία. Η συλλογή των δεδομένων προέκυψε από τις «καταστάσεις έκτακτης ανάγκης» που αναφέρονται στην Μεσόγειο και την Ουκρανία.

Τα στατιστικά στοιχεία καταρτίζονται κυρίως από στοιχεία που παρέχονται από τις αρχές. Για στατιστικούς σκοπούς, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες χρησιμοποιεί τον όρο πρόσφυγες γενικά, αναφερόμενος σε όλα τα άτομα που έχουν εγκαταλείψει την Ουκρανία λόγω του πολέμου. Τα μέσα επαλήθευσης της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και το επίπεδο πρόσβασης στους πρόσφυγες από την Ουκρανία διαφέρει ανάλογα με τη χώρα. Ενώ έχει γίνει προσπάθεια, για να εξασφαλιστεί ότι όλες οι στατιστικές πληροφορίες επαληθεύονται, τα στοιχεία αντιπροσωπεύουν μια εκτίμηση και οι πιθανές περαιτέρω κινήσεις δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη προς το παρόν για όλες τις χώρες. Ως εκ τούτου, ενδέχεται να υπάρξουν τροποποιήσεις στα αριθμητικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων των αναδρομικών. Ακόμη, η Ευρώπη αντιστοιχεί σε όλες τις ευρωπαϊκές υποπεριοχές, όπως προσδιορίζονται από το Eurovoc (European Union, Thesaurus Eurovoc. Volume 2, Subject-oriented version, Publications Office, 2005) , συμπεριλαμβανομένων των χωρών της ΕΕ και τρίτων χωρών που ανήκουν στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, στη Βόρεια Ευρώπη, Νότια Ευρώπη και Δυτική Ευρώπη, αλλά και την Τουρκία. Τα δεδομένα που συλλέχτηκαν είναι τα ακόλουθα:

- Demography of Mediterranean Sea arrivals (individuals)
- Land arrivals monthly in Mediterranean Sea (individuals)
- Sea arrivals monthly in Mediterranean Sea (individuals)

2.6.4 Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες -UNCHR

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες συγκεντρώνει δεδομένα για τους πρόσφυγες από όλο τον κόσμο. Τα δεδομένα προέρχονται κυρίως από κυβερνήσεις και επίσης από επιχειρήσεις της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Παρουσιάζει τις χώρες προέλευσης και τις χώρες που ζητάνε άσυλο και στα δεδομένα περιλαμβάνονται οι εσωτερικά εκτοπισμένοι, οι ανιθαγενείς και οι αιτούντες άσυλο. Παρατηρήθηκε ότι είναι σε ετήσια βάση από το χρονικό έτος 1952 μέχρι το 2022 ολοκληρωμένα, ενώ για το 2023 δεν είναι διαθέσιμα για όλες τις περιοχές. Επειδή η εργασία ερευνά τις ροές πληθυσμού προς την Ευρώπη, η χώρα ασύλου για όλα τα δεδομένα θεωρείται η Ευρωπαϊκή Ήπειρος. Το πακέτο δεδομένων που αφορούν τους πρόσφυγες παρατίθενται παρακάτω.

- From Southern Africa to Europe (Population figures)
- From Ukraine to Europe (Population figures)
- From North Africa to Europe (Population figures)
- From East and Horn of Africa to Europe (Population figures)
- From West Central Africa to Europe (Population figures)
- From Ukraine to Europe (Population figures)
- Returned Refugees (Population figures)

2.6.5 United Nations

Η βάση δεδομένων των Ηνωμένων Εθνών συγκεντρώνει πληροφορίες για τους διεθνείς μετανάστες, με βάση την ηλικία, το φύλο και την καταγωγή. Οι εκτιμήσεις των διεθνών μεταναστών βασίζονται σε εθνικά στατιστικά στοιχεία, που στις περισσότερες περιπτώσεις προέρχονται από απογραφές πληθυσμού. Ακόμη, τα μητρώα πληθυσμού και οι εθνικές αντιπροσωπευτικές έρευνες συνέβαλαν στην συγκέντρωση πληροφοριών για τον αριθμό και τη σύνθεση των διεθνών μεταναστών. Τα δεδομένα παρουσιάζονται για τα έτη 1990, 1995, 2000, 2005, 2010, 2015 και 2020 και είναι διαθέσιμα για 232 χώρες και περιοχές του κόσμου. Οι εκτιμήσεις βασίζονται σε επίσημες στατιστικές για τον πληθυσμό που γεννήθηκε στο εξωτερικό ή τον ξένο πληθυσμό.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι διαθέτουν πληροφορίες για τις διεθνείς μεταναστευτικές ροές. Δηλαδή, στα δεδομένα υπάρχουν ολοκληρωμένες καταγραφές για τις χώρες προέλευσης των ροών πληθυσμού και για τις χώρες προορισμού, που έχουν επιλέξει. Παρόλα αυτά, παρατηρείται ότι δεν υπάρχουν δεδομένα για τις ενδιάμεσες στάσεις που κάνουν σε πολλές χώρες, μέχρι να φτάσουν στον τελικό προορισμό, ως εκ τούτου να εντοπίζονται ελλείψεις για την ανίχνευση της διαδρομής που ακολουθούν. Επιπλέον, ο συγκεκριμένος φορέας διέθετε δεδομένα, σχετικά με τον συνολικό πληθυσμό των χωρών στον κόσμο ανά ηλικία και φύλο, από το 1951 έως το 2021. Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν παρουσιάζονται παρακάτω:

- International Migration Flows
- International Migrant Stock 2020 [Total, destination] [Total, origin] [Destination and origin] [Age and sex]
- International Migrant Stock 2019 [Total, destination] [Total, origin] [Destination and origin] [Age and sex]
- International Migrant Stock 2017 [Total, destination] [Total, origin] [Destination and origin] [Age and sex]
- International Migrant Stock 2015 [Total, destination] [Total, origin] [Destination and origin] [Age and sex]

2.6.6 OECD

Ο ΟΟΣΑ παρέχει αναλύσεις και δεδομένα για τα περισσότερα κράτη μέλη του σχετικά με την οικονομική τους ανάπτυξη, την δημογραφία, τον πληθυσμό τους και τις ροές μεταναστών. Τα περισσότερα δεδομένα είναι διαθέσιμα για 38 μέλη χώρες του ΟΟΣΑ και ολοκληρωμένα από το 1970 είτε το 2000 και μέχρι το 2022. Στον Πίνακα 2.3 παρουσιάζονται αναλυτικά τα δεδομένα που συλλέχθηκαν.

DATASET	DESCRIPTION	TIME	UNIT	NOTES
Inflows of foreign population by nationality	Αυτό το σύνολο δεδομένων παρουσιάζει ετήσια δεδομένα από το 2000 σχετικά με τις ροές μεταναστών, τους αλλοδαπούς και γεννημένους πληθυσμούς στο εξωτερικό και τις πολιτογραφήσεις. Τα δεδομένα είναι διαθέσιμα ανά φύλο. Τα δεδομένα είναι διαθέσιμα και για τις 38 χώρες μέλη του ΟΟΣΑ.	2000-2022	Thousands	Διαθέσιμα δεδομένα για τις χώρες: Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Καναδάς, Χιλή, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Φιλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Ισραήλ, Ιταλία, Ιαπωνία, Κορέα, Λετονία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Μεξικό, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Δημοκρατία της Σλοβακίας, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ηνωμένες Πολιτείες
outflows of foreign population by nationality	Αυτό το σύνολο δεδομένων παρουσιάζει ετήσια δεδομένα από το 2000 σχετικά με τις ροές μεταναστών, τους αλλοδαπούς και γεννημένους πληθυσμούς στο εξωτερικό και τις	2000-2022	Thousands	Διαθέσιμα δεδομένα για τις χώρες: Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Καναδάς, Χιλή, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Φιλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Ισραήλ, Ιταλία, Ιαπωνία, Κορέα, Λετονία,

	πολιτογραφήσεις. Τα δεδομένα είναι διαθέσιμα ανά φύλο. Τα δεδομένα είναι διαθέσιμα και για τις 38 χώρες μέλη του ΟΟΣΑ.			Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Μεξικό, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Δημοκρατία της Σλοβακίας, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ηνωμένες Πολιτείες
Level of GDP per capita and productivity	Η παραγωγικότητα θεωρείται κεντρικός μοχλός της μακροπρόθεσμης οικονομικής ανάπτυξης και του βιοτικού επιπέδου.	1970-2023	USD, constant 2025	Διαθέσιμα δεδομένα για τις χώρες: Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Καναδάς, Χιλή, Κολομβία, Τσεχία, Εσθονία, Δανία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ισλανδία, Ιρλανδία, Ισραήλ
Working age population	Ως πληθυσμός σε ηλικία εργασίας ορίζεται ο πληθυσμός ηλικίας 15 έως 64 ετών. Αυτός ο δείκτης μετρά το μερίδιο του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας στο συνολικό πληθυσμό.	1950-2022	% total population	

Πίνακας 2.3: Δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από το ΟΟΣΑ

Για τα δεδομένα σχετικά με τις εισροές και εκροές του ξένου πληθυσμού στις χώρες αυτές, ο φορέας διαθέτει εργαλεία ειδικά σχεδιασμένα για τη μέτρηση των εισροών και εκροών του ξένου πληθυσμού, ενώ οι εθνικές εκτιμήσεις βασίζονται είτε σε μητρώα πληθυσμού είτε σε δεδομένα αδειών διαμονής. Τα μητρώα πληθυσμού μπορούν συνήθως να παράγουν δεδομένα εισροής και εκροής τόσο για ημεδαπούς όσο και για αλλοδαπούς. Για να εγγραφούν, οι αλλοδαποί ενδέχεται να πρέπει να υποδείξουν την κατοχή κατάλληλης άδειας διαμονής ή/και εργασίας με ισχύ τουλάχιστον για όσο διάστημα είναι η ελάχιστη περίοδος εγγραφής. Οι μετανάστες συνήθως αναγνωρίζονται από μια δηλωμένη πρόθεση να εγκαταλείψουν τη χώρα, αν και η περίοδος (προβλεπόμενης) απουσίας δεν προσδιορίζεται πάντα.

Τα στατιστικά στοιχεία για τις άδειες βασίζονται γενικά στον αριθμό των αδειών που εκδίδονται κατά τη διάρκεια μιας δεδομένης περιόδου και εξαρτώνται από τους τύπους των αδειών που χρησιμοποιούνται. Οι λεγόμενες «χώρες εγκατάστασης» (Αυστραλία, Καναδάς, Νέα Ζηλανδία και Ηνωμένες Πολιτείες) θεωρούν ως μετανάστες τα άτομα στα οποία έχει χορηγηθεί το δικαίωμα μόνιμης διαμονής. Στατιστικά στοιχεία για τους προσωρινούς μετανάστες δημοσιεύονται επίσης σε αυτή τη βάση δεδομένων για αυτές τις χώρες, καθώς η νόμιμη διάρκεια διαμονής τους είναι συχνά παρόμοια με τη μακροχρόνια μετανάστευση (πάνω από ένα έτος). Στην περίπτωση της Γαλλίας, οι άδειες που καλύπτονται είναι αυτές που ισχύουν για τουλάχιστον ένα έτος (εξαιρουμένων των φοιτητών). Τα στοιχεία για την Ιταλία και την Πορτογαλία περιλαμβάνουν προσωρινούς μετανάστες.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό των δεδομένων αδειών είναι ότι δεν καταγράφονται ροές υπηκόων. Ορισμένες ροές αλλοδαπών ενδέχεται επίσης να μην καταγράφονται, είτε επειδή ο τύπος της άδειας που κατέχουν δεν αναφέρεται στα στατιστικά στοιχεία είτε επειδή δεν απαιτείται να διαθέτουν άδεια (συμφωνίες ελεύθερης κυκλοφορίας). Επιπλέον, τα δεδομένα αδειών δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τις φυσικές ροές ή την πραγματική διάρκεια παραμονής, δεδομένου ότι: i) οι άδειες μπορεί να εκδίδονται στο εξωτερικό αλλά τα άτομα μπορεί να αποφασίσουν να μην τις χρησιμοποιήσουν ή να καθυστερήσουν την άφιξή τους. ii) οι άδειες μπορούν να εκδίδονται σε πρόσωπα που όντως διαμένουν στη χώρα για κάποιο χρονικό διάστημα, η άδεια που υποδεικνύει αλλαγή καθεστώτος ή ανανέωση της ίδιας άδειας.

Τα δεδομένα αδειών ενδέχεται να επηρεαστούν από την ικανότητα επεξεργασίας των κρατικών υπηρεσιών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να συσσωρευτεί μεγάλος όγκος αιτήσεων και επομένως η πραγματική ζήτηση για άδειες μπορεί να προκύψει μόνο όταν εκκαθαριστούν ο

Ακόμη, πολλές χώρες υπολογίζουν τις ροές από συγκεκριμένες έρευνες όπως η Ιρλανδία παρέχουν εκτιμήσεις με βάση τα αποτελέσματα των τριμηνιαίων εθνικών ερευνών για τα νοικοκυριά και άλλες πηγές, όπως δεδομένα αδειών και αιτήσεις ασύλου. Αυτές οι εκτιμήσεις αναθεωρούνται περιοδικά με βάση τα στοιχεία της απογραφής. Τα δεδομένα για το Ηνωμένο Βασίλειο βασίζονται σε έρευνα επιβατών που εισέρχονται ή εξέρχονται από τη χώρα με αεροπλάνο, τρένο ή πλοίο (Διεθνής Έρευνα Επιβατών). Ένας από τους στόχους αυτής της έρευνας είναι να εκτιμήσει τον αριθμό και τα χαρακτηριστικά των μεταναστών. Η έρευνα βασίζεται σε ένα τυχαίο δείγμα περίπου ενός στους 500 επιβάτες. Τα στοιχεία αναθεωρήθηκαν σημαντικά μετά την τελευταία απογραφή σε καθεμία από αυτές τις δύο χώρες, γεγονός που φαίνεται να δείχνει ότι ούτε αυτές οι εκτιμήσεις αποτελούν «ιδανική» πηγή. Η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία διεξάγουν επίσης έρευνες επιβατών που τους επιτρέπουν να καθορίσουν τη διάρκεια παραμονής με βάση τις δηλωμένες προθέσεις των μεταναστών όταν εισέρχονται ή εξέρχονται από τη χώρα.

2.6.7 International Labor Organization

Ο Διεθνής Οργανισμός απασχόλησης παρέχει πληροφορίες για στατιστικά στοιχεία σχετικά με την εργασία σε παγκόσμιο επίπεδο. Συγκεντρώνει σημαντικά δεδομένα για την αγορά εργασία και το ανθρώπινο δυναμικό από πολλές πηγές, όπως έρευνες εργατικού δυναμικού, έρευνες ιδρυμάτων και διοικητικά αρχεία. Ακόμη, παράγει δείκτες αγοράς εργασίας από μικροδεδομένα εθνικών ερευνών για τα νοικοκυριά και εκτιμούμε μεγέθη σε επίπεδο χώρας, σε περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο μέσω οικονομετρικής μοντελοποίησης. Παρατηρήθηκε ότι τα δεδομένα ήταν διαθέσιμα από το 1987 μέχρι και το 2023 για 145 χώρες. Στον Πίνακα 2.4, παρατίθενται αναλυτικά τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν.

DATASET	DESCRIPTION	TIME	UNIT	NOTES
Working age population by sex, age and place of birth	Ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας ορίζεται ο πληθυσμός ηλικίας 15 έως 64 ετών. Αυτός ο δείκτης μετρά το μερίδιο του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας στο συνολικό πληθυσμό. Επίσης περιλαμβάνει τον συνολικό πληθυσμό που είναι σε ηλικία εργασίας, δηλαδή τους ιθαγενείς, τους ανιθαγενείς και αυτούς που γεννήθηκαν στο εξωτερικό.	1943-2023	Thousands	Διαθέσιμα Δεδομένα για 145 χώρες
Working age population and education foreign born population/ foreign citizenship	Είναι στο ξεχωριστά δεδομένα, που περιλαμβάνουν τον ξένο πληθυσμό με βάση τον τόπο γέννηση στο ένα και το άλλο την ιθαγένεια. Τα δεδομένα που αναλύονται ανά επίπεδο εκπαίδευσης παρέχονται στο υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης που ολοκληρώθηκε, ταξινομημένο σύμφωνα με τη Διεθνή Πρότυπη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης (ISCED). Τα δεδομένα ενδέχεται να έχουν ομαδοποιηθεί εκ νέου από εθνικές ταξινομήσεις, οι οποίες μπορεί να μην είναι αυστηρά συμβατές με το ISCED	1943-2023	Thousands	Διαθέσιμα Δεδομένα για 145 χώρες

Labor force participation rate by sex, age and place of birth-foreign born and education level	Το ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό εκφράζει το εργατικό δυναμικό ως ποσοστό του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας. Το εργατικό δυναμικό είναι το άθροισμα όλων των ατόμων σε ηλικία εργασίας που είναι απασχολούμενοι και εκείνων που είναι άνεργο. Στο συγκεκριμένο πακέτο δεδομένων περιλαμβάνει όσοι γεννήθηκαν στο εξωτερικό και είναι ανιθαγενείς	1987-2023	Thousands	Διαθέσιμα Δεδομένα για 138 χώρες
Unemployment by sex, age and citizenship: Foreign citizens and status unknown	Οι άνεργοι περιλαμβάνουν όλα τα άτομα σε ηλικία εργασίας που: α) ήταν χωρίς εργασία κατά την περίοδο αναφοράς, δηλαδή δεν είχαν αμειβόμενη απασχόληση ή αυτοαπασχόληση· β) επί του παρόντος διαθέσιμοι για εργασία, δηλαδή ήταν διαθέσιμοι για μισθωτή απασχόληση ή αυτοαπασχόληση κατά την περίοδο αναφοράς· και γ) αναζήτηση εργασίας, δηλαδή είχε λάβει συγκεκριμένα μέτρα σε μια καθορισμένη πρόσφατη περίοδο για την αναζήτηση αμειβόμενης απασχόλησης ή αυτοαπασχόλησης. Στο συγκεκριμένο πακέτο δεδομένων περιλαμβάνει όσοι γεννήθηκαν στο εξωτερικό και είναι ανιθαγενείς	1991-2023	Thousands	Διαθέσιμα Δεδομένα για 130 χώρες
Employment to population ratio by sex, age and foreign citizenship and status unknown	Ο λόγος απασχόλησης προς πληθυσμό είναι ο αριθμός των ατόμων που απασχολούνται ως ποσοστό του συνόλου του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας. Στο συγκεκριμένο πακέτο δεδομένων περιλαμβάνει όσοι γεννήθηκαν στο εξωτερικό και είναι ανιθαγενείς	1991-2023	Thousands	Διαθέσιμα Δεδομένα για 126 χώρες
Persons outside the labor force	Με στόχο την προώθηση της διεθνούς συγκρισιμότητας, οι στατιστικές που παρουσιάζονται στο ILOSTAT βασίζονται σε τυπικούς διεθνείς ορισμούς όπου είναι εφικτό και ενδέχεται να διαφέρουν από τα επίσημα εθνικά στοιχεία. Αυτή η σειρά βασίζεται στους ορισμούς του 13ου ICLS. Για τη συγκρισιμότητα χρονοσειρών, περιλαμβάνει χώρες που έχουν εφαρμόσει τα 19α πρότυπα ICLS, για τα οποία δεδομένα είναι επίσης διαθέσιμα στη βάση δεδομένων Work Statistics -- 19th ICLS (WORK). Άτομα εκτός εργατικού δυναμικού περιλαμβάνουν όλα τα άτομα σε ηλικία εργασίας που, κατά την καθορισμένη περίοδο αναφοράς, δεν ήταν στο εργατικό δυναμικό (δηλαδή δεν ήταν μισθωτοί ή άνεργοι)	1947-2023	Thousands	Διαθέσιμα Δεδομένα για 181 χώρες

Outflow of nationals by sex and country of destination	Οι εκροές υπηκόων για οποιαδήποτε δεδομένη χώρα αναφέρονται στον αριθμό των νόμιμων πολιτών της που άλλαξαν τη χώρα συνήθους διαμονής τους σε εκτός αυτής της χώρας κατά την περίοδο αναφοράς. Η χώρα συνήθους διαμονής ενός ατόμου είναι η χώρα στην οποία το άτομο έχει ένα μέρος για να ζήσει όπου συνήθως περνά την ημερήσια περίοδο ανάπαυσης. Προσωρινό ταξίδι στο εξωτερικό για λόγους αναψυχής, διακοπών, επαγγελματικών δραστηριοτήτων, ιατρικής περίθαλψης ή θρησκευτικού προσκυνήματος δεν συνεπάγεται αλλαγή στη χώρα συνήθους διαμονής. Για περισσότερες πληροφορίες, ανατρέξτε στην περιγραφή της βάσης δεδομένων International Labor Migration Statistics (ILMS).	1997-2023	Thousands	Διαθέσιμα Δεδομένα για 47 χώρες
inflow of working age foreign citizens by sex and country of citizenship	Περιλαμβάνει τις εισροές ξένου ενεργού πληθυσμού με βάση το φύλο και την χώρα ιθαγένειας	1980-2020	Thousands	Διαθέσιμα Δεδομένα για 49 χώρες

Πίνακας 2.4: Διαθέσιμα δεδομένα από τον Διεθνή Οργανισμό Εργασίας

2.6.8 Our World in Data

Διαθέτει αρκετά δεδομένα που αφορούν τον πληθυσμό των χωρών σε παγκόσμιο επίπεδο, τα οποία υπάρχουν σε μορφή διαγραμμάτων, χαρτών και πινάκων. Δημιουργεί και διατηρεί ένα μακροχρόνιο σύνολο δεδομένων για τον πληθυσμό ανά χώρα, περιοχή και για τον κόσμο, με βάση ιστορικές εκτιμήσεις του πληθυσμού που βασίζονται στα σημερινά γεωγραφικά σύνορα. Οι χρονολογίες ανάλυσης του πληθυσμού ταξινομούνται από 10.000 π.Χ. έως το 1799, από το 1800 έως 1949 και από το 1950 έως το 2100.

2.6.9 Frontex

Η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Συνόρων και Ακτοφυλακής (Frontex), διαθέτει δεδομένα, που υποβάλλονται σε μηνιαία βάση από τα κράτη μέλη και τις συνδεδεμένες χώρες Σένγκεν σχετικά με τον εντοπισμό παράτυπης διέλευσης των συνόρων κατά την είσοδο των εξωτερικών συνόρων των κρατών μελών της ΕΕ και των συνδεδεμένων χωρών Σένγκεν μεταξύ ΣΣΕ, και συγκεντρωτικά ανά διαδρομή. Τα δεδομένα αναφέρονται στον εντοπισμό παράτυπης διέλευσης των συνόρων και όχι στον αριθμό των προσώπων, καθώς το ίδιο πρόσωπο μπορεί να διασχίσει τα εξωτερικά σύνορα πολλές φορές. Ωστόσο, επί του παρόντος δεν υπάρχει σύστημα της ΕΕ ικανό να εντοπίζει τις κινήσεις κάθε ατόμου μετά από παράνομη διέλευση των συνόρων. Ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί ο ακριβής αριθμός των ατόμων που διήλθαν παράνομα τα εξωτερικά σύνορα. Ακόμη, διαθέσιμα δεδομένα υπάρχουν από το 2009-2024, για κάθε μεταναστευτική διαδρομή που καταγράφει ο οργανισμός.

Κεφάλαιο 3 «Μεθοδολογική Προσέγγιση»

3.1 Μεθοδολογία

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογική προσέγγιση του θέματος, για την ανάδειξη του γεωπολιτικού προφίλ της Ευρώπης, όπως διαμορφώνεται από τις μικτές μεταναστευτικές ροές. Η ανάλυση διακρίνεται σε δυο στάδια, την καταγραφή και διερεύνηση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών και την ανάλυση των χαρακτηριστικών που διαθέτουν στις χώρες υποδοχής. Η μεθοδολογική προσέγγιση που χρησιμοποιείται, βασίζεται στην ερμηνεία και οπτικοποίηση των δεδομένων με στατιστικές και χαρτογραφικές μεθόδους.

Ειδικότερα, τα δεδομένα ερμηνεύτηκαν μέσω στατιστικών αναλύσεων, καθώς απλοποιούν την πληροφορία και συμβάλλουν στην εξαγωγή σημαντικών συμπερασμάτων. Για την οπτική αναπαράσταση τους χρησιμοποιήθηκαν τα γραμμικά διαγράμματα, επειδή επιτρέπουν την κατανόηση των τάσεων και μεταβολών στο χρόνο. Η υλοποίησή τους πραγματοποιήθηκε στο Microsoft Excel. Επιπλέον, στην μεθοδολογία περιλαμβάνεται και η χωρική ανάλυση και οπτικοποίηση του φαινομένου, σύμφωνα με τις αρχές της γεωπληροφορικής. Η συγκεκριμένη επιστήμη αποτελεί ένα βασικό εργαλείο στην απεικόνιση του φαινομένου, όπως διαδραματίζεται στον χώρο, παρέχοντας ποσοτική και ποιοτική πληροφορία στα δεδομένα. Οι χαρτογραφικές μέθοδοι που εφαρμόστηκαν ήταν οι χωροπληθείς χάρτες, οι χάρτες ροών και οι χάρτες αναλογικών και διηρημένων συμβόλων, ενώ η οπτικοποίησή τους πραγματοποιήθηκε στο λογισμικό QGIS και στο λογισμικό ArcGIS.

Πιο αναλυτικά, στο πρώτο στάδιο, δίνεται έμφαση στην καταγραφή των μικτών μεταναστευτικών ροών προς τις Ευρωπαϊκές χώρες. Για την χωρική τους απεικόνιση χρησιμοποιήθηκαν οι χάρτες ροών, οι οποίοι παρέχουν μια συνολική εικόνα της σύνδεσης μεταξύ της αφετηρίας και του τελικού προορισμού των μεταναστών, συνδυαστικά με τον όγκο τους. Στην ανάλυση, περιλαμβάνονται γραμμικά διαγράμματα που δείχνουν τον ρυθμό εξέλιξης των μεταναστευτικών ροών στον χρόνο, με σκοπό την ανάδειξη πολύτιμων πληροφοριών τόσο για το ταξίδι τους όσο και για την κατανομή τους στις χώρες υποδοχής.

Ωστόσο, η μελέτη δεν επικεντρώνεται μόνο στην παρουσίαση του μεταναστευτικού ταξιδιού, αλλά εστιάζει και στον εντοπισμό των σημαντικότερων εθνικοτήτων που παρατηρείται να επιλέγουν την Ευρώπη ως τον τελικό προορισμό τους. Για αυτό τον λόγο, χρησιμοποιήθηκαν οι χάρτες αναλογικών και διηρημένων συμβόλων για την ανάδειξη των σημαντικότερων εθνικοτήτων που φτάνουν στις χώρες υποδοχής. Οι συγκεκριμένοι χάρτες είναι πολύ χρήσιμη, καθώς απεικονίζουν πολλές μεταβλητές σε ένα σύμβολο και παρέχουν την δυνατότητα να διαφοροποιήσουν τις μεταβλητές με αποχρώσεις και να υπάρχει αναλογική κλίμακα των συγκρίσιμων μεταβλητών.

Το δεύτερο στάδιο, εστιάζει στην αξιολόγηση των δημογραφικών και κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών των μεταναστών και προσφύγων στις χώρες υποδοχής. Για αυτό τον σκοπό, αναλύθηκαν τα δεδομένα τα οποία στην συνέχεια οπτικοποιήθηκαν μέσω χαρτών με αναλογικά και διηρημένα σύμβολα, καθώς και με χωροπληθείς χάρτες. Οι χωροπληθείς χάρτες χρησιμοποιούνται για την απεικόνιση περιοχών με υψηλή και χαμηλή συγκέντρωση και επιτρέπει στον αναγνώστη να αντιληφθεί και να κατανοήσει καλύτερα την κατηγοριοποίηση των μεγεθών που απεικονίζονται στον χάρτη.

Η συνδυαστική χρήση στατιστικών και χαρτογραφικών μεγεθών σε συνδυασμό με την χωρική ανάλυση παρέχει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών και των χαρακτηριστικών που διαθέτουν. Αυτή η μεθοδολογική προσέγγιση προσφέρει ποσοτικές και χωρικές

πληροφορίες που είναι κρίσιμες για την κατανόηση του φαινομένου και στον τρόπο που αλληλοεπιδρούν με τις χώρες υποδοχής. Προσφέρει μια πολυδιάστατη ανάλυση για την κατανόηση των μεταναστευτικών πολιτικών από τις χώρες υποδοχής, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αυτές οι πολιτικές επηρεάζουν τους ίδιους τους μετανάστες.

3.2 Μεταναστευτικές - Προσφυγικές Ροές στην Ευρώπη

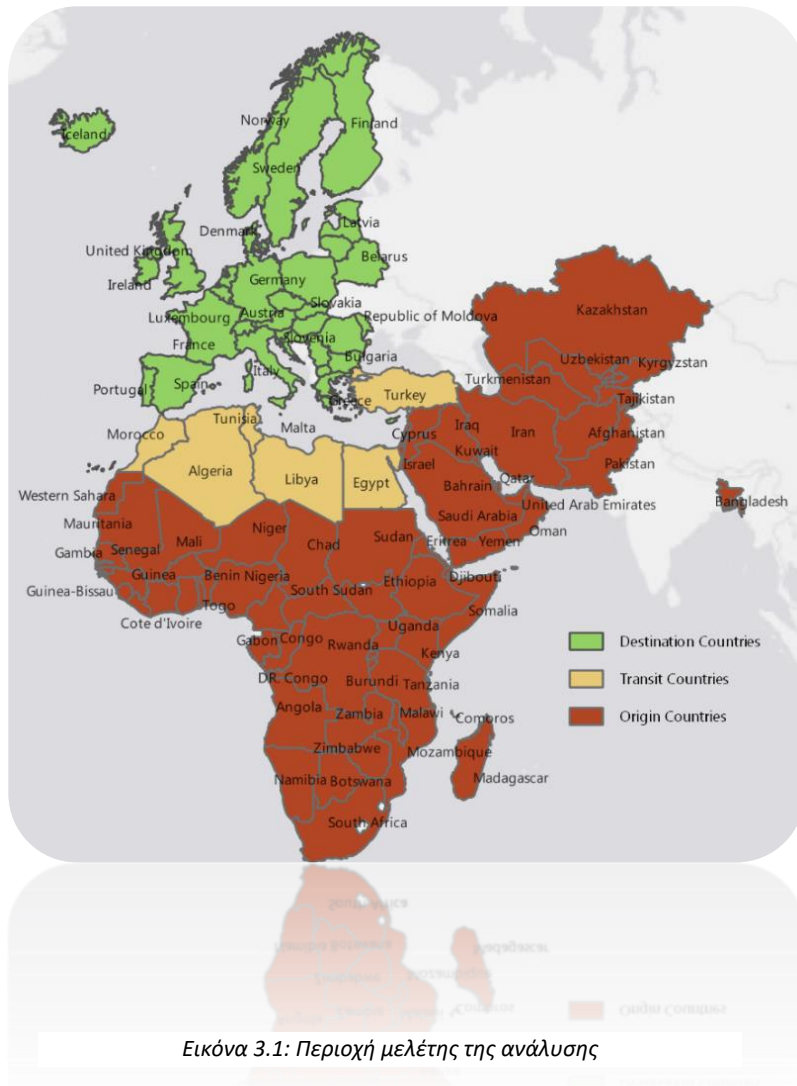
Η περιοχή μελέτης των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών εστιάζει στις χώρες της Ευρώπης, και στις χώρες της Αφρικής, της Μέσης Ανατολής, της Νότιας και Κεντρικής Ασίας (Εικόνα 3.1). Αυτή η επιλογή προέκυψε από τα διαθέσιμα δεδομένα σχετικά με την αφετηρία και τον τελικό προορισμό των μεταναστευτικών κινήσεων.

Για την μεθοδολογική ανάλυση των μεταναστευτικών ρευμάτων στην Ευρώπη τα δεδομένα, κατηγοριοποιήθηκαν σε τρεις κατηγορίες, σε χώρες προέλευσης, διέλευσης και προορισμού. Η διάκριση αυτή επιτρέπει την ανάλυση παραγόντων που επηρεάζουν την μετανάστευση σε κάθε στάδιο. Η χρονική περίοδος αναφοράς επιλέχθηκε για τις χρονικές στιγμές 2010, 2015 και 2020, που προέκυψε με βάση τα δεδομένα των διεθνών μεταναστών από τα Ηνωμένα Έθνη. Τα συγκεκριμένα έτη διαθέτουν ιδιαίτερη σημασία στην ανάλυση των μεταναστευτικών ροών, λόγω των σημαντικών γεγονότων που επηρέασαν τις μεταναστευτικές τάσεις στην Ευρώπη. Η πιο σημαντική πρόκληση αφορά την μεταναστευτική και προσφυγική κρίση, που βίωσε η Ευρώπη το 2015 και εξελίχθηκε με την πανδημία στο έτος 2020. Στην εικόνα παρουσιάζεται η κατηγοριοποίηση της περιοχής μελέτης με βάση των διαχωρισμό που έγινε, ενώ ακολουθείται αναλυτική αναφορά των χωρών που επιλέχθηκαν.

Η διάκριση σε χώρα διέλευσης προέκυψε από το γεγονός ότι η μετανάστευση δεν είναι ένα γραμμικό φαινόμενο, στο οποίο οι μετανάστες μετακινούνται απευθείας από την χώρα καταγωγής στον επιθυμητό προορισμό. Αντίθετα, πρόκειται για ένα δυναμικό και πολυσύνθετο φαινόμενο που περιλαμβάνει αρκετές ενδιάμεσες στάσεις σε διάφορες χώρες. Αυτές οι ενδιάμεσες στάσεις είναι γνωστές ως χώρες διέλευσης και διαδραματίζουν κομβικό ρόλο στα μεταναστευτικά μονοπάτια που επιλέγουν ως διαδρομή προσέγγισης του τελικού τους προορισμού.

Οι χώρες αυτές, στην μελέτη λειτουργούν ως σημεία αναμονής και συγκέντρωσης μεταναστών πριν συνεχίσουν το ταξίδι τους προς την Ευρώπη. Για αυτό τον λόγο, η Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως αναφέρθηκε και στο Κεφάλαιο 2, έχει αναπτύξει οικονομικές και πολιτικές συμφωνίες με αυτές τις χώρες, με σκοπό την διαχείριση και εξομάλυνση των μεταναστευτικών πιέσεων. Οι συμφωνίες αυτές περιλαμβάνουν την χρηματοδότηση για την ενίσχυση των συνόρων και την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας στους πρόσφυγες και στους μετανάστες που παραμένουν στις χώρες διέλευσης. Η στήριξη της Ευρώπης προς αυτές τις χώρες είναι καθοριστική για την διαχείριση του όγκου των μεταναστών για την ενσωμάτωση τους στο ανθρώπινο δυναμικό της, που πλήττετε από γήρανση και έλλειψη εργατικού δυναμικού.

Ταυτόχρονα, οι χώρες διέλευσης λειτουργούν και ως χώρες προέλευσης ή προορισμού ανάλογα με τις ευκαιρίες που παρέχουν. Παρόλα αυτά, σημαντικό κριτήριο για την επιλογή τους αποτελεί η γεωγραφική θέση που κατέχουν, ειδικά όσον αφορά την εγγύτητα μεταξύ των χωρών προέλευσης και προορισμού. Η γεωγραφική θέση αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την διευκόλυνση της μετακίνησης των μεταναστών και την πρόσβαση τους σε νέες ευκαιρίες.

Εικόνα 3.1: Περιοχή μελέτης της ανάλυσης

3.2.1 Χώρες Προέλευσης

Οι χώρες προέλευσης καθορίστηκαν από τα δεδομένα των μεταναστευτικών ροών και από τις ενημερωτικές εκθέσεις για τις αφίξεις των σημαντικότερων εθνικοτήτων από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης και από την Frontex. Αναλυτικότερα, αποτελούν οι χώρες της Αφρικής, με εξαίρεση το Αμπέι, την Δημοκρατία της Ισημερινής Γουινέας, το Λεσότο και την Σουαζιλάνδη, καθώς οι χώρες αυτές είναι μικρές και έχουν περιορισμένη μεταναστευτική ροή σε σχέση με άλλες. Ακόμη, περιλαμβάνονται όλες οι χώρες της Μέσης Ανατολής και την Νότιας Ασίας, ενώ από την Κεντρική Ασία χώρες προέλευσης αποτελούν το Αφγανιστάν, το Πακιστάν και το Μπαγκλαντές. Αυτές οι χώρες παρουσιάζονται στο Σχήμα 3.1.

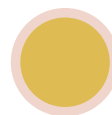
Αφρική

Μαρόκο, Ογκάντα
 Δυτική Σαχάρα, Νότια Αφρική
 Ανγκόλα, Κομόρες
 Μπενίν, Κονγκό
 Μποτσουάνα, Αίγυπτος
 Σομαλία, Ερυθραία
 Εριτρέα, Γουινέα-Μπισσάου
 Νιγηρία, Σάο Τομέ και Πρίνσιπε
 Κένυα, Σομαλιλάνδη
 Γκάνα, Ταναζανία
 Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό
 Σενεγάλη, Αιθιοπία
 Νίγηρας, Καμερούν
 Μαγαδασκάρη
 Ρουάντα, Αλγερία
 Μαλί, Νότιο Σουδάν
 Ακτή Ελεφαντοστού
 Ζιμπάμπουε, Τσαντ
 Τυνησία, Μπουρκίνα Φάσο
 Γουινέα, Λιβερία
 Μπορουντί
 Ναμίμπια, Γκαμπόν
 Ζάμπια, Μοζαμβίκη
 Τόγκο, Σιέρρα Λεόνε
 Μαλάουι, Λιβύη
 Γκάμπια, Μαυριτανία
 Τζιμπουτί, Σάο Τομέ και Πρίνσιπε

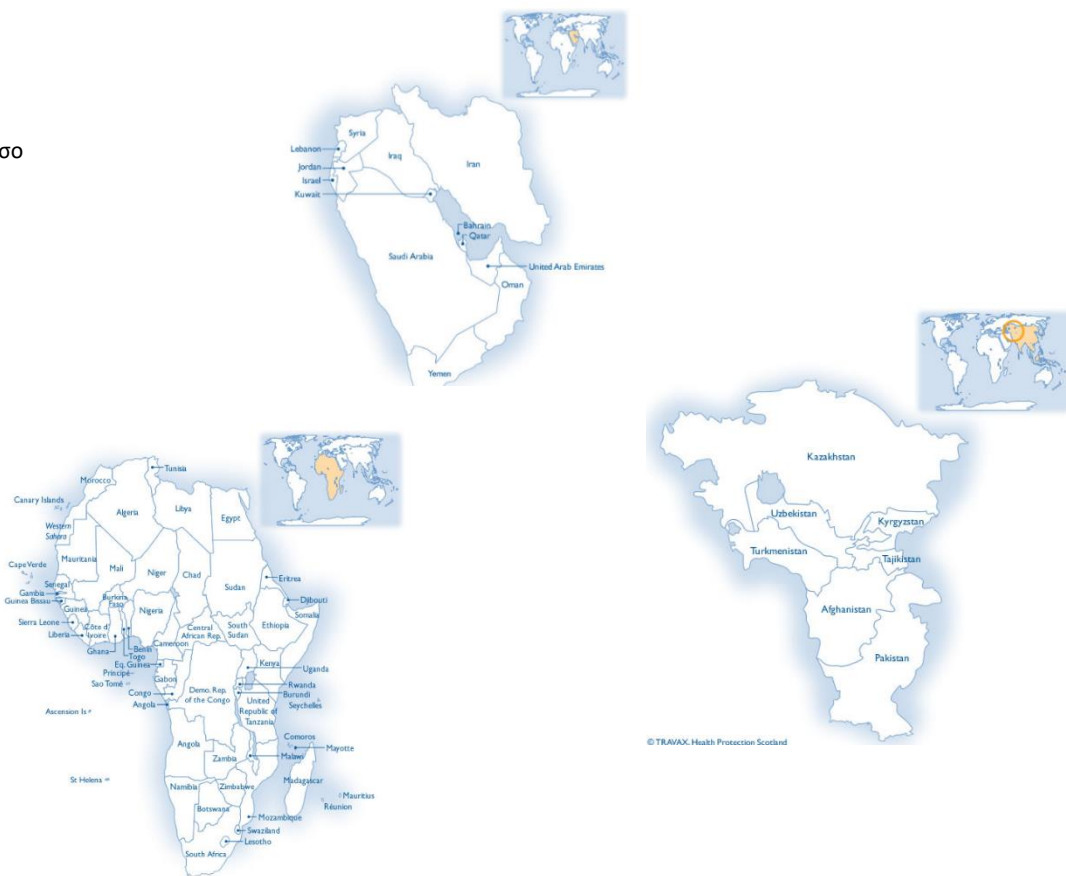
Μέση Ανατολή

Συρία
 Λίβανο
 Παλαιστινιακά Εδάφη
 Ισραήλ
 Σαουδική Αραβία
 Υεμένη
 Κατάρ
 Ομάν
 Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα
 Μπαχρεϊν
 Βουβέιτ
 Ιράκ
 Ιράν
 Τουρκία

Κεντρική και Νότια Ασία

Καζακιστάν
 Ουζμπεκιστάν
 Τατζικιστάν
 Κουβειτ
 Ιορδανία
 Τουρκμενιστάν
 Αφγανιστάν
 Πακιστάν
 Μπαγκλαντες

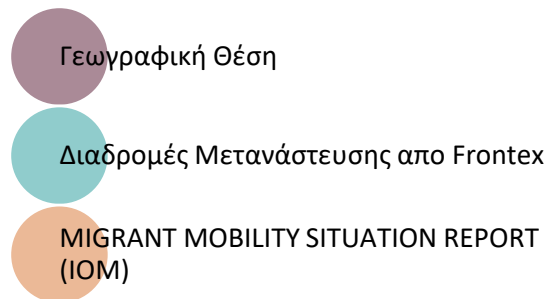

Σχήμα 3.1: Οι χώρες Προέλευσης της έρευνας,

Πηγή Εικόνων: <https://www.fitfortravel.nhs.uk/destinations/africa>

3.2.2 Χώρες Διέλευσης

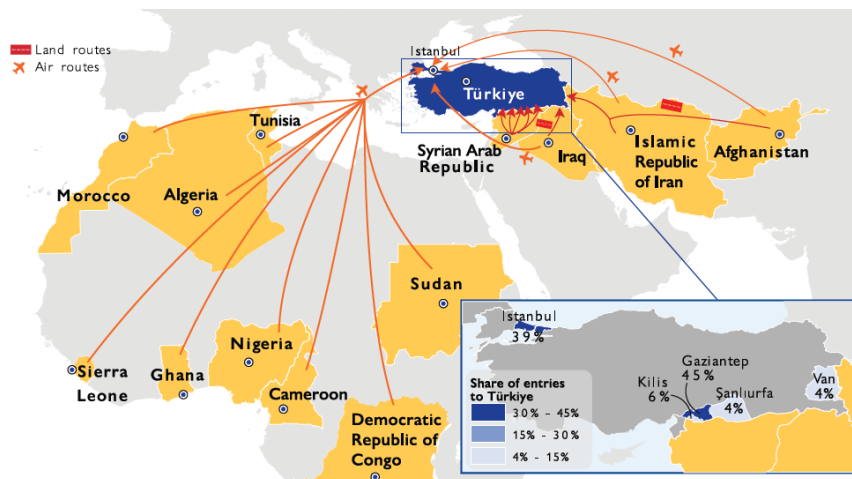
Οι χώρες διέλευσης όπως αναφέρθηκε παραπάνω αποτελούν περιοχές ενδιάμεσων στάσεων των μεταναστών πριν φτάσουν στις χώρες της Ευρώπης. Η επιλογή τους έγινε με βάση τρία σημαντικά κριτήρια, που φαίνεται στο σχήμα. Πιο συγκεκριμένα, οι χώρες αυτές επιλέχθηκαν με βάση τις επίσημες αναφορές ως χώρες αναχώρησης των μεταναστευτικών διαδρομών από την Frontex και από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης, αλλά και την γεωγραφική εγγύτητα που έχουν με την Ευρώπη και τις χώρες προέλευσης (Σχήμα 3.2). Παρακάτω, ακολουθεί αναλυτική παρουσίαση των χωρών διέλευσης που καθορίστηκαν. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η χρονική περίοδος που έγινε η οπτικοποίηση των ροών πληθυσμού από τις χώρες προέλευσης στις χώρες διέλευσης ήταν για μια πενταετία και ειδικότερα από το 2015 έως το 2020. Αυτή η επιλογή έγινε για να δείξει τις δυναμικές αλλαγές των μεταναστευτικών ροών που επηρέασαν την μετανάστευση προς τις Ευρωπαϊκές χώρες εκείνη την περίοδο.

Σχήμα 3.2 Κριτήρια επιλογής χωρών διέλευσης

▪ Τουρκία

Η πιο σημαντική χώρα διέλευσης μεταναστών και προσφύγων είναι η Τουρκία, καθώς εντοπίζεται στο σταυροδρόμι της Ευρώπης με την Ασία και την Μέση Ανατολή (Εικόνα 3.2). Δέχεται ροές πληθυσμού τόσο από την Μέση Ανατολή, την Κεντρική Ασία όσο και από την Αφρική κατευθυνόμενοι προς την Ευρώπη. Σύμφωνα με την Συνοριακή Ακτοφυλακή της Ευρώπης Frontex, χαρακτηρίζεται ως χώρα διαμεσολάβησης της μεταναστευτικής διαδρομής των Δυτικών Βαλκανίων και της Ανατολικής Διαδρομής. Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης στην ενημερωτική έκθεση για την μετανάστευση στην διαδρομή των Βαλκανίων αναφέρει ότι η Τουρκία ήταν η κύρια χώρα διέλευσης μεταναστών, ενώ στην εικόνα παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο οι μετανάστες εισέρχονται στην Ευρώπη.

Εικόνα 3.2 Η διέλευση των μεταναστών στην Τουρκία, Πηγή: MIGRANT MOBILITY SITUATION REPORT, IOM-2024

- **Μαρόκο**

Το Μαρόκο βρίσκεται στην περιοχή της Βόρειας Αφρικής μεταξύ της Μεσογείου Θάλασσα και του Ατλαντικού Ωκεανού. Με βάση το Frontex αποτελεί βασική χώρα διέλευσης με την Ισπανία και τα Κανάρια Νησιά, μέσω της Δυτικής Μεσογείου διαδρομή.

- **Αλγερία**

Η Αλγερία βρίσκεται στην περιοχή της Βόρειας Αφρικής στην Μεσόγειο Θάλασσα. Αποτελεί χώρα διέλευσης μεταναστών με την Ισπανία, με βάση την μεταναστευτική διαδρομή της Δυτικής Μεσογείου

- **Τυνησία**

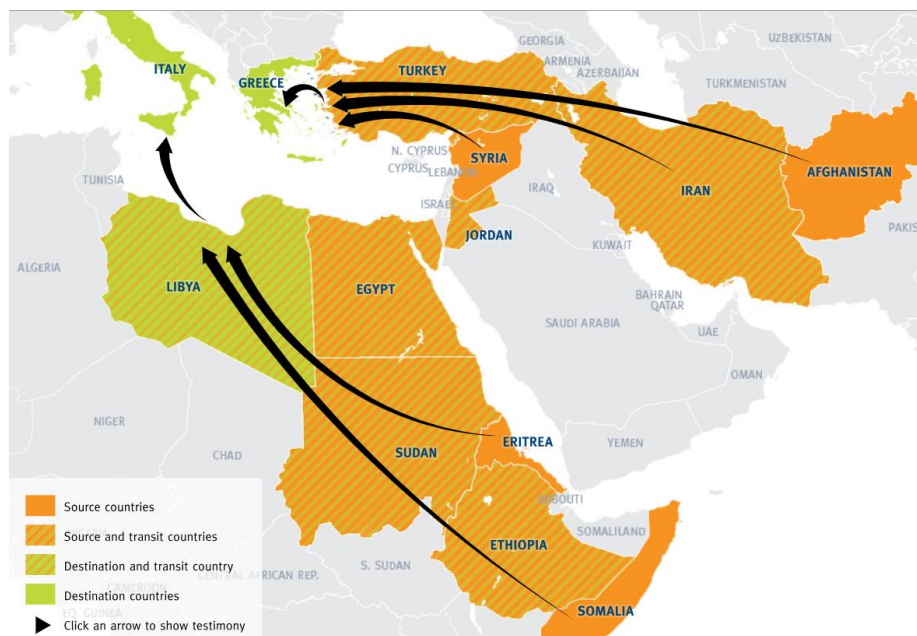
Η Τυνησία βρίσκεται στην περιοχή της Βόρειας Αφρικής μεταξύ της Μεσογείου Θάλασσα και η γεωγραφική της θέση την καθιστά χώρα διέλευσης για μετανάστες που ακολουθούν την Κεντρική μεταναστευτική διαδρομή της Μεσογείου, που θέλουν να φτάσουν στην Ευρώπη, κυρίως προς την Ιταλία και την Μάλτα.

- **Αίγυπτο**

Η Αίγυπτος βρίσκεται στο σταυροδρόμι της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής στην περιοχή της Βόρεια Αφρικής. Η Αίγυπτος είναι μια σημαντική χώρα διέλευσης λόγω της Διώρυγας του Σουέζ, που συνδέει τη Μεσόγειο Θάλασσα με την Ερυθρά Θάλασσα. Μετανάστες από την Αφρική και την Μέση Ανατολή εισέρχονται στην Αίγυπτο, προκειμένου να κατευθυνθούν προς στην Ευρώπη.

- **Λιβύη**

Η Λιβύη αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές χώρες διέλευσης μεταναστών της Βόρειας Αφρικής, καθώς προσελκύει μεγάλο αριθμό μεταναστών για να φτάσουν στις Ευρωπαϊκές Χώρες, μέσω της διαδρομής της Κεντρικής και Ανατολικής Μεσογείου. Στην Εικόνα 3.3 παρουσιάζεται ο τρόπος με το οποίο η Λιβύη αποτελεί ως χώρα διαμεσολάβησης των Αφρικανικών χωρών με την Ευρώπη.

Εικόνα 3.3 Η μεταναστευτική διαδρομή που ακολουθούν οι μετανάστες μέχρι να φτάσουν οι χώρες στην Ευρώπη. Η Λιβύη στον συγκεκριμένο χάρτη παρουσιάζεται ως χώρα διέλευσης και προορισμού.

3.2.4 Χώρες Προορισμού/ Υποδοχής

Οι Ευρωπαϊκές χώρες αποτελούν χώρες προορισμού των μεταναστευτικών ροών. Αυτές είναι οι 27 χώρες που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ελβετία, η Σερβία, η Νορβηγία, η Βόρεια Μακεδονία, η Μολδαβία και η Ισλανδία. Στις χώρες προορισμού δεν περιλαμβάνονται η Αλβανία, το Μαυροβούνιο, το Σαν Μαρίνο, η Ανδόρρα, το Λιχτενστάιν, η Βοσνία Ερζεγοβίνη και το Γκλιβατάρ. Ο λόγος που δεν λαμβάνονται υπόψη στην μεθοδολογία είναι επειδή αποτελούν μικρές σε έκταση χώρες, με περιορισμένες έως και αμελητέες ροές μεταναστευτικού πληθυσμού, ενώ πολλές από αυτές αποτελούν και χώρες προέλευσης για τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες (Εικόνα 3.4).

Εικόνα 3.4: Οι χώρες προορισμού που επιλέχτηκαν στην έρευνα

3.2.5 Προσφυγικές ροές από την Ουκρανία

Η Ουκρανία αναλύθηκε ως ξεχωριστή χώρα προέλευσης προσφυγικών ροών για το έτος 2022, λόγω του πολέμου με την Ρωσία, που ξεκίνησε την συγκεκριμένη χρονιά. Αυτή η σύγκρουση προκάλεσε ένα νέο προσφυγικό κύμα Ουκρανών πολιτών προς στις Ευρωπαϊκές χώρες, δημιουργώντας μια νέα ανθρωπιστική κρίση για την Ευρώπη. Η διάκριση της όμως από τις υπόλοιπες μεταναστευτικές ροές αποσκοπεί στην ανάδειξη διαφορετικών μέτρων διαχείρισης των ροών, αλλά και στην σημασία που έχει η χώρα στην γεωπολιτική κατάσταση της Ευρώπης. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι στην ανάλυση δεν περιλαμβάνονται στις Ευρωπαϊκές χώρες προορισμού η Αλβανία, το Μαυροβούνιο, το Σαν Μαρίνο, η Ανδόρρα, το Λιχτενστάιν, και η Βοσνία Ερζεγοβίνη. Η οπτικοποίηση των προσφυγικών ροών από την Ουκρανία έγινε με την χρήση χωροπληθή χάρτη, προκειμένου να εντοπιστούν οι κύριες χώρες υποδοχής προσφύγων (Εικόνα 3.5).

Εικόνα 3.5 Η γεωγραφική θέση της Ουκρανίας σε σχέση με τις χώρες της Ευρώπης

3.3 Προφίλ Μεταναστών και Προσφύγων στις χώρες της Ευρώπης

Στο πλαίσιο της ανάλυσης των μικτών μεταναστευτικών ροών προς την Ευρώπη, εξετάζονται τα χαρακτηριστικά των μεταναστευτικών πληθυσμών που φτάνουν στις χώρες υποδοχής, προκειμένου να διαμορφωθεί το προφίλ τους και η σημασία που έχουν στις χώρες αυτές. Η ανάλυση αυτή, επικεντρώνεται στα δημογραφικά, εκπαιδευτικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, καθώς προσφέρουν μια ολοκληρωμένη εικόνα για τις προκλήσεις και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι χώρες αυτές στην διαχείριση και ενσωμάτωση των μεταναστών στις κοινωνίες τους. Η μελέτη αυτή, πραγματοποιείται στην περιοχή της Ευρώπης για τρεις χρονικές περιόδους 2010, 2015 και 2020. Παρακάτω ακολουθούν τα χαρακτηριστικά που εξετάστηκαν για την διαμόρφωση του προφίλ των μεταναστών.

3.3.1 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά που εξετάζονται στη εργασία για την διαμόρφωση του προφίλ των μεταναστών, είναι ηλικιακή διάρθρωση, το φύλο και το μορφωτικό επίπεδο. Αποτελούν βασικά στοιχεία για την αξιολόγηση της δυναμικής του μεταναστευτικού πληθυσμού, για την λήψη αποφάσεων και σχεδιασμό πολιτικών.

3.3.2 Ηλικιακή Διάρθρωση- Ενεργός πληθυσμός

Η ηλικιακή διάρθρωση αναφέρεται στην κατανομή των ηλικιακών ομάδων του μεταναστευτικού πληθυσμού. Είναι ένα χρήσιμο δημογραφικό στοιχείο καθώς δείχνει την συμβολή των μεταναστών στις χώρες της Ευρώπης, που αντιμετωπίζουν γήρανση στον πληθυσμό τους και έντονες δημογραφικές προκλήσεις. Σε αυτό το πλαίσιο, ιδιαίτερη σημασία έχει η κατανομή του ενεργού πληθυσμού μέσα σε αυτές τις χώρες. Ο ενεργός πληθυσμός δίνει μια συνολική εικόνα για την συνεισφορά των μεταναστών στην οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική σταθερότητα των χωρών, αλλά και για τις ανάγκες των ίδιων στην αγορά εργασίας. Για αυτό τον λόγο, ο ενεργός πληθυσμός οπτικοποιήθηκε ανεξάρτητα με την παραγωγή χωροπληθή χάρτη.

Η ομαδοποίηση της ηλικιακής κατανομής έγινε ως προς τον συνολικό πληθυσμό των μεταναστών για την συγκεκριμένη χρονική περίοδο που αναφέρεται και παρουσιάζεται σε ποσοστό:

- Παιδιά ηλικίας (0-14 ετών)
- Νέοι (15-24 ετών)
- Νέοι ενήλικες (25-34 ετών)
- Ενήλικες (35-49 ετών)
- Μέση Ηλικία (50-64 ετών)
- Ηλικιωμένοι (65+ ετών)

3.3.3 Φύλο

Εξετάζεται η αναλογία γυναικών και ανδρών ως προς τον συνολικό αριθμό των μεταναστών. Η κατανομή αυτή είναι χρήσιμη, καθώς συμβάλει στην ανάλυση κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων τόσο για τους μετανάστες όσο και για τις χώρες υποδοχής. Για παράδειγμα, εάν ο αριθμός των γυναικών είναι περισσότερος αυτό σημαίνει την παρουσία περισσότερων οικογενειών και παιδιών μέσα στην κοινωνική

δομή των χωρών μετανάστευσης. Αντίθετα, υψηλότερος αριθμός ανδρών δηλώνει την μετανάστευση κυρίως για οικονομικούς λόγους.

3.3.4 Μορφωτικό Επίπεδο

Το μορφωτικό επίπεδο παίζει σημαντικό ρόλο στην ενσωμάτωση των μεταναστών στο εργατικό δυναμικό των χωρών υποδοχής, αλλά και την σημασία της εκπαιδευτικής κατάρτισης από τις ίδιες της χώρες για εξειδίκευση. Το μορφωτικό επίπεδο των μεταναστών αναλύθηκε ως προς τον συνολικό αριθμό των μεταναστών για την συγκεκριμένη χρονική περίοδο, με την εφαρμογή χαρτών διαμερισμού σε μορφή πίτας και περιλαμβάνει τα εξής χαρακτηριστικά:

- Ανώτερο Μορφωτικό Επίπεδο (Περιλαμβάνει την τριτοβάθμια εκπαίδευση)
- Βασικό Μορφωτικό Επίπεδο (Περιλαμβάνει την δευτεροβάθμια εκπαίδευση)
- Χαμηλό Μορφωτικό Επίπεδο (Περιλαμβάνει πρωτοβάθμια εκπαίδευση)

3.3.5 Κοινωνικοοικονομικά Χαρακτηριστικά

Τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά αναφέρονται στην οικονομική και κοινωνική δομή των μεταναστών μέσα στην κοινωνία. Στην ανάλυση περιλαμβάνεται ο ρυθμός ανεργίας και οι τομείς παραγωγής που συμμετέχουν οι μετανάστες.

3.3.6 Ρυθμός Ανεργίας

Ο ρυθμός ανεργίας αποτελεί έναν σημαντικό δείκτη για την ανάδειξη της ένταξης τους στην αγορά εργασίας. Με την ανάλυση του, εντοπίζονται οι προκλήσεις και τα εμπόδια των μεταναστών στην ενσωμάτωση τους στο εργατικό δυναμικό των χωρών υποδοχής.

3.3.7 Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ

Επιπλέον, μελετήθηκε το Κατά Κεφαλήν Ακαθόριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), καθώς δείχνει το βιοτικό επίπεδο και την οικονομική ευημερία μεταξύ των χωρών. Αυτός ο δείκτης χρησιμοποιήθηκε, προκειμένου να δώσει μια ολοκληρωμένη εικόνα για τους λόγους που επιλέγουν οι μετανάστες την χώρα υποδοχής τους (Ο ορισμός του συγκεκριμένου δείκτη βρίσκεται στο Κεφάλαιο1).

Κεφάλαιο 4 «Εφαρμογή Γεωχωρικής Ανάλυσης και Αποτελέσματα»

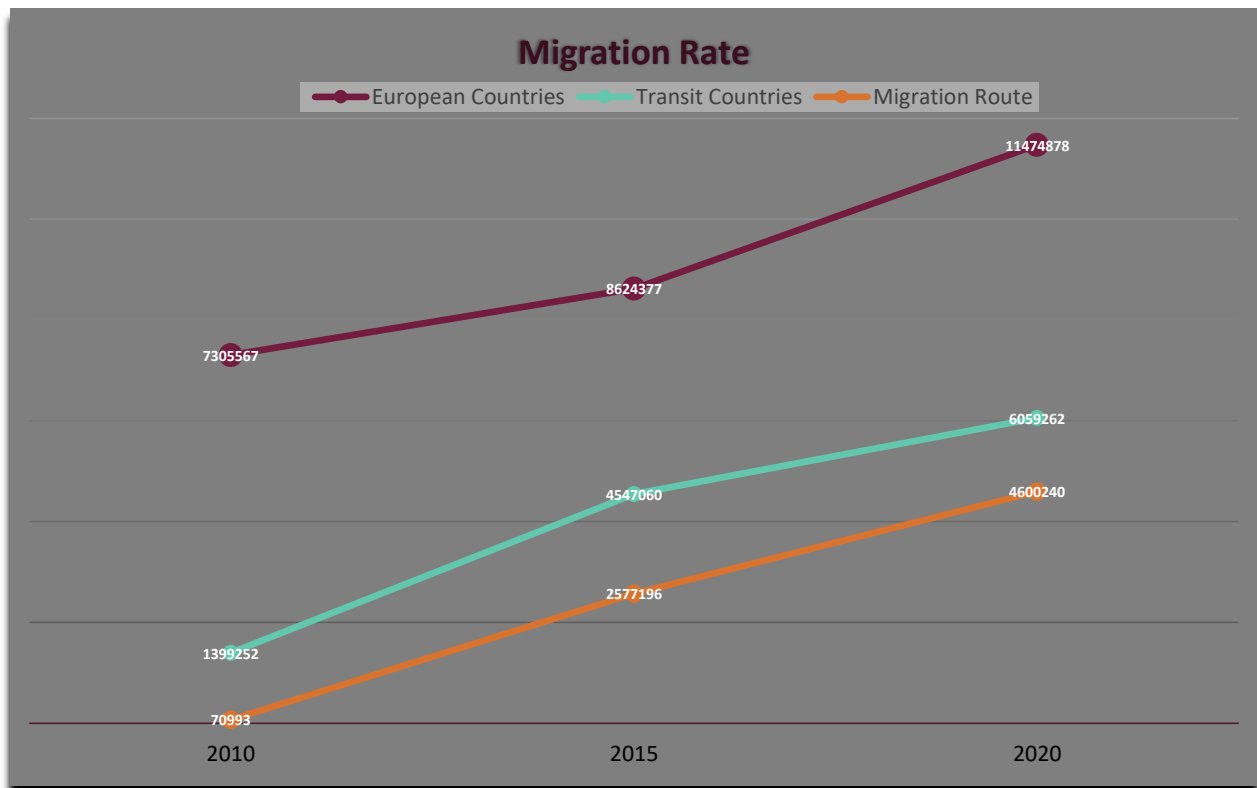
Στο Κεφάλαιο αυτό, παρουσιάζεται η αξιολόγηση και η ανάλυση της μεθοδολογίας, που αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, παρουσιάζοντας την χωρική υπόσταση του φαινομένου. Η ανάλυση, έγινε με βάση τα διαθέσιμα δεδομένα, που προσδίδουν μια σφαιρική αντίληψη της υπάρχουσας κατάστασης, του προς εξέταση θέματος. Στόχος είναι να αναδειχτεί η δυναμικότητα και η σημασία της γεωπολιτικής που διαμορφώνεται από τις διεθνείς μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές.

4.1 Μεταναστευτικά πρότυπα χωρών διέλευσης

Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες πρώτου φτάσουν στα Ευρωπαϊκά κράτη, μετακινούνται πρώτα στις χώρες διέλευσης. Αυτές οι χώρες διαδραματίζουν ένα κρίσιμο ρόλο στην εξέλιξη του φαινομένου, καθώς αποτελούν προσωρινό καταφύγιο και σημείο αναμονής των μετακινούμενων πληθυσμών. Για αυτό τον λόγο, η Ευρώπη έχει συνάψει συμφωνίες με τις συγκεκριμένες χώρες, που στοχεύουν στην διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και των προκλήσεων που δημιουργούν. Οι χώρες αυτές στην παρούσα εργασία, καθορίστηκαν με βάση τα κριτήρια που παρουσιάστηκαν στο κεφάλαιο 3 και είναι η Τουρκία, το Μαρόκο, η Αλγερία, η Τυνησία, η Λιβύη και η Αίγυπτος.

Το διάγραμμα που ακολουθεί (Σχήμα 4.1), αντικατοπτρίζει τον ρόλο των συγκεκριμένων χωρών, στην συγκέντρωση των διεθνών μεταναστών και την σχέση που έχουν με τα Ευρωπαϊκά κράτη. Πιο συγκεκριμένα, το διάγραμμα παρουσιάζει τον ρυθμό εξέλιξης της μετανάστευσης για μια δεκαετία, δηλαδή από το 2010 έως το 2020 για τις χώρες προορισμού, διέλευσης και τις μεταναστευτικές διαδρομές σύμφωνα με την καταγραφή που γίνεται από την Frontex.

Η μπροντό γραμμή του διαγράμματος αντιπροσωπεύει τις Ευρωπαϊκές χώρες και παρατηρείται ότι, από το 2010 έως το 2015 παρουσιάζει σταθερή αύξηση, ενώ από το 2015 μέχρι και το 2020 έχει μια απότομη ανοδική πορεία. Αυτό, υποδηλώνει ότι οι Ευρωπαϊκές χώρες, αποτέλεσαν τελικό προορισμό των διεθνών μεταναστευτικών ροών, για το διάστημα που μελετάται το φαινόμενο. Η πράσινη γραμμή αντιπροσωπεύει τον αριθμό των διεθνών μεταναστών που βρίσκονται στις χώρες διέλευσης. Παρατηρείται ότι από το 2010 έως το 2015 ο αριθμός αυξήθηκε ελαφρώς, ενώ το 2020 συνέχισε σταθερά την αυξητική του πορεία, υποδεικνύοντας το πόσο σημαντικό ρόλο παίζουν οι χώρες διέλευσης στο ταξίδι των μεταναστών στις χώρες της Ευρώπης. Η πορτοκαλί γραμμή, παρουσιάζει τον ρυθμό εξέλιξης του φαινομένου στις μεταναστευτικές διαδρομές, ξεκινώντας από λιγότερο από 1 εκατομμύριο μετανάστες το έτος 2010, ο αριθμός αυτός αυξήθηκε το 2015, ενώ συνέχισε την ανοδική πορεία του το 2020, λίγο πιο κάτω από τα 5 εκατομμύρια. Παρά την μικρή αύξηση, ο ρυθμός εξέλιξης του, παραμένει μικρότερος σε σύγκριση με τις άλλες δυο κατηγορίες. Ωστόσο, οι χώρες διέλευσης παρουσιάζουν ίδιο μοτίβο στην εξέλιξη του φαινομένου, που δείχνει την άμεση εξάρτησή τους.

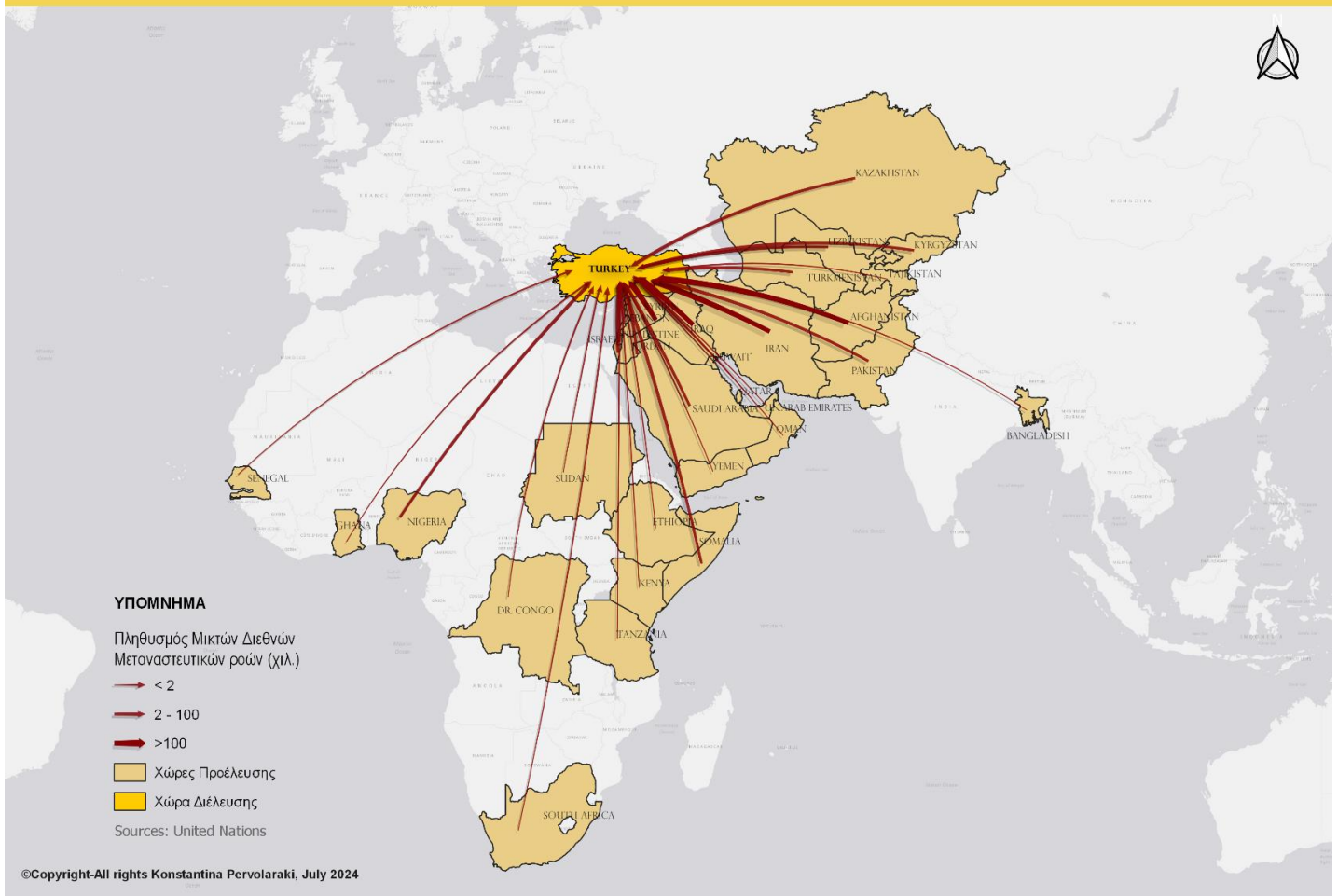

Σχήμα 4.1: Ρυθμός Διεθνών μεταναστευτικών ροών για τις χώρες της Ευρώπης, τις διέλευσης και των μεταναστευτικών διαδρομών κατά Frontex για την χρονική περίοδο 2010-2020

Οι χάρτες που ακολουθούν παρουσιάζουν τις μικτές μεταναστευτικές ροές από τις χώρες προέλευσης στις χώρες διέλευσης για το χρονικό διάστημα 2015-2020. Η ανάλυση έγινε για κάθε μια χώρα διέλευσης ξεχωριστά, προκειμένου να καταγραφούν τα πρότυπα των διεθνών μεταναστών που φτάνουν σε αυτές τις χώρες.

Αρχικά, στον χάρτη 1 παρουσιάζονται οι αφετηρίες των πληθυσμών που μετακινούνται στην Τουρκία. Παρατηρείται ότι οι περισσότερες ροές προέρχονται από τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Ασίας, που δικαιολογείται λόγω της γεωγραφικής εγγύτητας μεταξύ αυτών των περιοχών. Οι κύριες χώρες προέλευσης των μετακινούμενων πληθυσμών είναι από την Συρία, το Ιράκ, το Ιράν και το Αφγανιστάν, ενώ παράλληλα, δέχεται μεταναστευτικές ροές και από τις χώρες της Αφρικής, με τις πιο σημαντικές να εντοπίζονται στην Νιγηρία και στην Σομαλία.

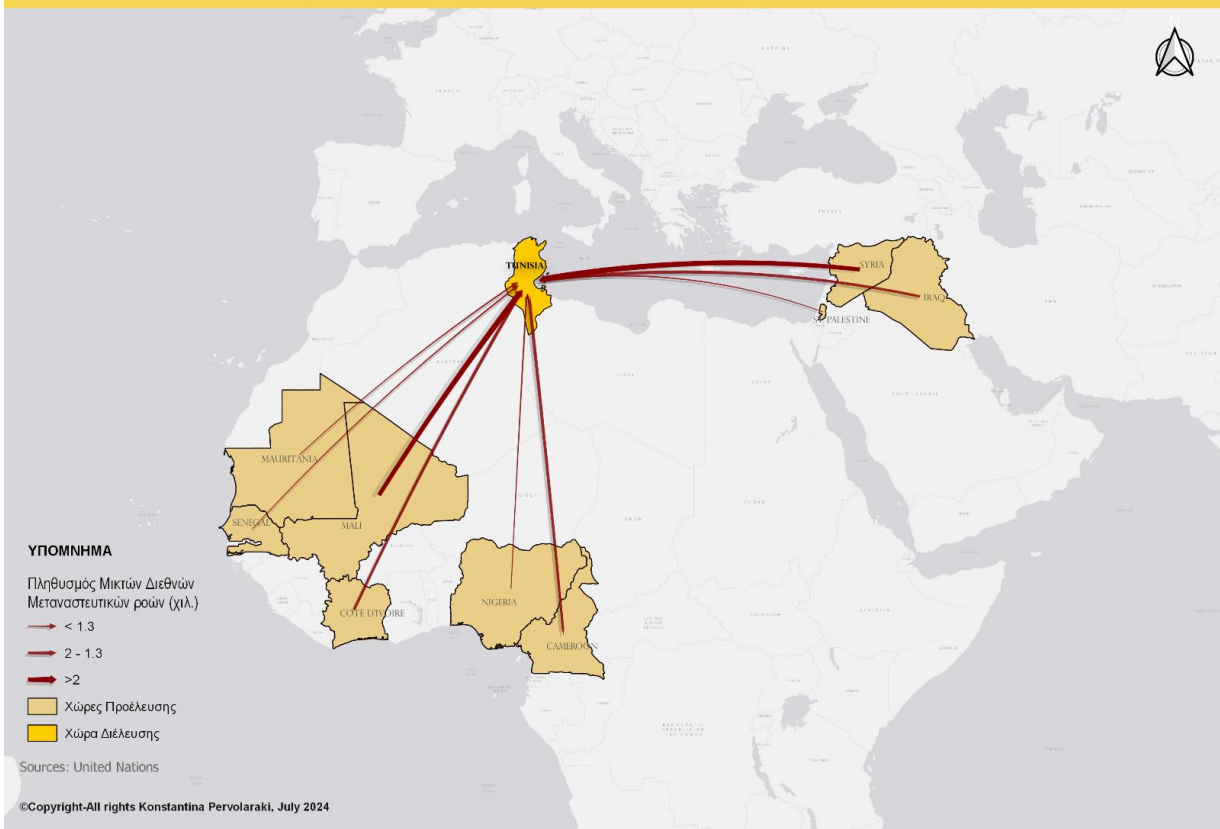

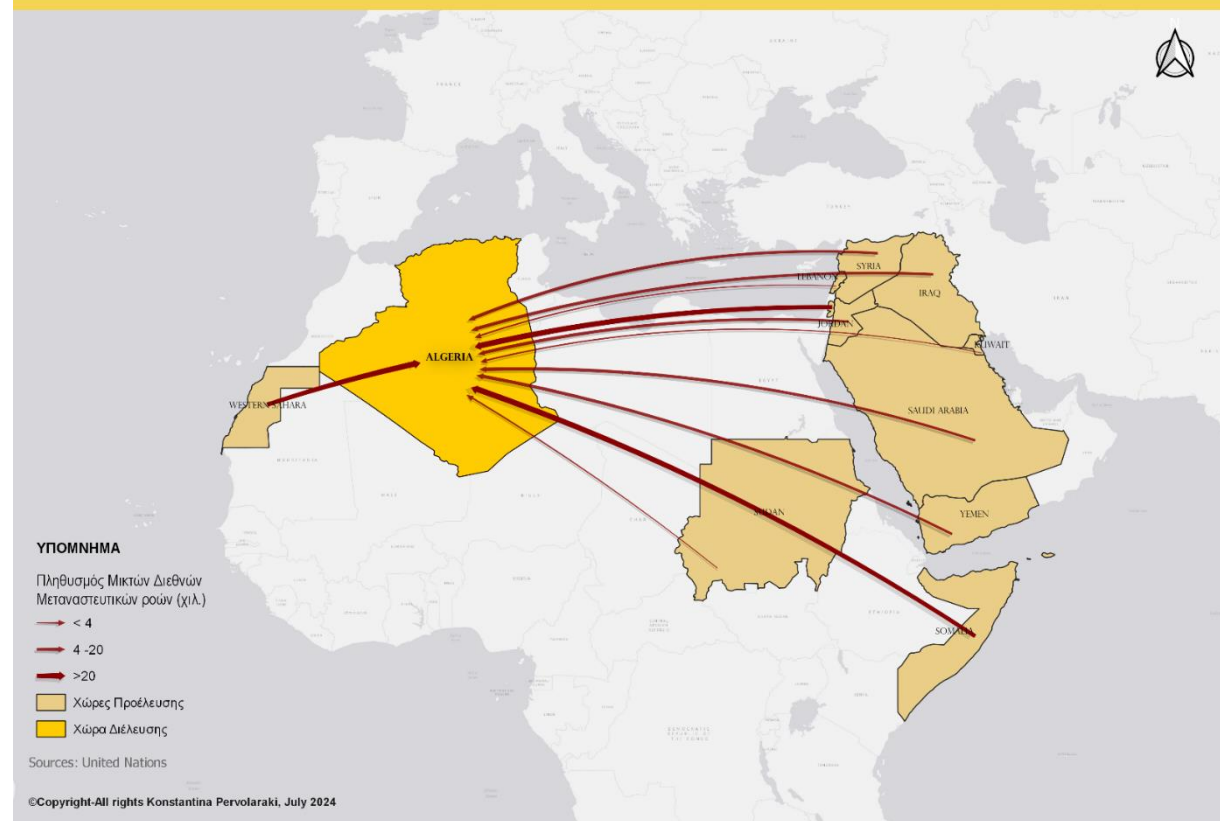
Στον χάρτη 2 παρουσιάζονται οι χώρες προέλευσης που μετακινούνται προς την Τυνησία. Οι περιοχές αυτές σε σχέση με την Τουρκία είναι πολύ λιγότερες και οι μεταναστευτικές ροές προέρχονται από την Αφρική και την Μέση Ανατολή. Συγκεκριμένα, οι εθνικότητες που εντοπίζονται είναι, από την Συρία, το Ιράκ, την Παλαιστίνη, το Καμερούν, τη Νιγηρία, το Μαλί, την Ακτή Ελεφαντοστού, τη Μαυριτανία και την Σενεγάλη. Ωστόσο, τον περισσότερο αριθμό διεθνών μεταναστών τον δέχεται από την Συρία και το Μαλί, καθώς ξεπερνούν τα 2 χιλιάδες άτομα.

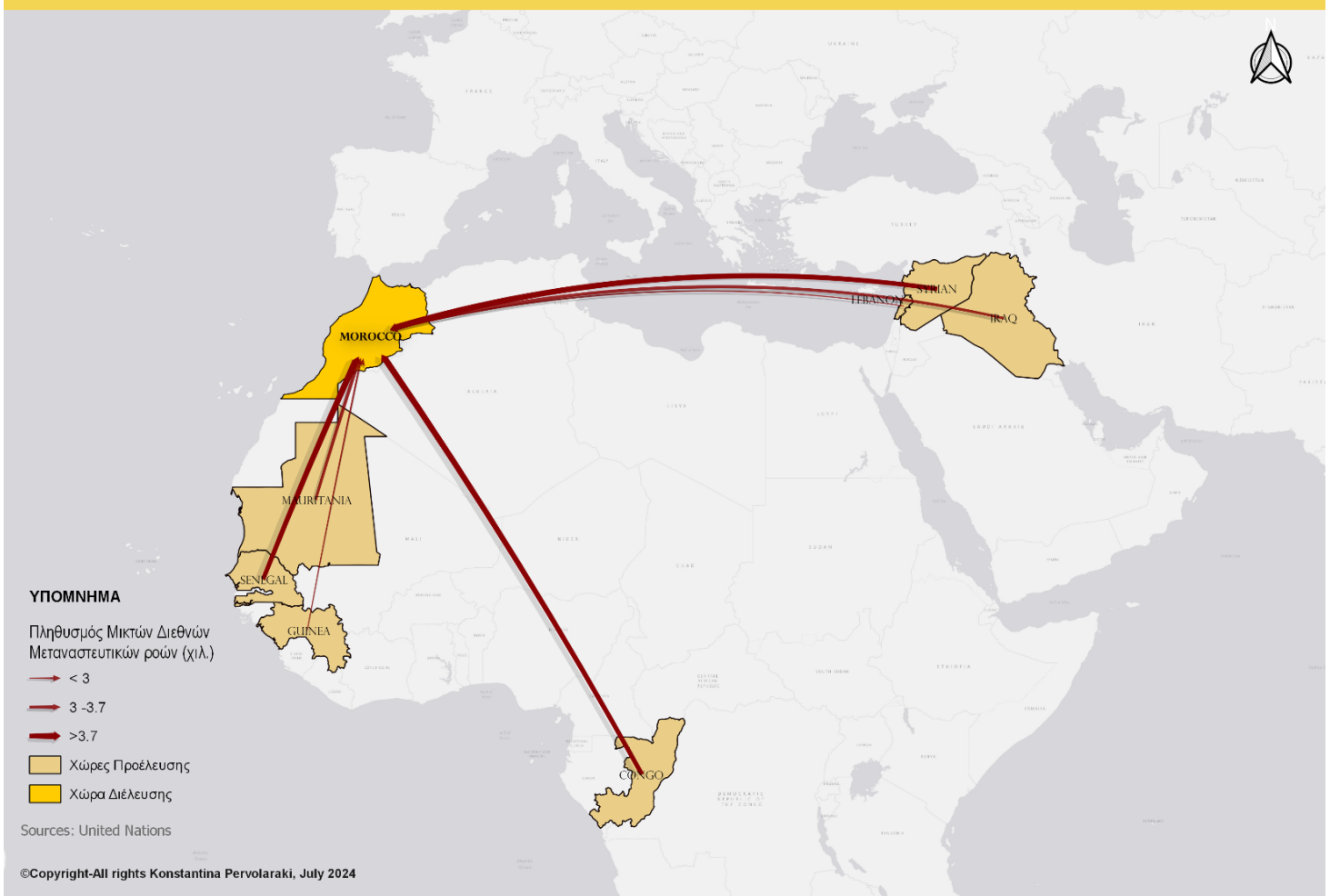
Αντίστοιχα, στον χάρτη 3 περιλαμβάνονται οι μετακινήσεις πληθυσμού από τις χώρες της Μέσης Ανατολής της Βόρειας και Δυτικής Αφρικής στην Αλγερία. Οι σημαντικότερες χώρες προέλευσης προέρχονται από την Σομαλία, την Παλαιστίνη και την Δυτική Σαχάρα, καθώς οι ροές από αυτές τις χώρες έχουν την μεγαλύτερη ένταση από τις υπόλοιπες. Αντίθετα, όπως φαίνεται στον χάρτη 4, το Μαρόκο ελκύει λιγότερο πληθυσμό από την Αλγερία, παρόλο που είναι γειτονικές χώρες. Οι χώρες προέλευσης των μετακινούμενων πληθυσμών στο Μαρόκο είναι το Ιράκ, η Συρία, η Παλαιστίνη, το Κονγκό, η Σενεγάλη, η Μαυριτανία και η Γουινέα. Από αυτές τις χώρες την μεγαλύτερη ένταση την έχουν οι περιοχές από την Συρία, το Κονγκό και την Σενεγάλη.

Χάρτης2: Αποτίμηση Μικτών Μεταναστευτικών Ροών απο τις χώρες Προέλευσης στην Τυνησία για το διάστημα 2015-2020

Χάρτης3: Αποτίμηση Μικτών Μεταναστευτικών Ροών απο τις χώρες Προέλευσης στην Αλγερία για το διάστημα 2015-2020

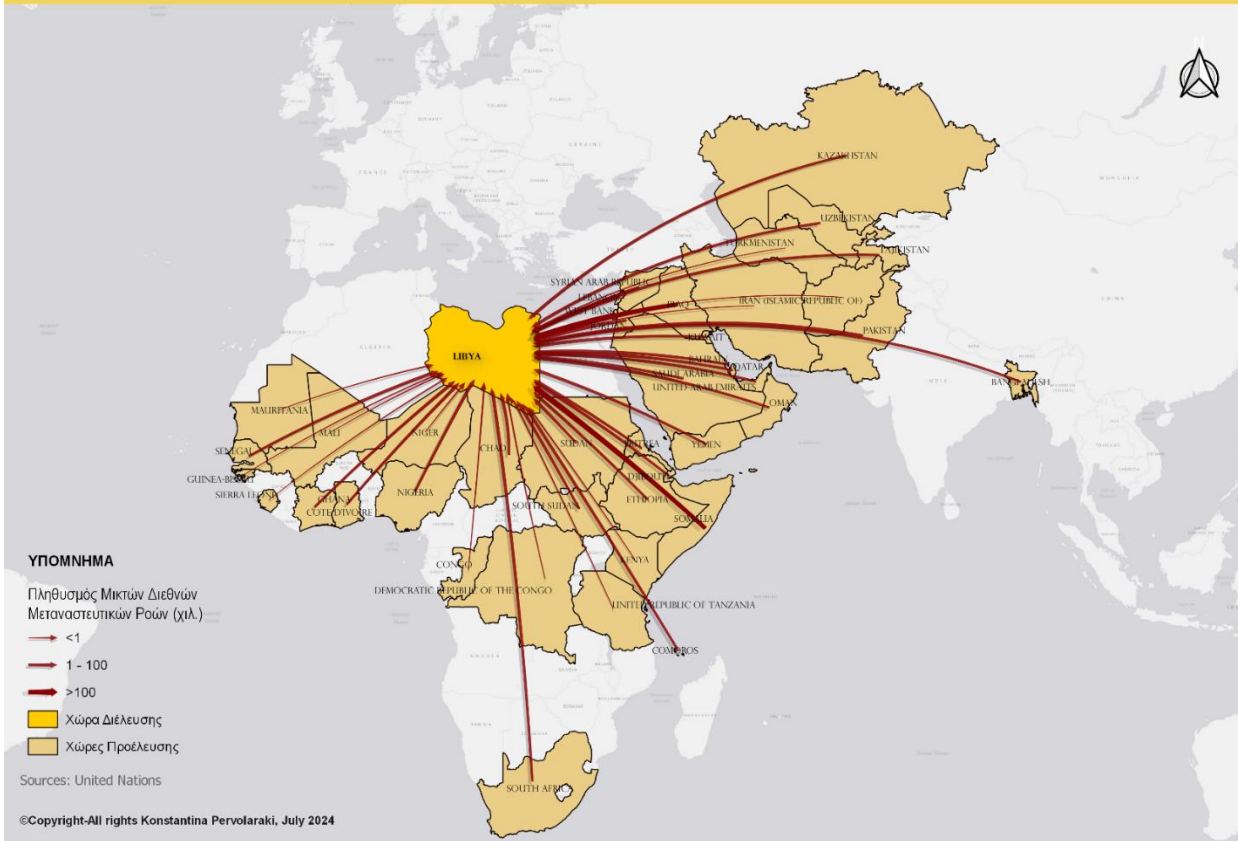

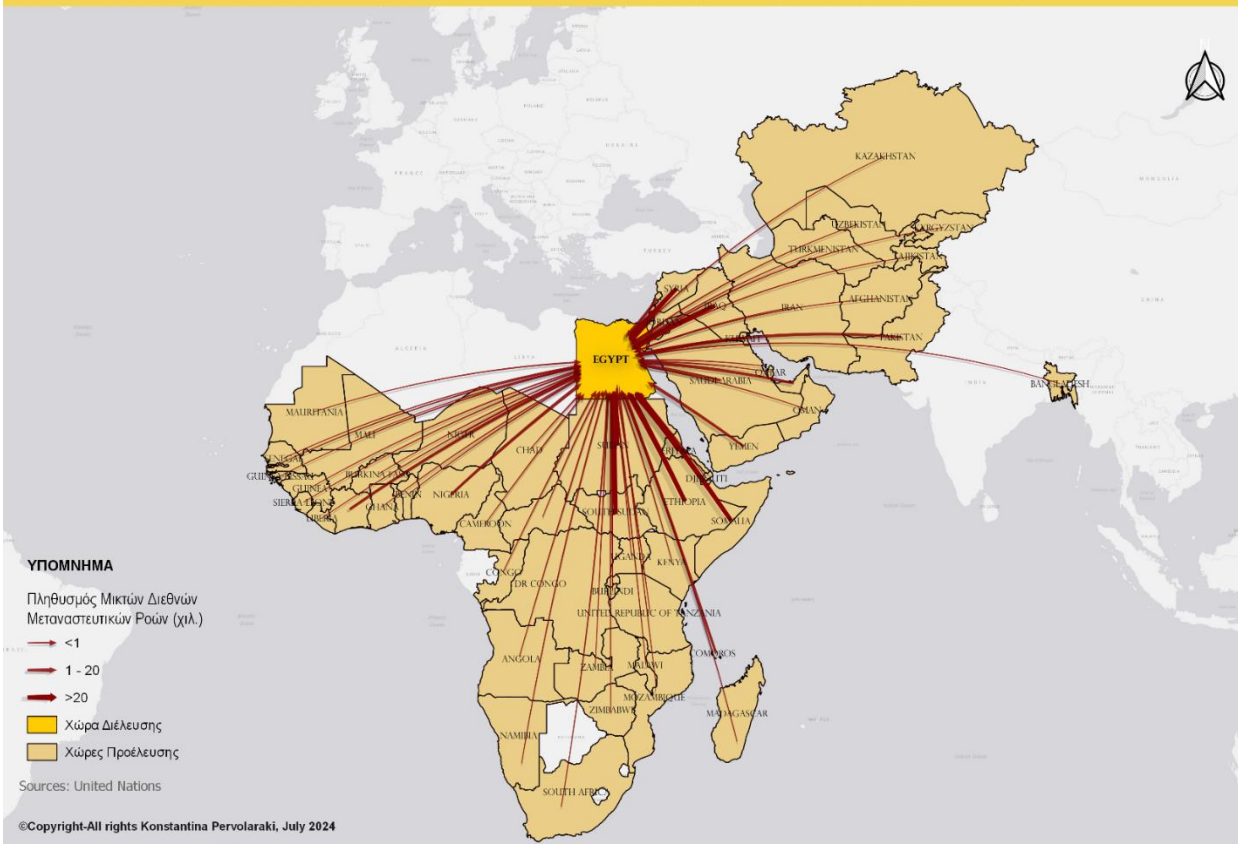
Στον χάρτη 5 και 6 παρουσιάζονται οι εισροές μεταναστών στην Λιβύη και στην Αίγυπτο. Παρατηρείται ότι και οι δυο περιοχές δέχονται μεγάλες ροές μεταναστευτικού πληθυσμού από την Μέση Ανατολή την Κεντρική Ασία, ενώ οι ροές από την Αφρική στην Λιβύη είναι λιγότερες σύμφωνα με τις χώρες προέλευσης. Επίσης, η Αίγυπτος σε αντίθεση με όλες τις χώρες που μελετώνται στην παρούσα εργασία, δέχεται τις περισσότερες εθνικότητες, που οφείλεται στην γεωγραφική της θέση. Αποτελεί τελικό και προσωρινό προορισμό για πολλές εθνικότητες της Αφρικής, της Μέσης Ανατολής και της Κεντρικής Ασίας, ενώ μεγάλες ροές δέχεται κυρίως από γειτονικές της χώρες, δηλαδή από το Σουδάν, την Συρία, το Ιράκ, την Παλαιστίνη και την Σομαλία.

Αντίθετα, η Λιβύη ελκύει περισσότερο αριθμό μεταναστών σε σχέση με την Αίγυπτο, που αποδίδεται στο γεγονός ότι εκείνη την περίοδο που μελετάται το φαινόμενο, η Λιβύη αποτελούσε βασική χώρα αναχώρησης των παράτυπων διελεύσεων. Όπως έχει αναφερθεί και στα προηγούμενα κεφάλαια, η πολιτική αστάθεια της χώρας την χρονική περίοδο 2015-2020, επέτρεψε τις μη νόμιμες μετακινήσεις μεταναστών από λαθρεμπόρους. Γενικά, σημειώνεται ότι την μεγαλύτερη μεταναστευτική ένταση την δέχτηκε από το Ιράκ και την Σομαλία.

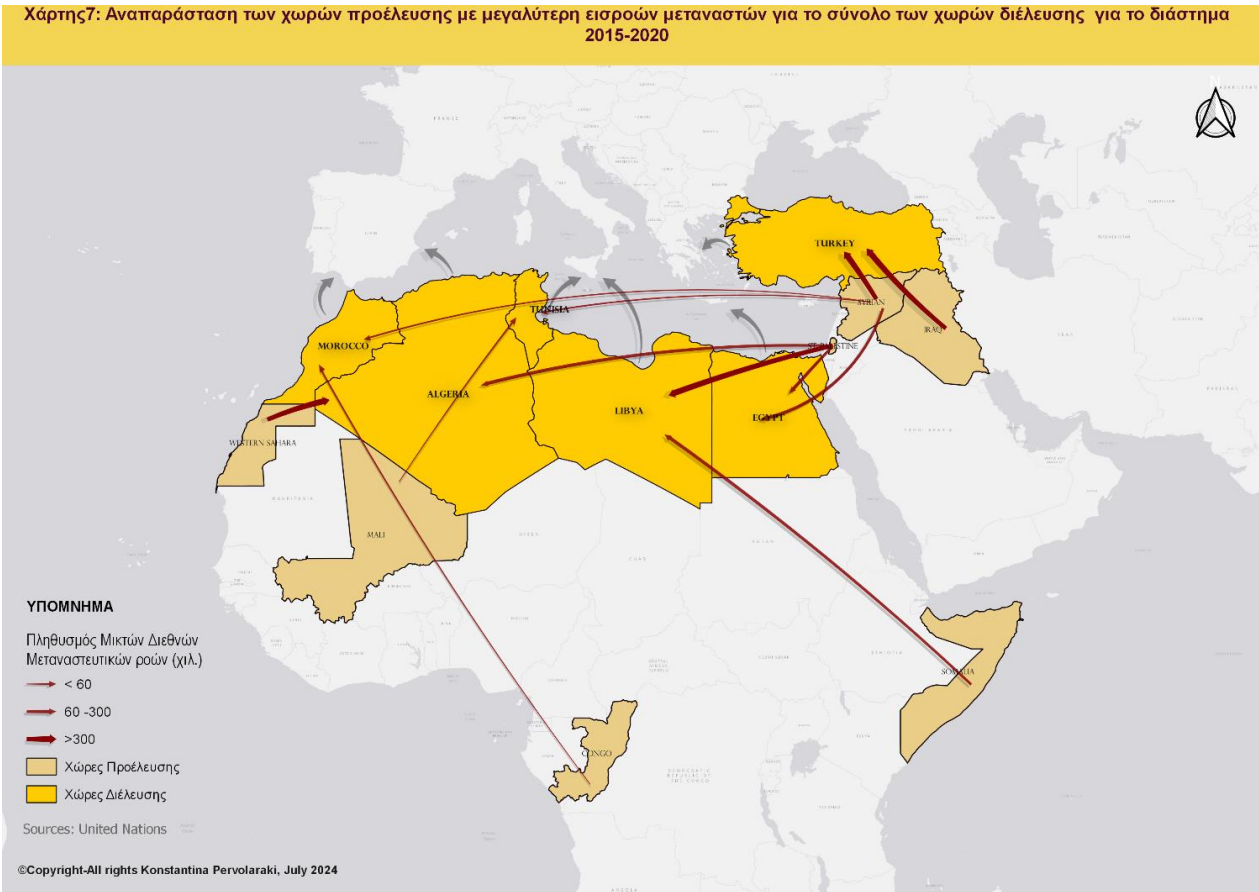
Χάρτης5: Αποτίμηση Μικτών Μεταναστευτικών Ροών απο τις χώρες Προέλευσης στην Λιβύη για το διάστημα 2010-2020

Χάρτης6: Αποτίμηση Μικτών Μεταναστευτικών Ροών απο τις χώρες Προέλευσης στην Αίγυπτο για το διάστημα 2010-2020

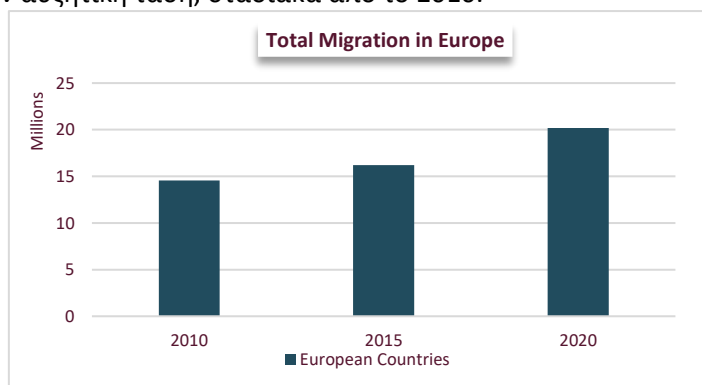

Παρατηρώντας τον χάρτη 7, η Τουρκία εάν συγκριθεί με όλες τις χώρες που μελετούνται, προσελκύει τον μεγαλύτερο όγκο μεταναστών, ενώ η Λιβύη σε σχέση με τις περιοχές της Βόρειας Αφρικής δέχεται το μεγαλύτερο κύμα εισροών από μετανάστες. Αντίθετα, το Μαρόκο και η Τυνησία δεν επιβαρύνονται με την ίδια ένταση, όπως οι υπόλοιπες χώρες

4.2 Μεταναστευτικές ροές στην Ευρώπη για την χρονική περίοδο 2010-2020

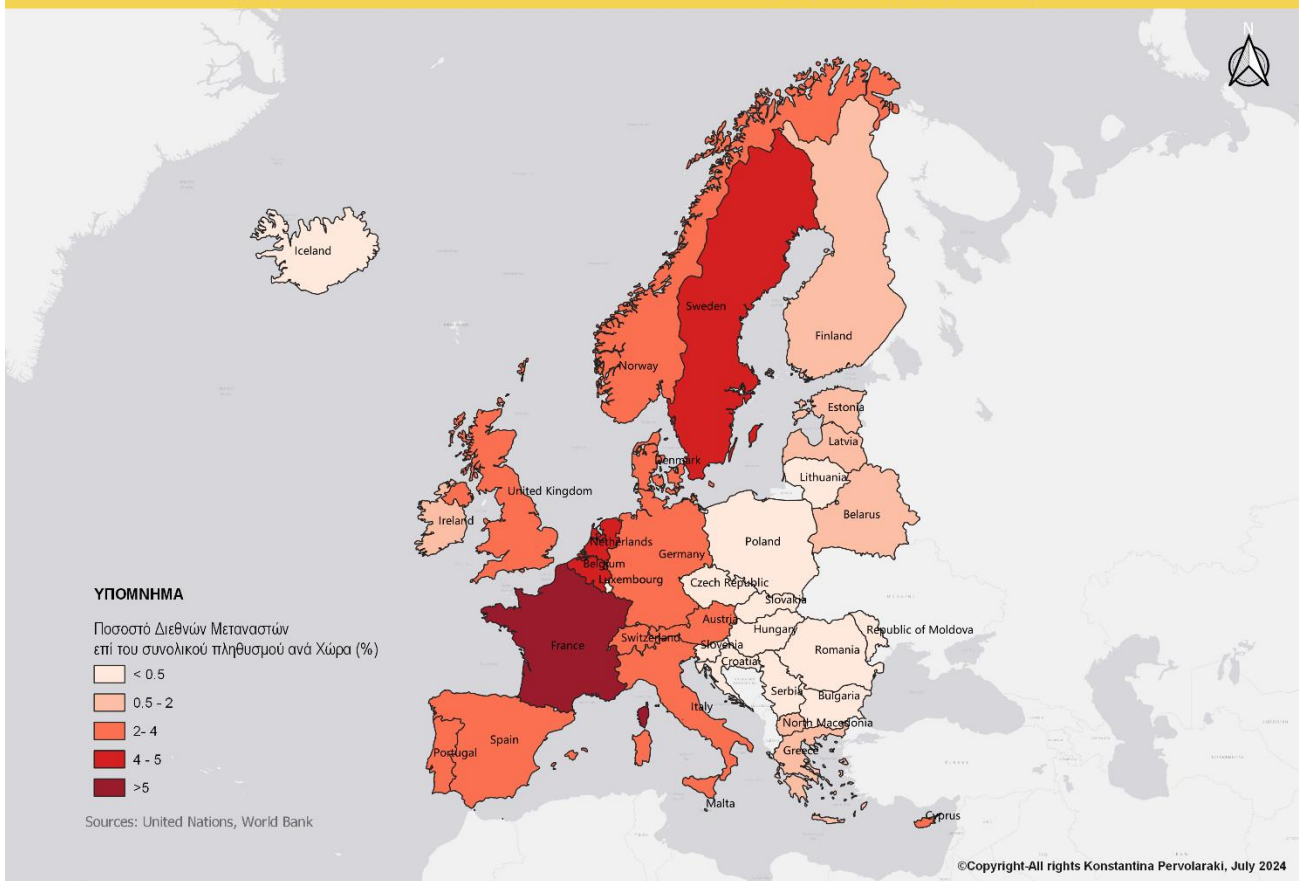
Οι Ευρωπαϊκές χώρες, την περίοδο 2010-2020 δέχτηκαν έντονες μεταναστευτικές πιέσεις, λόγω της μεταναστευτικής και προσφυγικής κρίσης που επικρατούσε από τις χώρες προέλευσης και διέλευσης. Σύμφωνα μάλιστα με το διάγραμμα πιο κάτω (Σχήμα 4.2), τις περισσότερες ροές τις δέχτηκε το 2020, ενώ παρουσίαζαν αυξητική τάση, σταδιακά από το 2010.

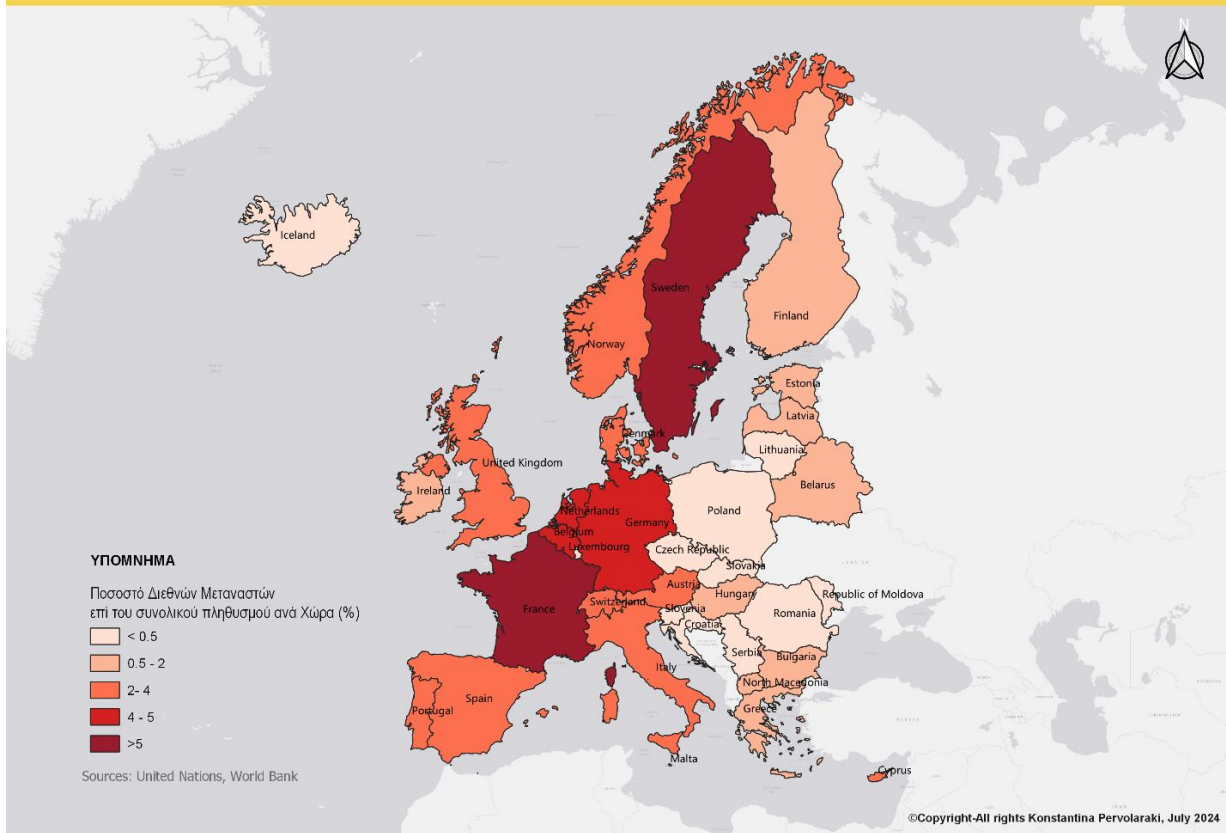
Σχήμα 4.2: Συνολικός αριθμός Διεθνών μεταναστευτικών ροών στις Ευρωπαϊκές χώρες για την περίοδο 2010-2020

Η Γαλλία το 2010, δέχτηκε το υψηλότερο ποσοστό διεθνών μεταναστών σε σχέση με τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες, όπως παρουσιάζεται στον χάρτη 9, ενώ παράλληλα σε αυξητική τάση ήταν η Σουηδία, η Ολλανδία και το Βέλγιο. Η Γερμανία, από την άλλη μεριά μαζί με την Ιταλία, την Αυστρία, την Ελβετία, την Ισπανία, την Πορτογαλία, την Κύπρο, την Νορβηγία και την Αγγλία, παρουσίασαν ίδια ποσοστά υποδοχής μεταναστευτικών ροών. Από το 2015 και μετά παρατηρήθηκε μεταβολή στα ποσοστά μεταναστών και σημαντική αύξηση στην Γερμανία και Σουηδία, που το προηγούμενο διάστημα δεν είχαν επιβαρυνθεί σημαντικά (Χάρτης 10) ενώ, από το 2020 και μετά η Γερμανία διαδραμάτισε πρωταγωνιστικό ρόλο στο ποσοστό μεταναστών μαζί με την Γαλλία, την Ολλανδία, το Βέλγιο και την Σουηδία (Χάρτης 11).

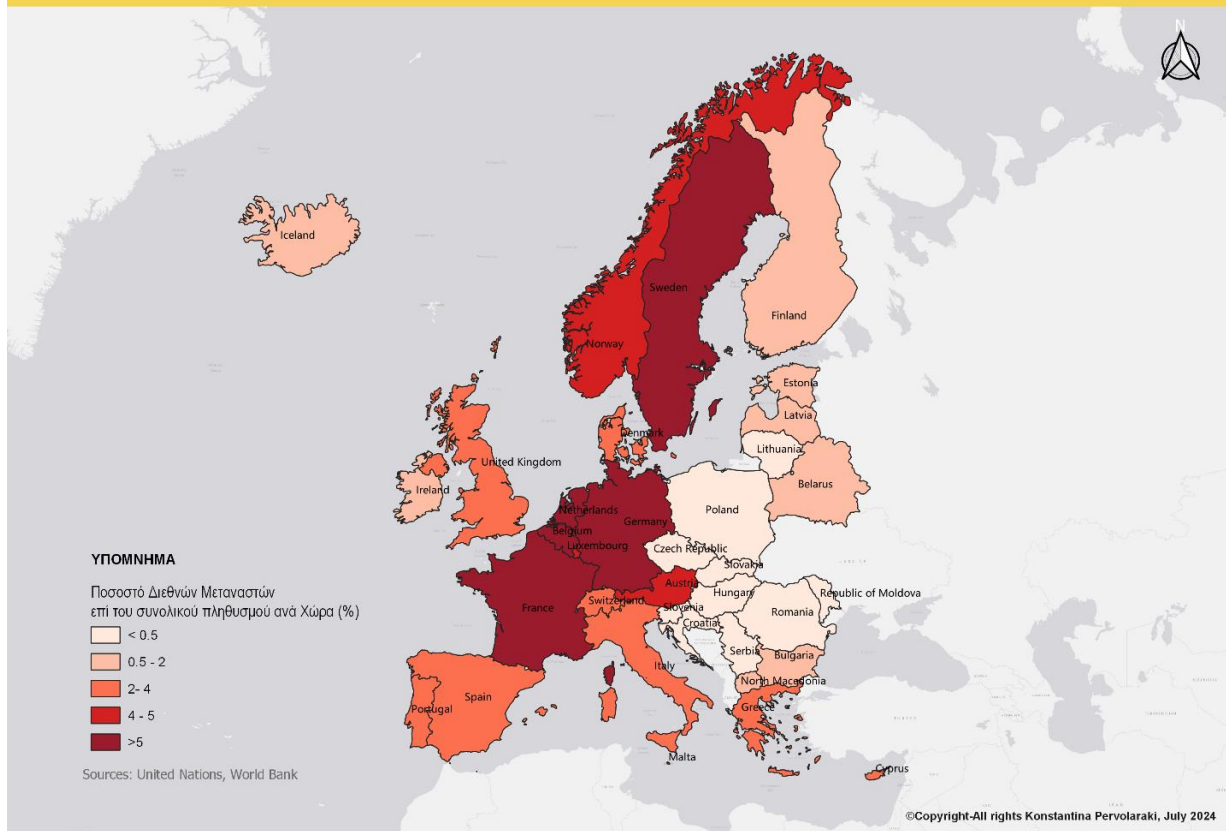
Χάρτης9: Ποσοστό Διεθνών Μεταναστών επί του συνολικού πληθυσμού ανά χώρα για το έτος 2010

Χάρτης10: Ποσοστό Διεθνών Μεταναστών επί του συνολικού πληθυσμού ανά χώρα για το έτος 2015

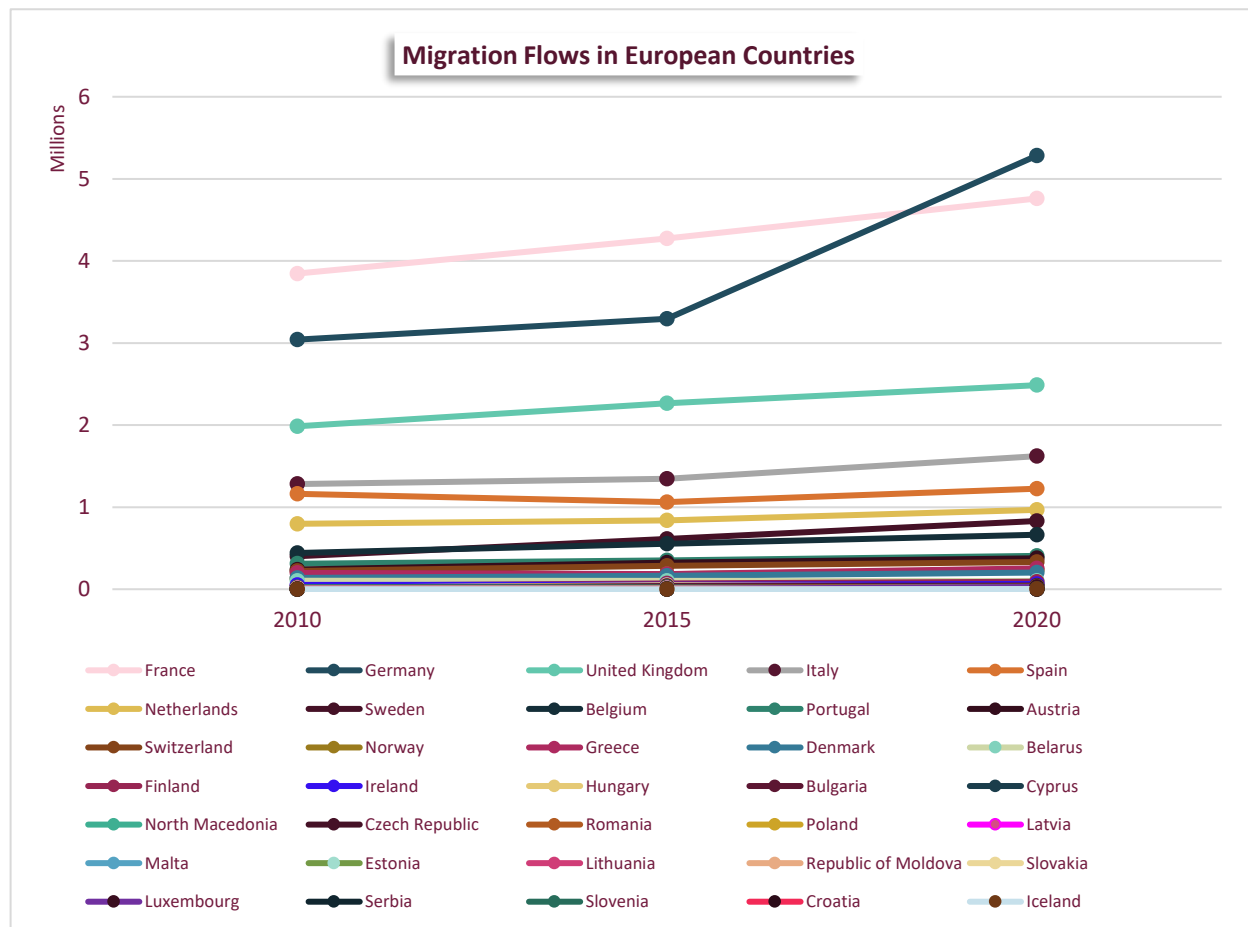

Χάρτης11: Ποσοστό Διεθνών Μεταναστών επί του συνολικού πληθυσμού ανά χώρα για το έτος 2020

Στο διάγραμμα που ακολουθεί αξιοσημείωτη είναι η ανοδική πορεία των μεταναστευτικών ροών στην Γερμανία. Η απότομη αύξηση από το 2015 και μετά, οφείλεται στην πολιτική που υιοθέτησε η Γερμανία την περίοδο της μεταναστευτικής και προσφυγικής κρίσης. Ειδικότερα, ενώ όλες οι υπόλοιπες χώρες είχαν κλείσει τα σύνορα τους, λόγω των ανεξέλεγκτων ροών που δεχόντουσαν, η Γερμανία ανέλαβε μια πολιτική φιλοξενίας προς τους πρόσφυγες, βελτιώνοντας τις διαδικασίες αίτησης ασύλου και παρέχοντας κοινωνικές υπηρεσίες και στήριξη στους φιλοξενούμενους. Αυτό οδήγησε σε μια σημαντική εισροή μεταναστών το 2015, κάτι που έκανε τη χώρα να έχει τον μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες εκείνη τη χρονιά.

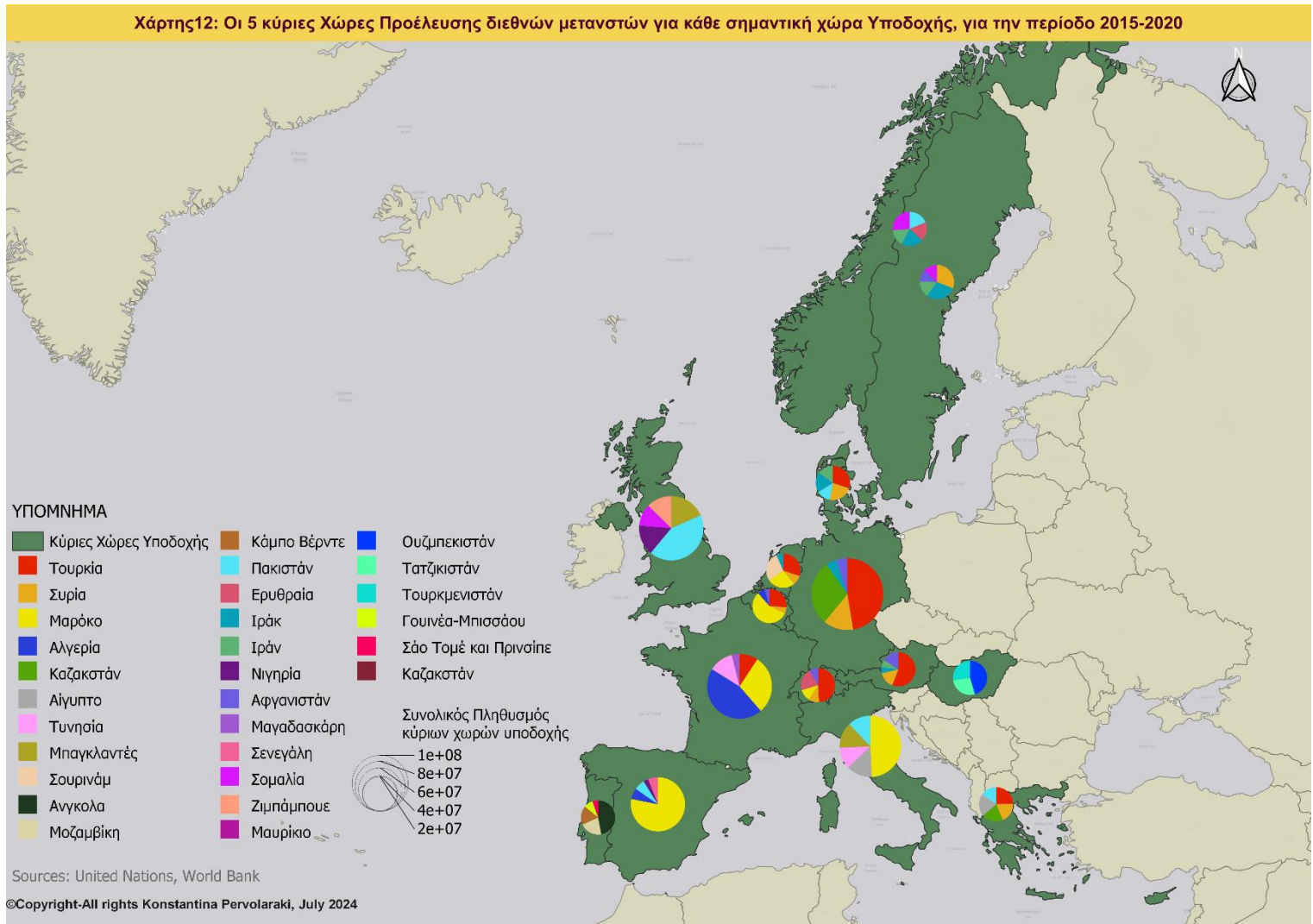
Εκτός των άλλων, την περίοδο 2015-2016 η Γερμανία είχε το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας (6.2%) στην ΕΕ, με αποτέλεσμα να προσελκύει αρκετό μεταναστευτικό κόσμο. Παράλληλα, την συγκεκριμένη περίοδο επέκτεινε τον κατάλογο των ασφαλών χωρών, προκειμένου να ελαττώσει τις αιτήσεις ασύλου από τις Βαλκανικές χώρες. Το 2015, οι αιτήσεις ασύλου από τις χώρες των Βαλκανίων, συμπεριλαμβανομένης της Αλβανίας και του Κοσσυφοπεδίου, κατείχαν υψηλή θέση αλλά μειώθηκαν αισθητά αφού η Γερμανία τις όρισε ασφαλείς χώρες.

Σχήμα 4.3: Ρυθμός μεταβολής Διεθνών μεταναστευτικών ροών στις χώρες της Ευρώπης για την χρονική περίοδο 2010-2020

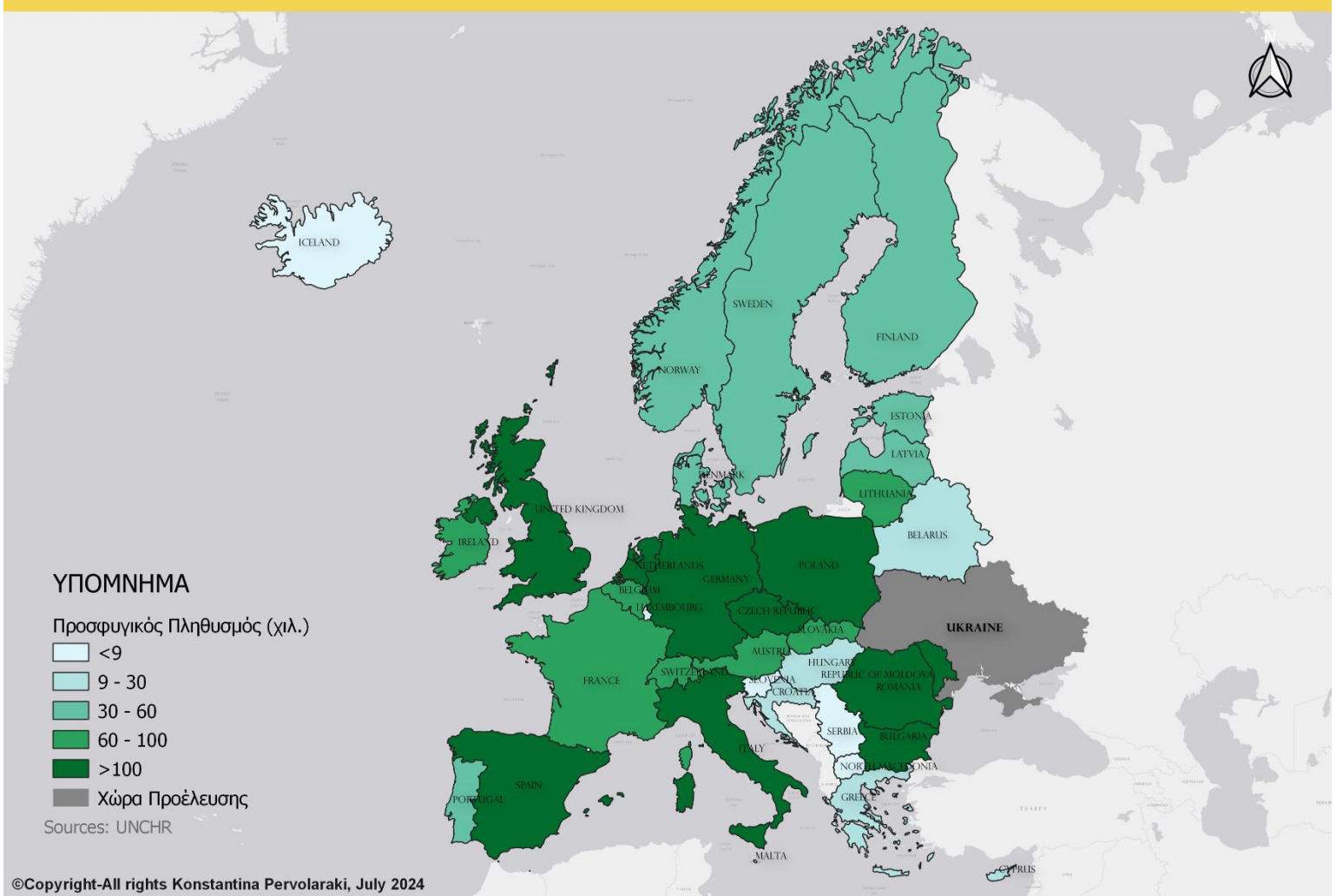
Στον χάρτη 12 παρουσιάζονται οι κύριες εθνικότητες μεταναστών που εντοπίζονται στις Ευρωπαϊκές χώρες. Παρατηρείται ότι οι εθνικότητες διαρθρώνονται διαφορετικά σε κάθε μια χώρα ξεχωριστά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Γερμανία, καθώς δέχεται ένα μεγάλο ποσοστό διεθνών μεταναστών από την Τουρκία και το Καζακστάν, ενώ, η Γαλλία τον μεγαλύτερο πληθυσμό τον δέχεται από την Αλγερία και το Μαρόκο. Γενικά, γίνεται αντιληπτό ότι οι εθνικότητες που καταλαμβάνουν μεγάλο ποσοστό τον πληθυσμό των χωρών είναι το Μαρόκο, η Τουρκία, το Πακιστάν, η Αλγερία και το Καζακστάν.

4.3 Προσφυγικός Πληθυσμός από την Ουκρανία

Στον χάρτη 13 παρουσιάζεται η κατανομή των προσφυγικών ροών από την Ουκρανία στις Ευρωπαϊκές χώρες για την χρονική περίοδο 2022, που αποτελεί η περίοδος έναρξης του πολέμου με την Ρωσία. Παρατηρείται ότι αρκετές ήταν οι Ευρωπαϊκές χώρες που φιλοξένησαν υψηλό αριθμό Ουκρανών προσφύγων σε σύγκριση με τις μικτές μεταναστευτικές ροές, που μελετήθηκε στην παραπάνω υποενότητα την περίοδο 2010-2020. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Πολωνία, η Τσεχία και η Ρουμανία, καθώς οι συγκεκριμένες χώρες φαίνεται να δέχτηκαν πολύ πιο εύκολα τους Ουκρανούς πρόσφυγες, σε σχέση με τις μεταναστευτικές ροές από την Αφρική, την Μέση Ανατολή και την Ασία, σύμφωνα με τα χαμηλά ποσοστά διεθνών μεταναστών που μελετήθηκαν. Η αντιμετώπιση αυτή, αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό στην γεωγραφική εγγύτητα των χωρών, καθώς και στην στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την Ουκρανία, ειδικά μέσω των κυρώσεων που επέβαλε στη Ρωσία. Οι πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνέβαλαν στην ευνοϊκότερη αντιμετώπιση των Ουκρανών προσφύγων, σε αντίθεση με τους μετανάστες και πρόσφυγες από άλλες περιοχές, που βίωσαν περισσότερες δυσκολίες στην προσπάθεια τους να βρουν καταφύγιο στις χώρες αυτές. Ακόμη, ενδιαφέρον αποτελεί η Γερμανία, διότι και στις δυο μεταναστευτικές και προσφυγικές κρίσεις των χρονικών περιόδων που μελετάται, φιλοξένησε μεγάλο αριθμό μεταναστών και προσφύγων, σε αντίθεση με την Γαλλία και την Σουηδία.

Χάρτης13: Προσφυγικές ροές απο την Ουκρανία στις Ευρωπαϊκές χώρες για το έτος 2022

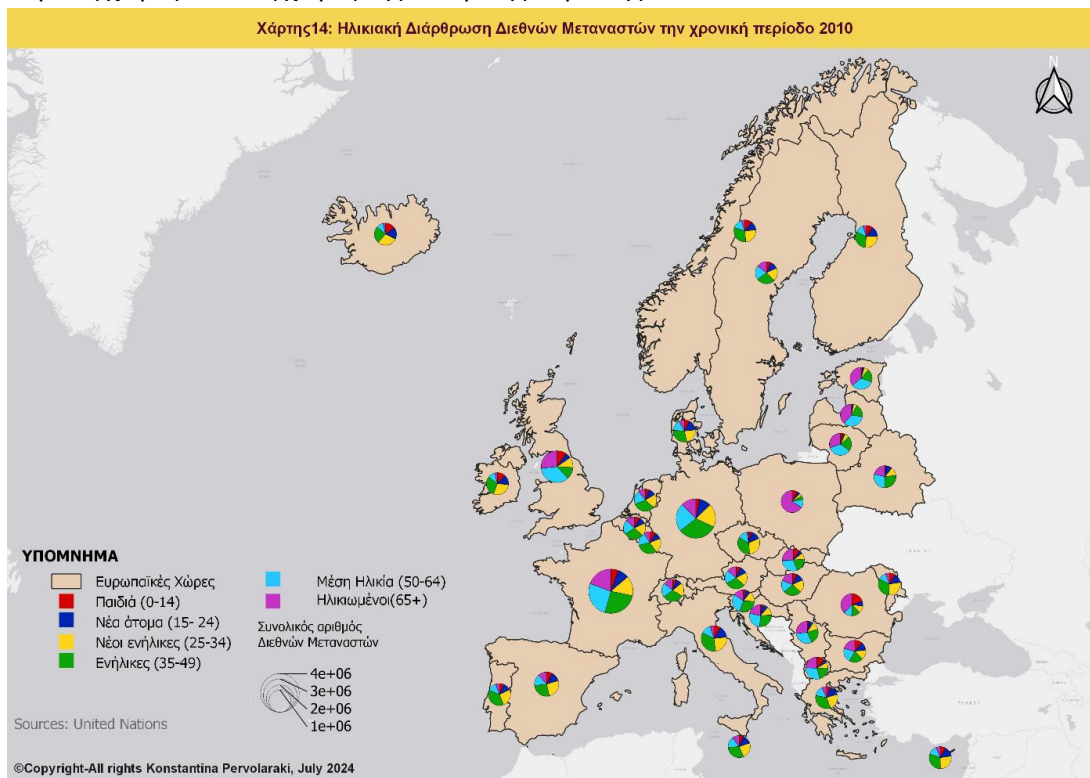

4.4 Χαρακτηριστικά Μεταναστευτικών και Προσφυγικών ροών στις Ευρωπαϊκές Χώρες

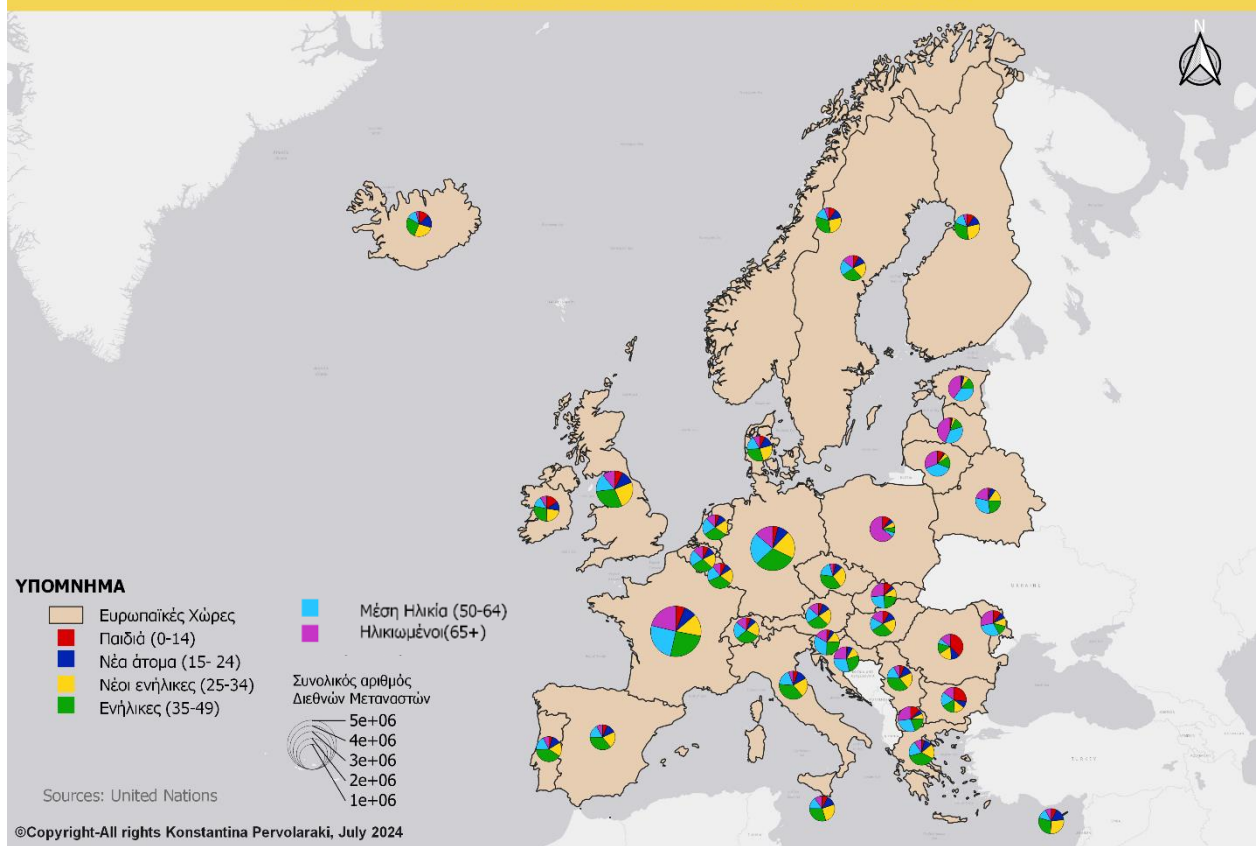
4.4.1 Ηλικιακή Διάρθρωση Διεθνών Μεταναστών

Μελετήθηκε η ηλικιακή διάρθρωση των διεθνών μεταναστών στις Ευρωπαϊκές χώρες για την χρονική περίοδο 2010-2020 και παρουσιάζονται στους χάρτες 14,15 και 16 αντίστοιχα. Για την πενταετία 2010-2015 δεν παρατηρήθηκαν μεταβολές μεταξύ των ηλικιακών ομάδων, ωστόσο φαίνεται ότι κατά κύριο λόγο οι περισσότεροι διεθνείς μετανάστες ανήκουν στις ηλικιακές κατηγορίες των νέων ενηλίκων(25-34), ενηλίκων (35-49) και μέση ηλικία (50-64). Σε αυξανόμενο ποσοστό εντοπίζεται και η κατηγορία των ηλικιωμένων, ενώ σε πολύ χαμηλό επίπεδο βρίσκονται οι ηλικιακές ομάδες των νέων μεταναστών και παιδιών. Ιδιαίτερα, στην Πολωνία την περισσότερη αναλογία καταλαμβάνουν οι μετανάστες της ηλικιακής ομάδας των ηλικιωμένων, ενώ σε σημαντικά επίπεδα βρίσκεται και στις χώρες της Λιθουανίας, Λετονίας και Εσθονίας.

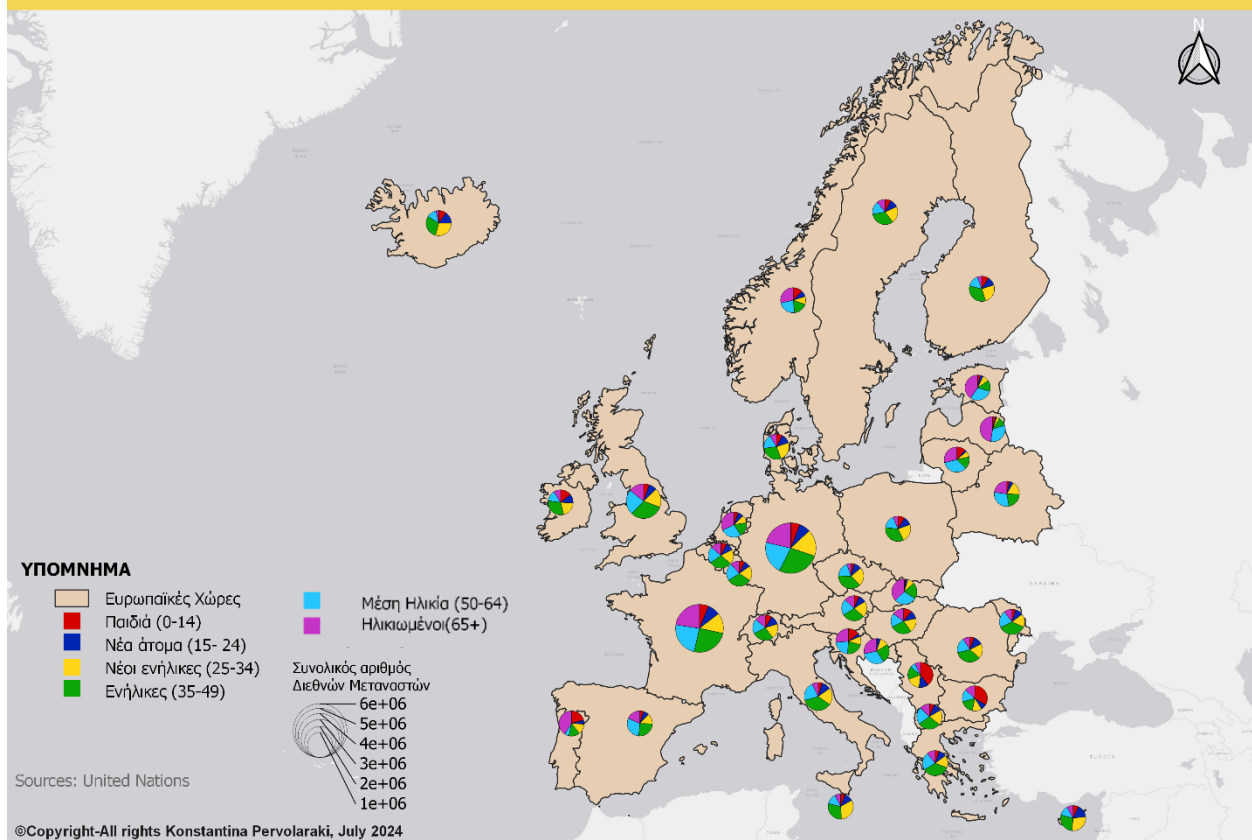
Αντίθετα, στην πενταετία 2015-2020 καταγράφηκαν έντονες μεταβολές στην ηλικιακή διάρθρωση των διεθνών μεταναστών, καθώς σημειώθηκε σημαντική άνοδο στην ηλικιακή ομάδα των παιδιών, που αποδίδεται στη προσφυγική κρίση που βίωσαν οι Ευρωπαϊκές χώρες την συγκεκριμένη περίοδο. Οι χώρες όπως η Ρουμανία, η Σερβία και η Βουλγαρία φαίνεται να είχαν δεχτεί τα περισσότερα παιδιά, ενώ η Πολωνία παρουσιάζει μια ισορροπημένη κατανομή των ηλικιακών ομάδων. Αντίθετα, η Πορτογαλία το 2020 φαίνεται να δέχτηκε υψηλό αριθμό διεθνών μεταναστών που ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία των ηλικιωμένων, ενώ παρατηρείται ταυτόχρονα σημαντική αύξηση των νέων ηλικιών. Ακόμη, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι πολλές χώρες παρουσιάζουν παρόμοιο μοτίβο κατανομής των ηλικιακών ομάδων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι Μεσογειακές χώρες όπως η Ελλάδα, η Ισπανία, η Ιταλία, καθώς φαίνεται έχουν παρόμοια ηλικιακή διάρθρωση, το οποίο παρατηρείται και στις Σκανδιναβικές χώρες και στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης.

Χάρτης15: Ηλικιακή Διάρθρωση Διεθνών Μεταναστών την χρονική περίοδο 2015

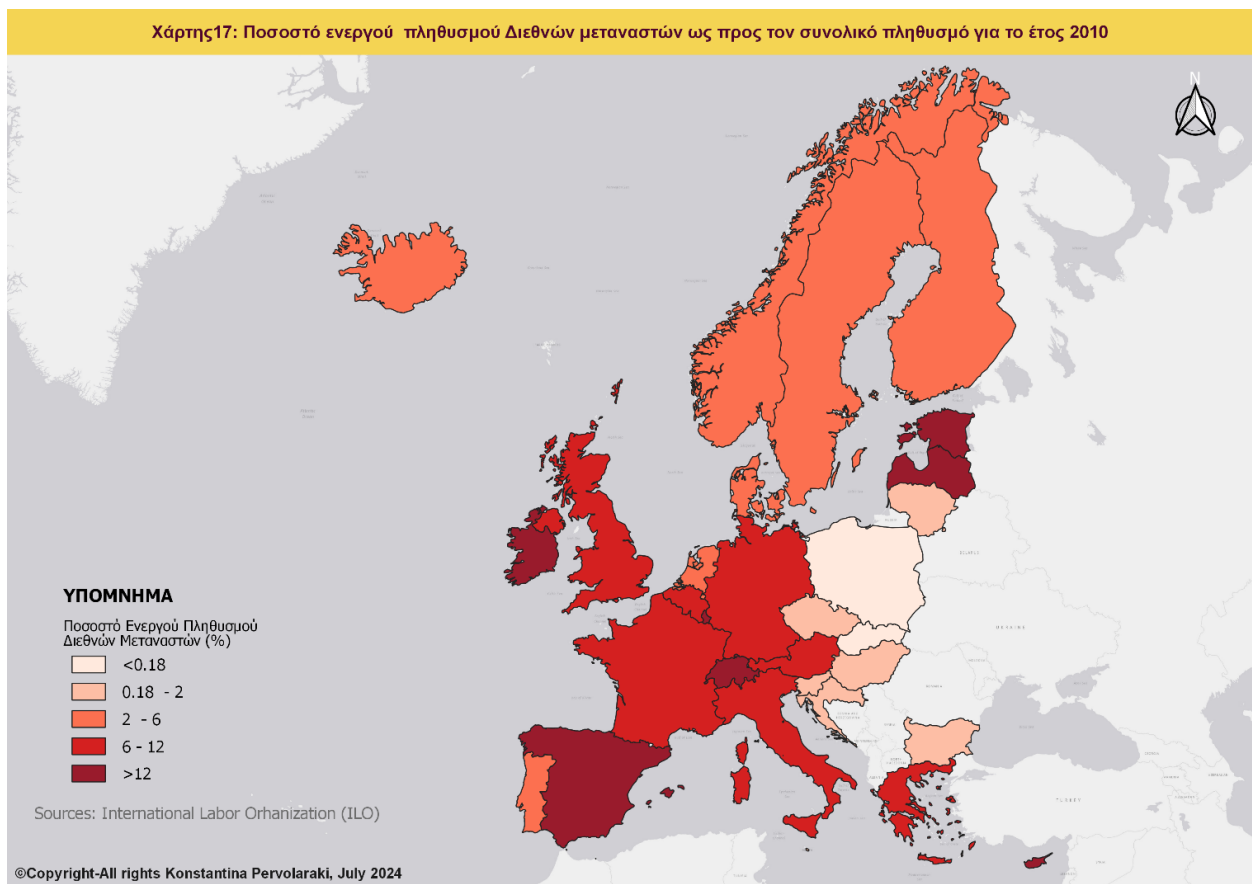
Χάρτης16: Ηλικιακή Διάρθρωση Διεθνών Μεταναστών την χρονική περίοδο 2020

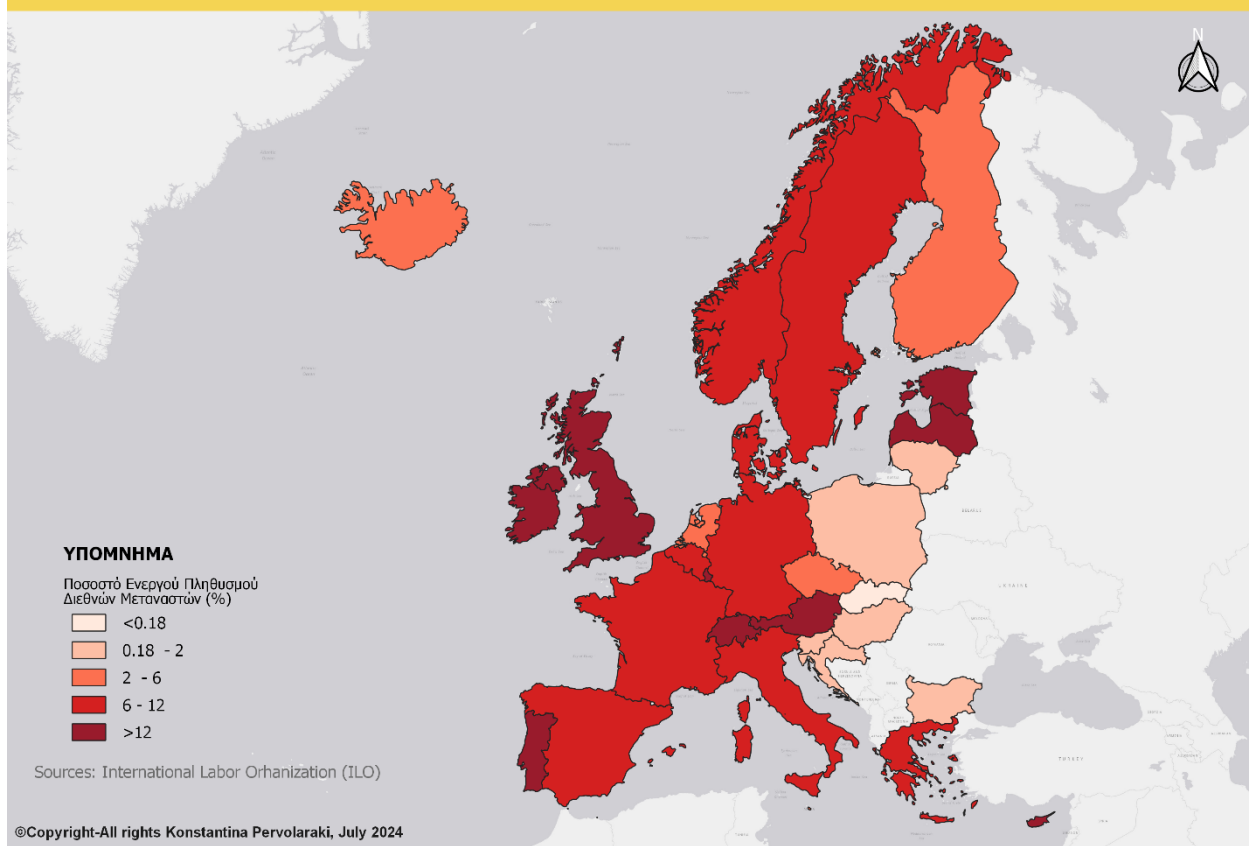
4.4.2 Ενεργός Πληθυσμός

Ο ενεργός πληθυσμός παρουσιάζεται ξεχωριστά από την ηλικιακή κατανομή των διεθνών μεταναστών, λόγω της σημασίας που έχει για την ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού στις Ευρωπαϊκές χώρες. Παρατηρείται ότι το 2010 ο ενεργός πληθυσμός στην Γαλλία δεν αντιστοιχεί στην υψηλή εισροή που είχε δεχτεί την συγκεκριμένη περίοδο, ενώ συνέχισε να είναι σταθερός και στις επόμενες χρονικές περιόδους, καθώς τα ποσοστά παρέμειναν παρόμοια. Αντίθετα, η υψηλή εισροή μεταναστευτικού πληθυσμού στην Γερμανία το 2020, φαίνεται να συνοδεύτηκε με έντονη εισροή ενεργού πληθυσμού στην χώρα, που αποδίδεται στην μεταναστευτική πολιτική που υιοθέτησε η Γερμανία την συγκεκριμένη περίοδο.

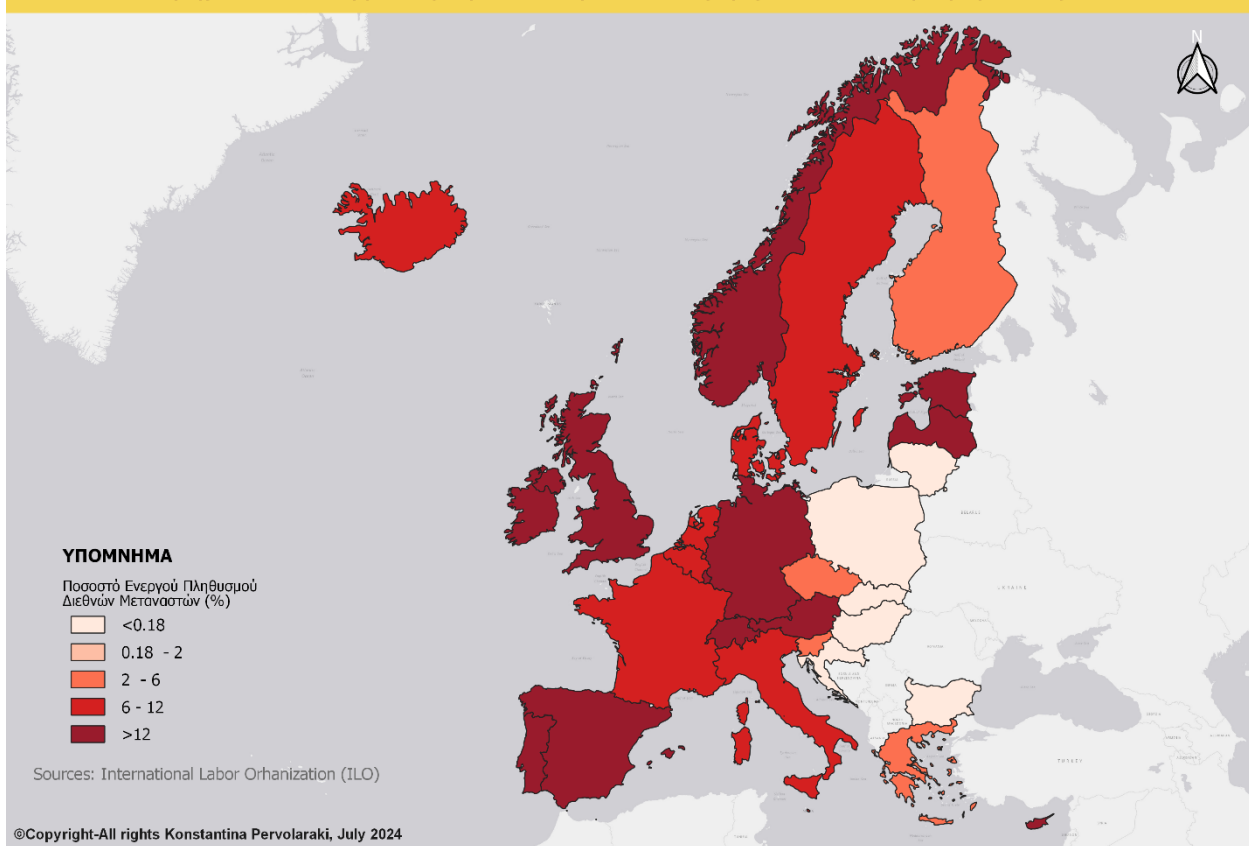
Ακόμη, ενώ η Πορτογαλία και η Ισπανία, δεν είχαν σημειώσει σημαντικά ποσοστά εισροών διεθνών μεταναστών, φαίνεται με μερικές αυξομειώσεις στον χρόνο να είχαν προσελκύσει υψηλό ποσοστό ενεργού πληθυσμού. Το ίδιο πρότυπο παρατηρείται και για τις χώρες της Λετονίας της Εσθονίας και της Ιρλανδίας, οι οποίες σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες δέχτηκαν αρκετά χαμηλό ποσοστό διεθνών μεταναστών, αλλά ο πληθυσμός που εισήλθε άνηκε στην κατηγορία του ενεργού πληθυσμού και για τις τρεις χρονικές περιόδους που μελετώνται. Αξιοσημείωτη είναι ακόμη η παρατήρηση για τις Σκανδιναβικές χώρες, καθώς ενώ η Σουηδία το 2020 είχε καταγράψει πολύ μεγάλες εισροές μεταναστών στην χώρα της, ο ενεργός πληθυσμός που είχε ενσωματωθεί είναι σε σχετικά χαμηλά ποσοστά, σε αντίθεση με την Νορβηγία που δείχνει ότι πολλοί μετανάστες που είναι σε ηλικία να εργαστούν και να ενσωματωθούν στην κοινωνία την προτίμησαν περισσότερο. Στην Ελλάδα, τα ποσοστά το ενεργού πληθυσμού από το 2010 έως το 2020 φαίνεται να ελαττώθηκαν, που συνδέεται με την οικονομική κατάσταση της χώρας.

Χάρτης18: Ποσοστό ενεργού πληθυσμού Διεθνών μεταναστών ως προς τον συνολικό πληθυσμό για το έτος 2015

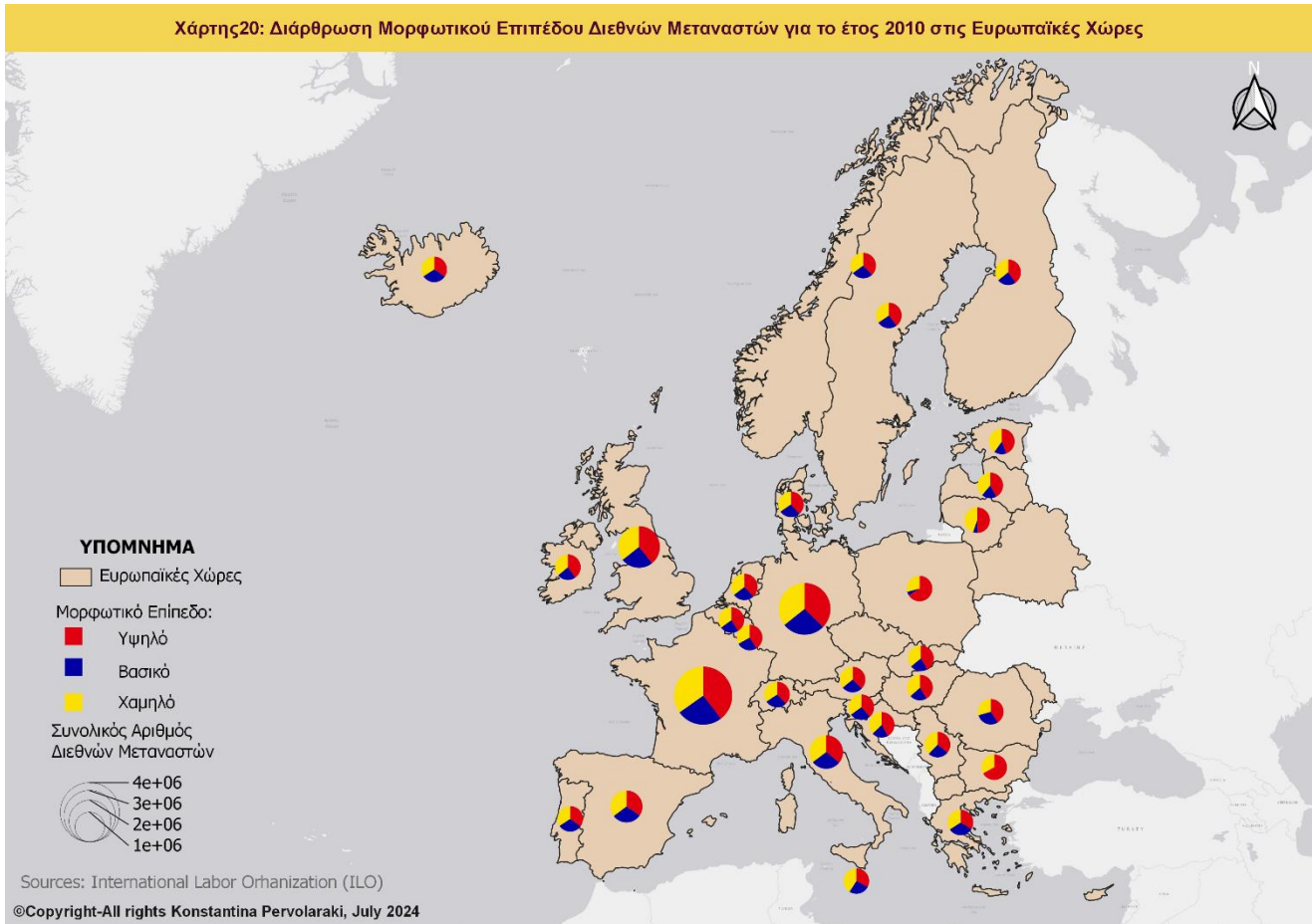

Χάρτης19: Ποσοστό ενεργού πληθυσμού Διεθνών μεταναστών ως προς τον συνολικό πληθυσμό για το έτος 2020

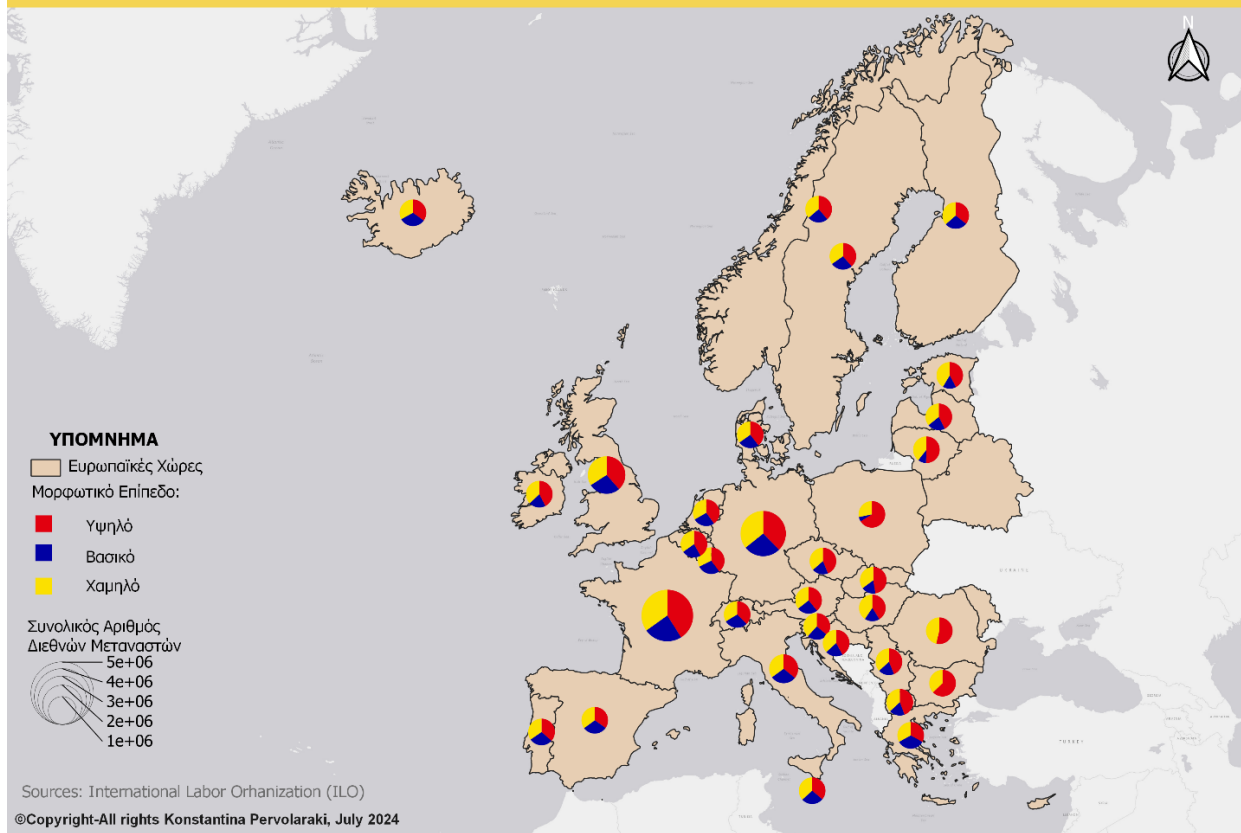

4.4.5 Μορφωτικό Επίπεδο

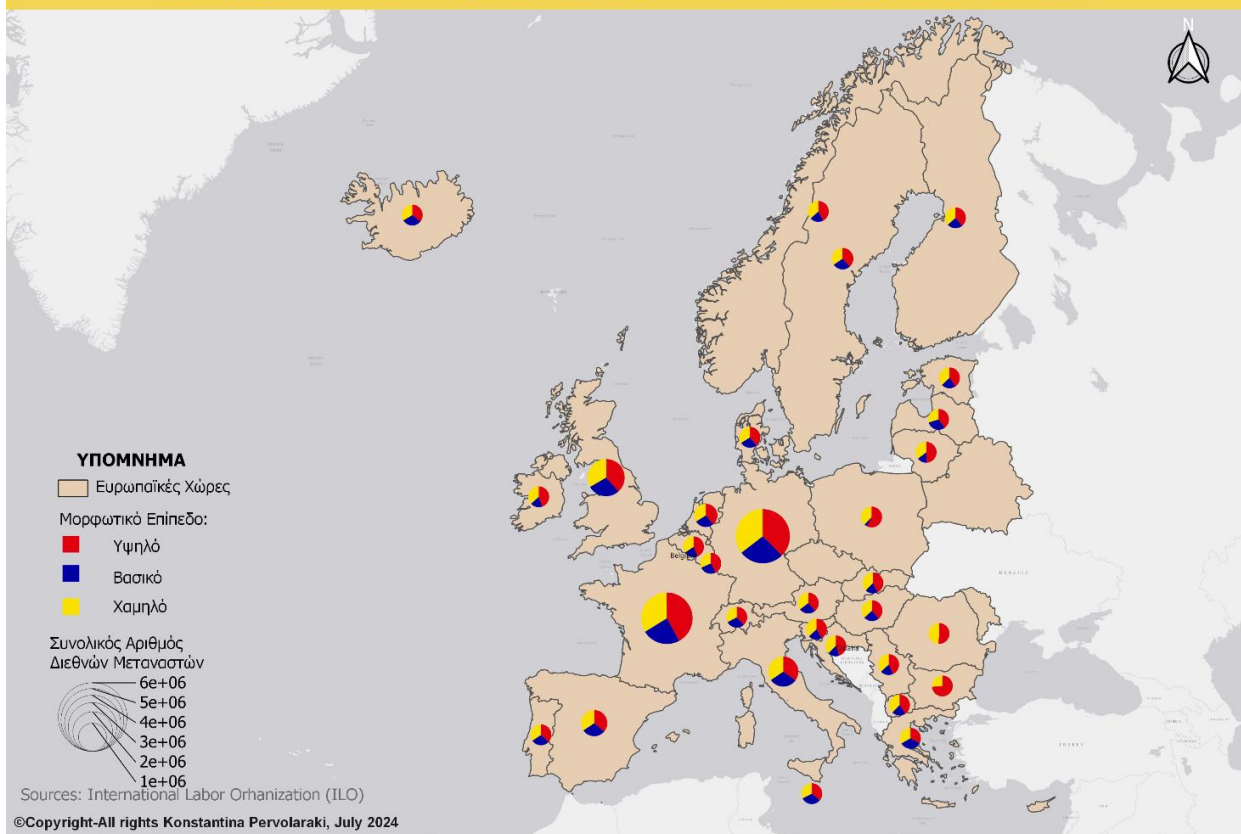
Παρουσιάζεται η διάρθρωση του μορφωτικού επιπέδου, που διαθέτουν οι διεθνείς μετανάστες στις Ευρωπαϊκές χώρες για την χρονική περίοδο 2010-2020. Ειδικότερα, παρατηρείται ότι οι διεθνείς μετανάστες που εισέρχονται σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες διαθέτουν μια ισορροπημένη αναλογία μεταξύ υψηλού και χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, ενώ το βασικό μορφωτικό επίπεδο εντοπίζεται σε χαμηλά επίπεδα ποσοστού. Οι χώρες οι οποίες δεν περιλαμβάνουν το βασικό μορφωτικό επίπεδο είναι επειδή σε πολλές δεν υπήρχαν διαθέσιμα δεδομένα. Παρόλα αυτά, αξιοσημείωτο είναι ότι στην Πολωνία, στην Βουλγαρία και στην Ρουμανία διακρίνεται ένα μεγάλο ποσοστό υψηλού μορφωτικού επιπέδου.

Χάρτης21: Διάρθρωση Μορφωτικού Επιπέδου Διεθνών Μεταναστών για το έτος 2015 στις Ευρωπαϊκές Χώρες

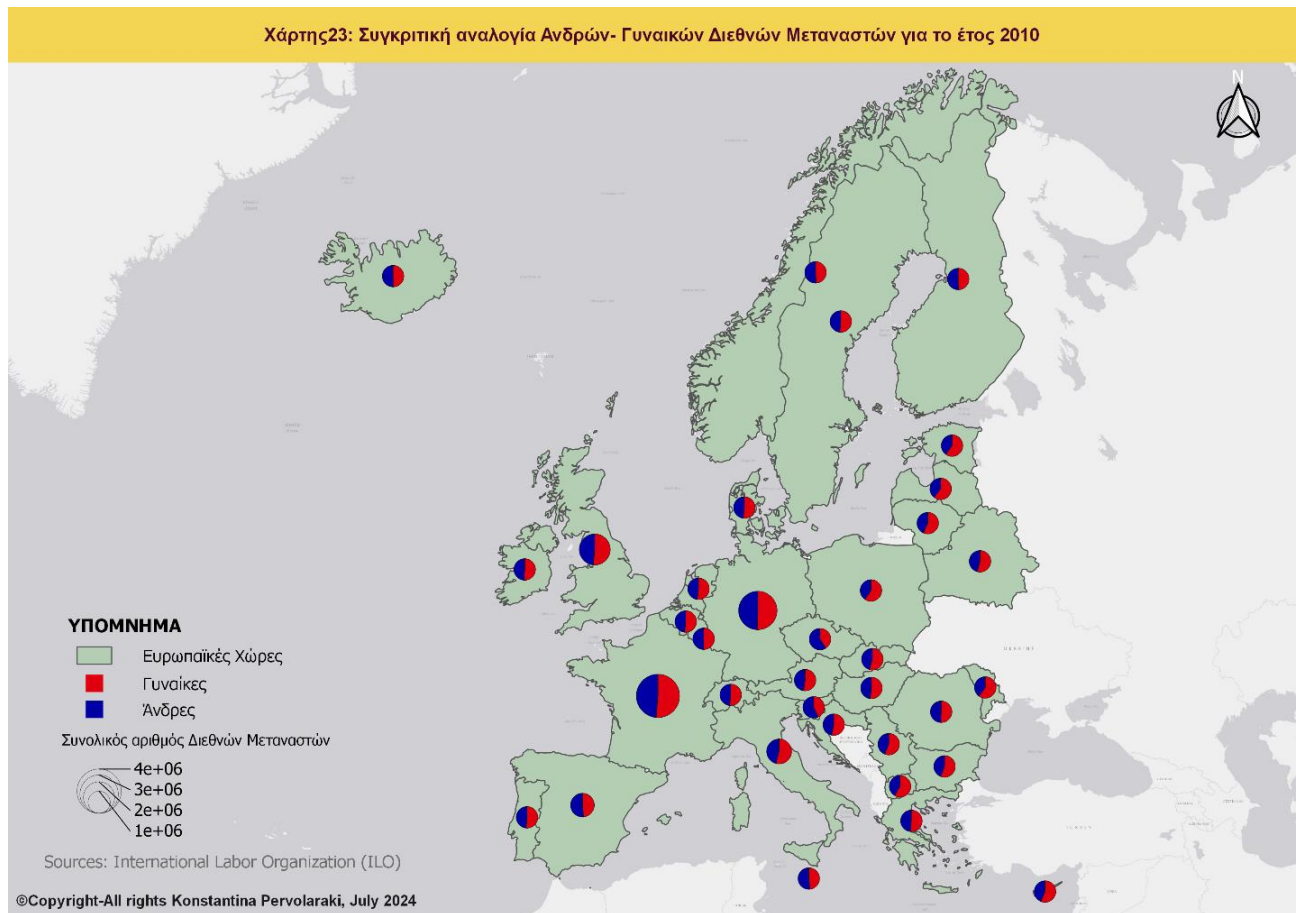
Χάρτης22: Διάρθρωση Μορφωτικού Επιπέδου Διεθνών Μεταναστών για το έτος 2020 στις Ευρωπαϊκές Χώρες

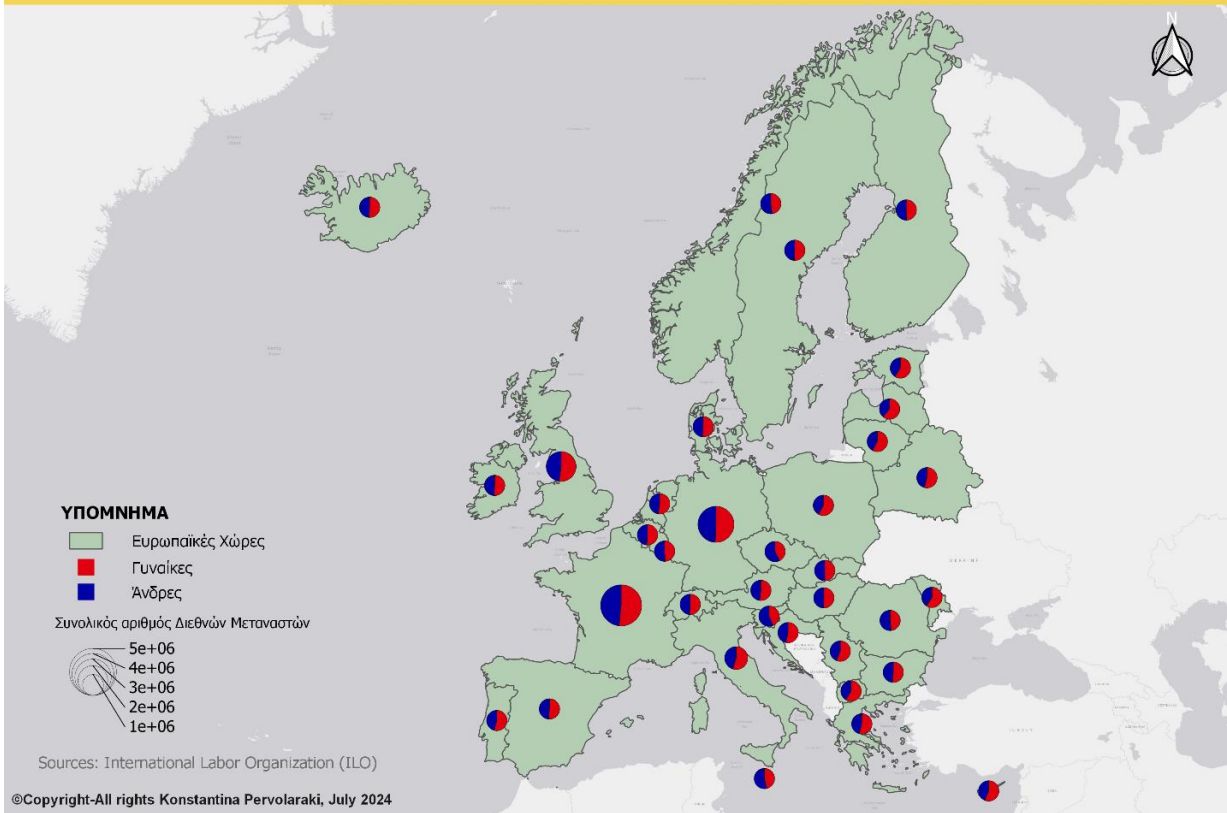

4.4.6 Αναλογία Ανδρών και Γυναικών

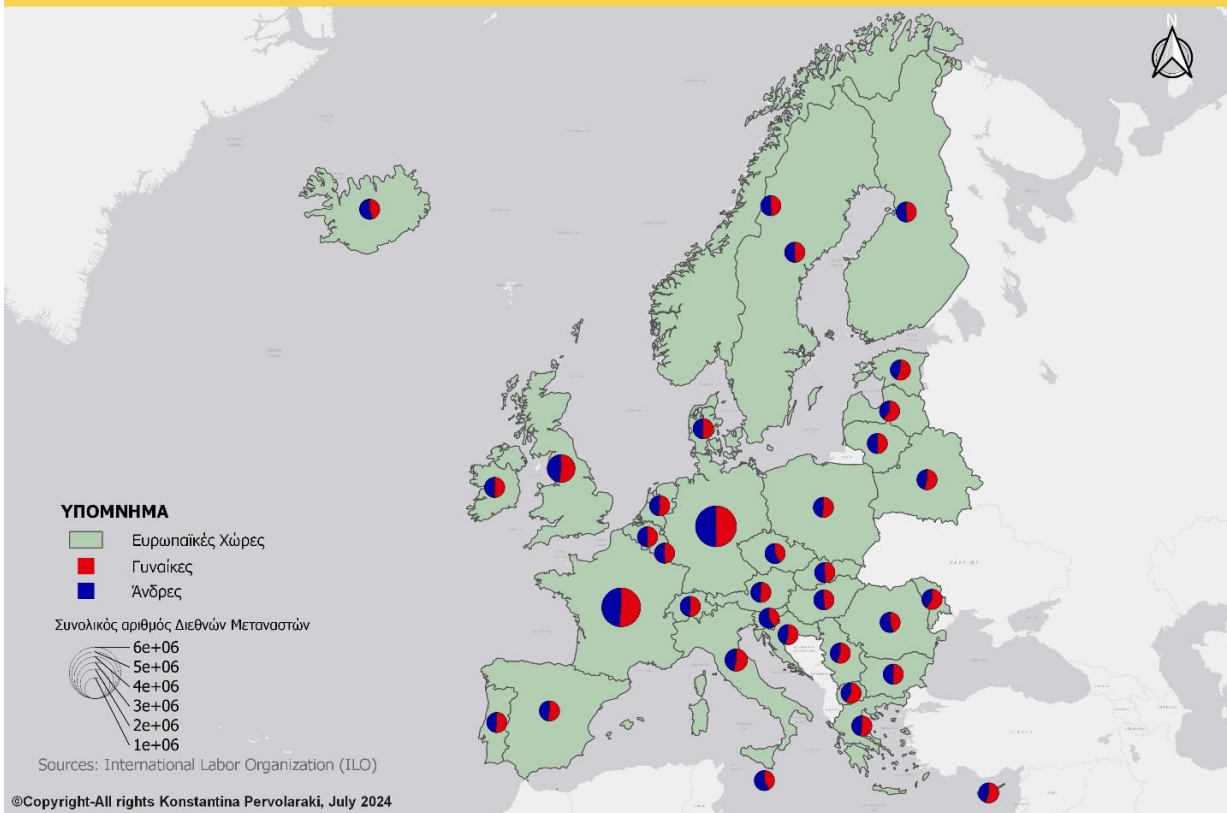
Στους χάρτες που ακολουθούν παρουσιάζεται η αναλογία μεταξύ γυναικών και ανδρών διεθνών μεταναστών, που εντοπίζονται στις Ευρωπαϊκές χώρες, για την χρονική περίοδο 2010-2020. Κατά την διάρκεια αυτής της δεκαετίας η αναλογία γυναικών και ανδρών παραμένει σταθερή, χωρίς σημαντικές διακυμάνσεις. Ωστόσο, σε πολλές χώρες παρατηρείται να υπερτερεί αισθητά ο γυναικείος πληθυσμός πο υποδηλώνει ότι περισσότερο γυναίκες αποφασίζουν να εγκαταλείψουν την χώρα προέλευσης τους και να μεταναστεύσουν σε μια άλλη χώρα. Συχνά, οι γυναίκες μετανάστριες φεύγουν από την χώρα καταγωγή τους για πολλού λόγους, όπως η επανένωση με την οικογένεια τους, η αναζήτηση καλύτερων οικονομικών ευκαιριών ή ακόμα και την αποφυγή κοινωνικών και πολιτικών πιέσεων. Αντίθετα, η έντονη παρουσία του ανδρικού φύλου συνδέεται συνήθως με την οικονομική μετανάστευση, καθώς πολλοί μετακινούνται για να βρουν δουλειά και να υποστηρίξουν οικονομικά τις οικογένειες τους.

Χάρτης24: Συγκριτική αναλογία Ανδρών- Γυναικών Διεθνών Μεταναστών για το έτος 2015

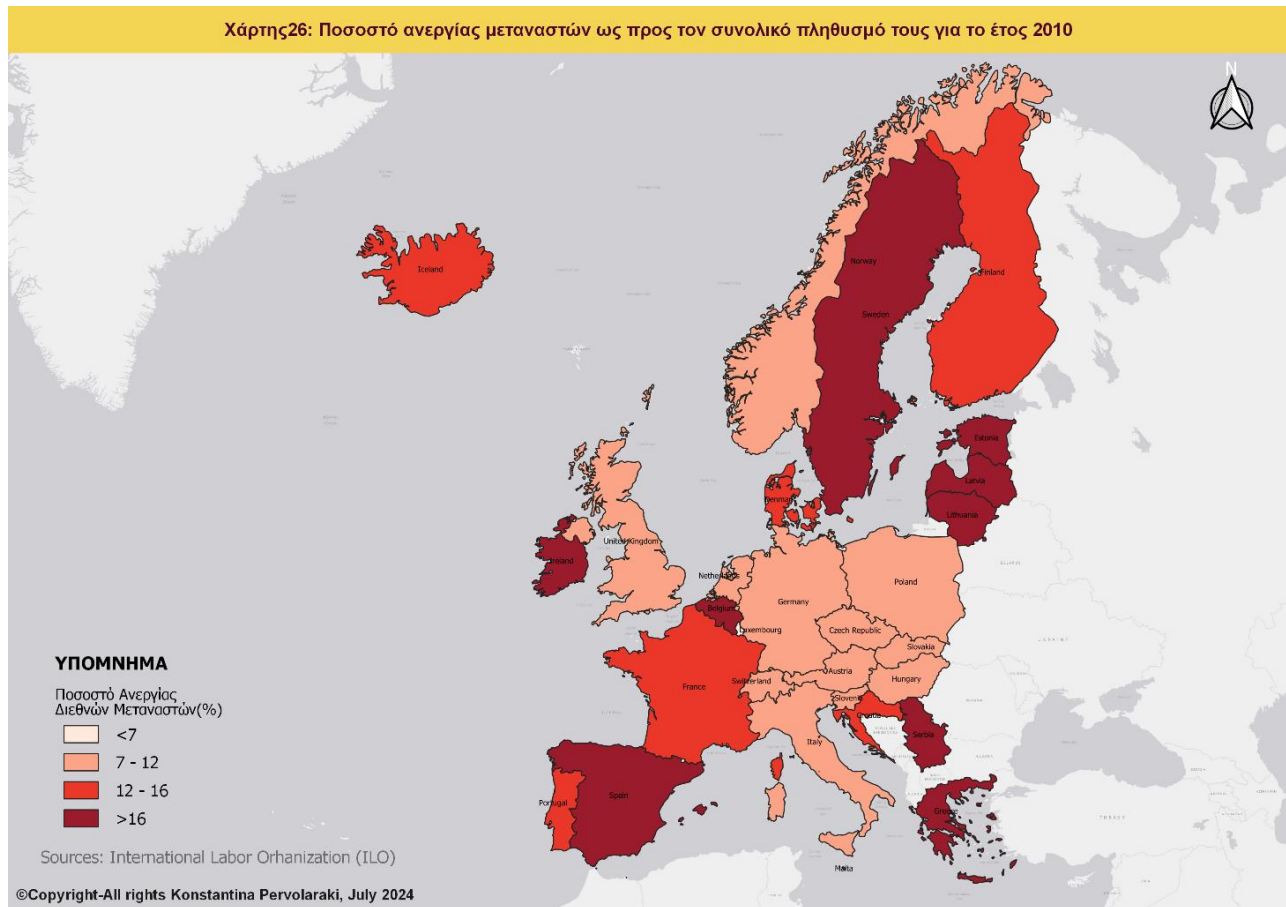

Χάρτης25: Συγκριτική αναλογία Ανδρών- Γυναικών Διεθνών Μεταναστών για το έτος 2020

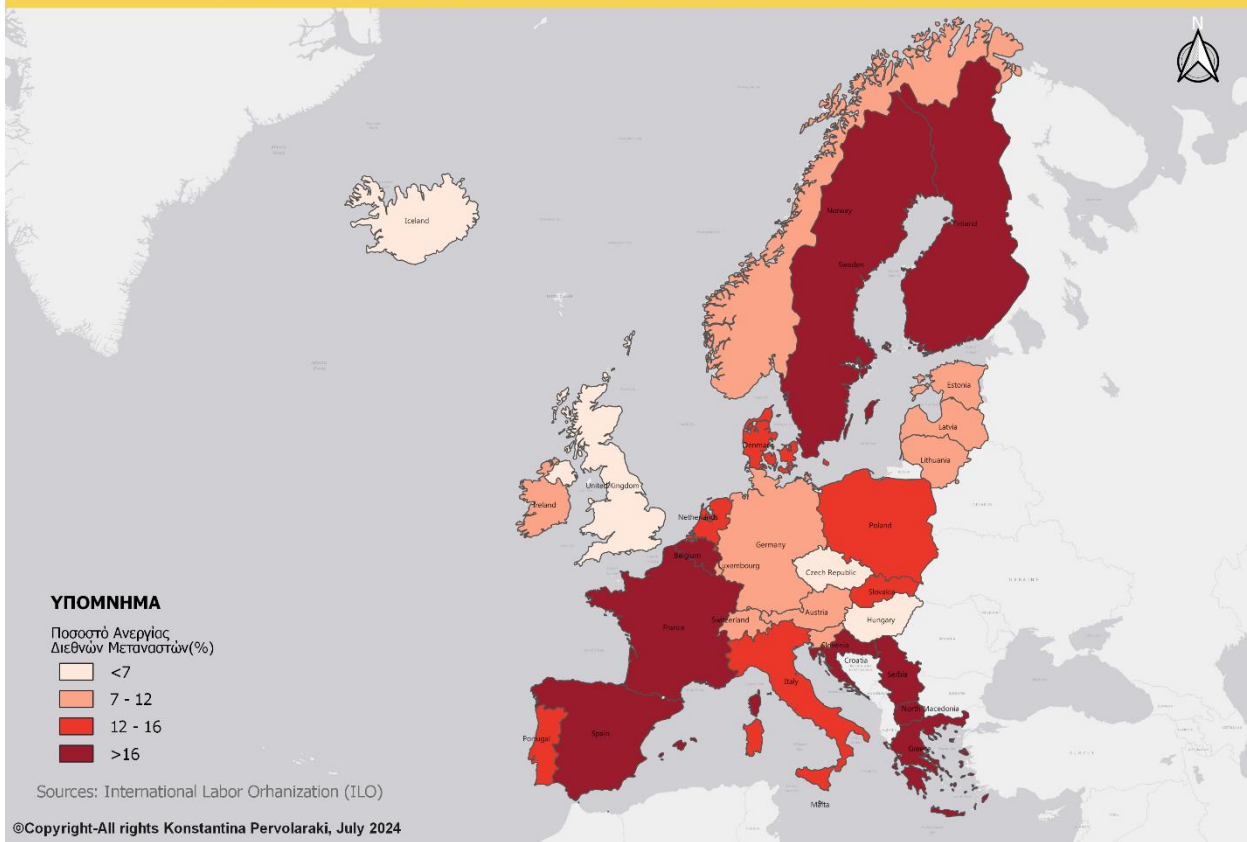

4.4.7 Ρυθμός Ανεργίας Διεθνών Μεταναστών

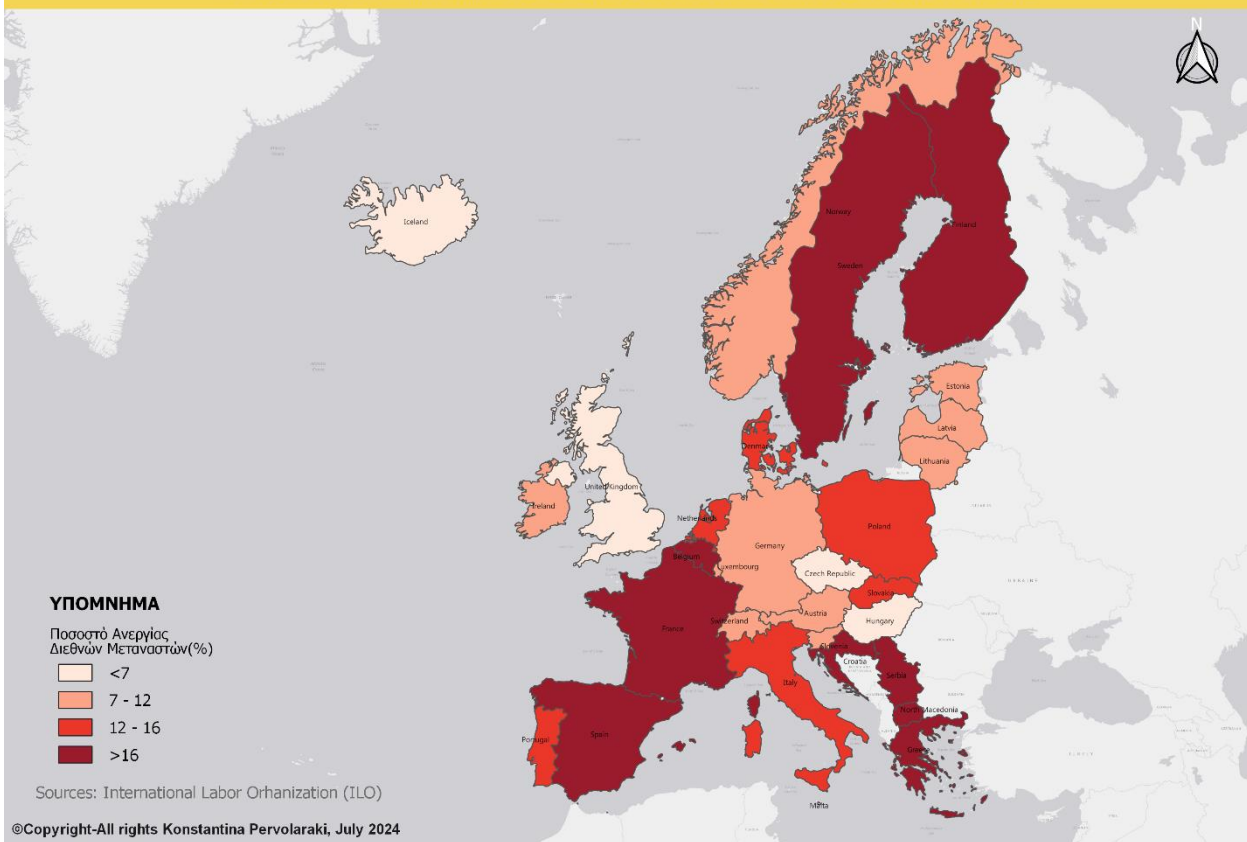
Μελετήθηκε ο ρυθμός ανεργίας των Διεθνών μεταναστών στις Ευρωπαϊκές χώρες, που παρουσιάζονται στους χάρτες για τρεις χρονικές στιγμές. Ειδικότερα, το 2010 φαίνεται ότι στην Γαλλία οι μετανάστες είχαν σχετικά χαμηλά ποσοστά ανεργίας, παρόλο που ο μεταναστευτικός πληθυσμός ήταν υψηλός. Ωστόσο, στην Γερμανία και στις τρεις χρονικές περιόδους, ο ρυθμός ανεργίας είναι αισθητά πιο χαμηλός, που υποδηλώνει ότι οι διεθνείς μετανάστες συνέβαλαν στην έλλειψη εργατικού δυναμικού της χώρας, αφού και η παρουσία του ενεργού πληθυσμού ήταν αρκετά έντονος. Τα πιο χαμηλά ποσοστά του ρυθμού ανεργίας τα παρουσιάζει η Αγγλία μετά το 2015 και μετά, που είχε αισθητά υψηλές εισροές μεταναστών και δείχνει ότι οι μετανάστες είχαν επαγγελματικές ευκαιρίες για να ενσωματωθούν στην ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού. Η Ελλάδα, ωστόσο, φαίνεται να έχει υψηλά ποσοστά ανεργίας στους διεθνείς μετανάστες, που σχετίζεται με την συνολική ανεργία που είχε βιώσει την περίοδο μελέτης, αλλά και από την έλλειψη πολιτικής ενσωμάτωσης τους, που φαίνεται από τον μειωμένο ενεργό πληθυσμό που προσελκύει.

Χάρτης27: Ποσοστό ανεργίας μεταναστών ως προς τον συνολικό πληθυσμό τους για το έτος 2015

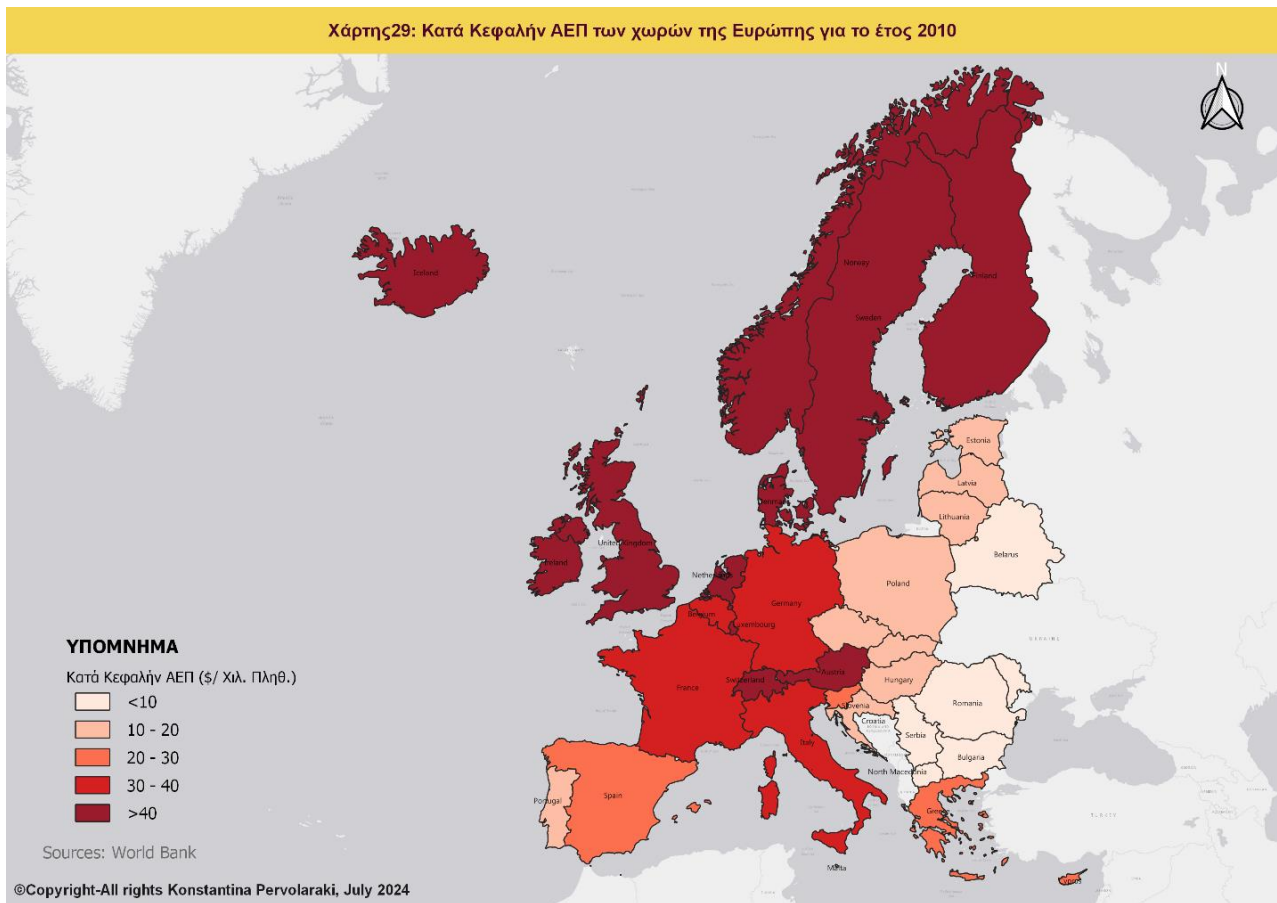

Χάρτης28: Ποσοστό ανεργίας μεταναστών ως προς τον συνολικό πληθυσμό τους για το έτος 2020

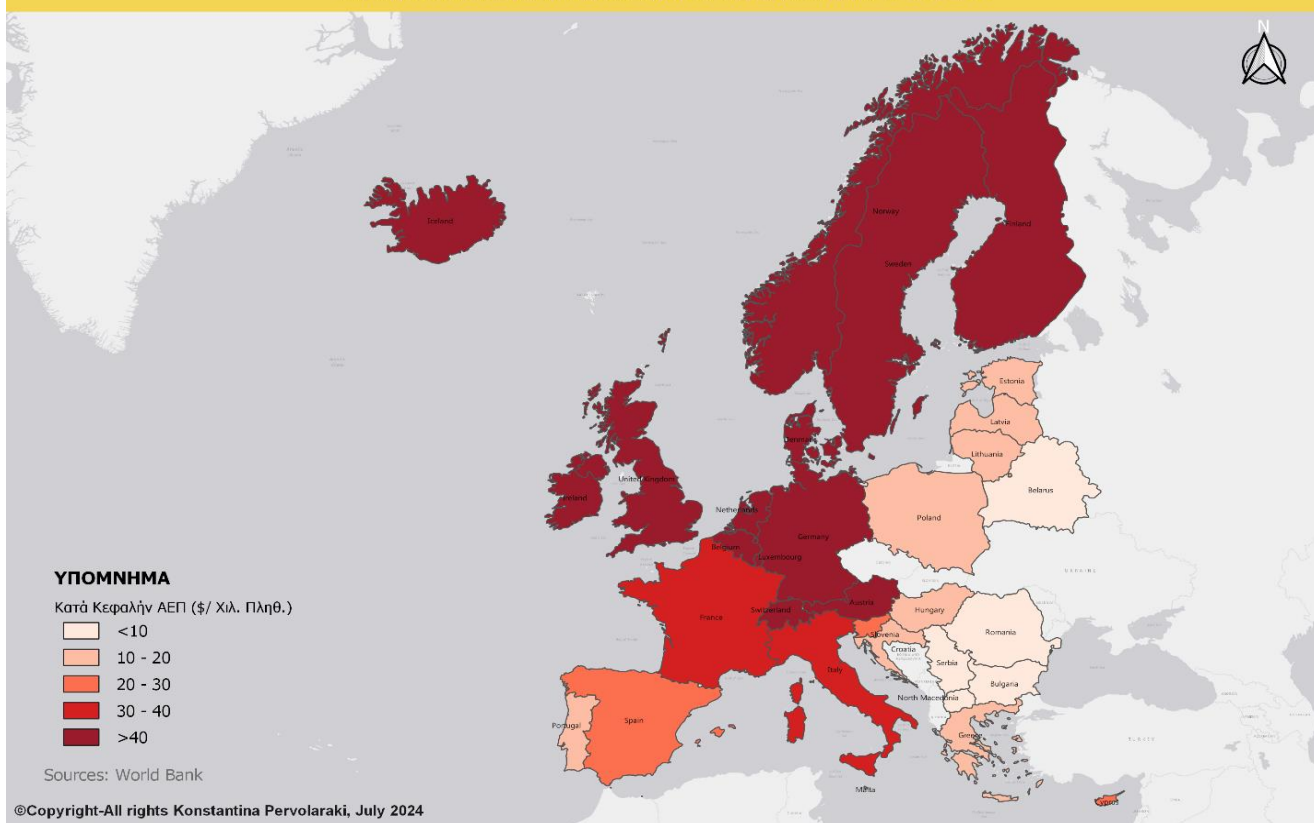

4.4.8 Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ

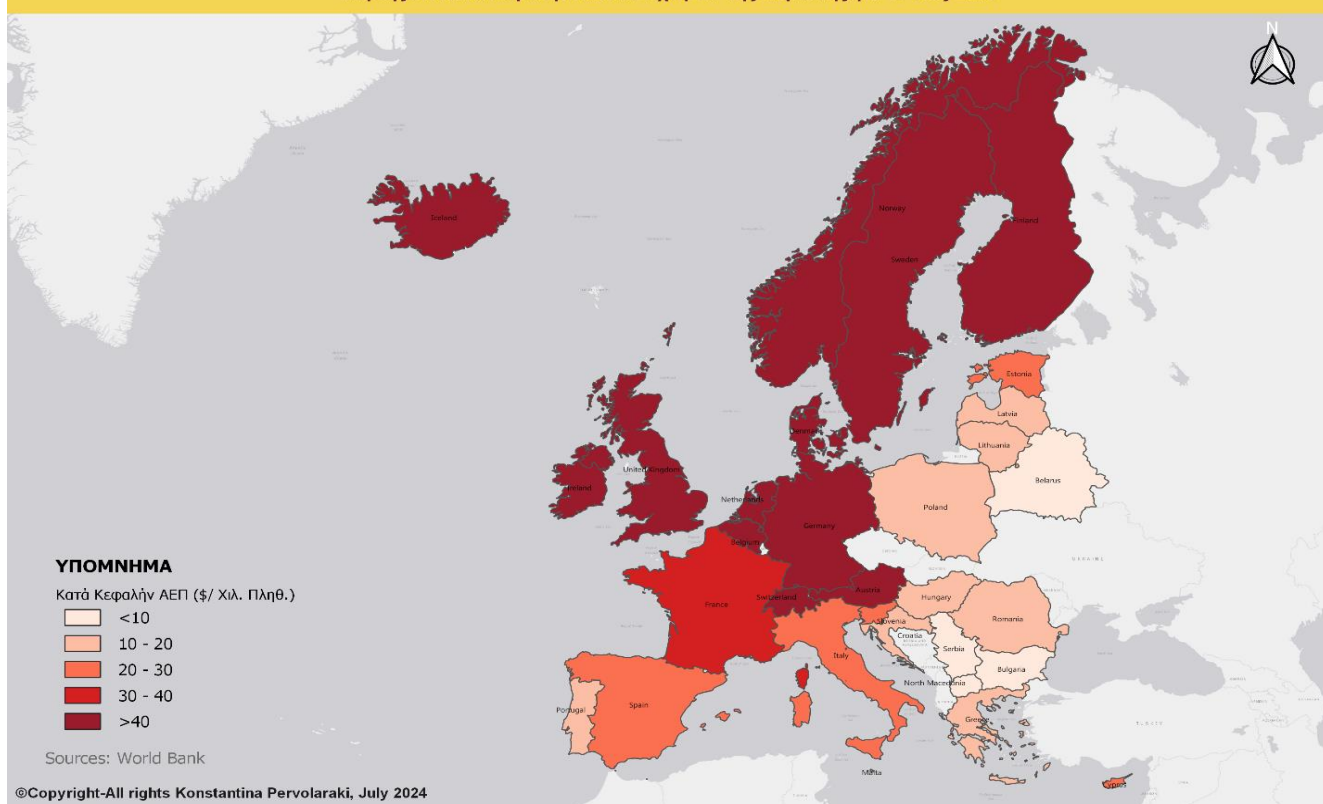
Οι οικονομικές συνθήκες μιας χώρας αποτελούν έναν από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που προσελκύουν τους ανθρώπους να μεταναστεύσουν. Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ είναι ένας δείκτης που αντικατοπτρίζει την οικονομική ευημερία και τις ευκαιρίες εργασίας που προσφέρει η χώρα. Για αυτό τον λόγο μελετήθηκε στην παρούσα εργασία, προκειμένου να κατανοηθούν καλύτερα τα μεταναστευτικά πρότυπα και τα χαρακτηριστικά που διαθέτουν στις χώρες της Ευρώπης. Κατά την περίοδο 2010-2020 παρατηρήθηκαν σημαντικές μεταβολές στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ των χωρών της Ευρώπης, που επηρεάστηκαν από διάφορους παράγοντες, όπως οικονομική κρίση και η πανδημία του COVID-19. Ειδικότερα, σημειώθηκε σημαντική άνοδο του κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Γερμανία, που δείχνει την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, η οποία δέχτηκε και τις υψηλότερες μεταναστευτικές ροές την περίοδο 2015-2020. Επιπλέον, αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ καταγράφηκε στο Βέλγιο και στην Εσθονία, σύμφωνα με τους χάρτες 30 και 31. Αντίθετα, η Ελλάδα και η Ιταλία, αν και είναι από τις χώρες που δέχτηκαν υψηλό αριθμό αφίξεων μεταναστών, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ παρουσίασε μείωση.

Χάρτης30: Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ των χωρών της Ευρώπης για το έτος 2015

Χάρτης31: Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ των χωρών της Ευρώπης για το έτος 2020

Κεφάλαιο 5 «Συμπεράσματα»

Η παρούσα διπλωματική εργασία, συνέβαλε στην ανάλυση των μεταναστευτικών και προσφυγικών προτύπων στην Ευρώπη και στην μελέτη του ρόλου που διαδραματίζουν στο γεωπολιτικό τοπίο της. Κατά την διάρκεια της ανάλυσης, εξετάστηκαν οι αιτίες και τα πρότυπα μετανάστευσης, οι μεταναστευτικές διαδρομές, ο ρόλος των χωρών διέλευσης και υποδοχής, καθώς και οι πολιτικές ενσωμάτωσης που εφαρμόζονται από τις χώρες της Ευρώπης. Δόθηκε ακόμη, έμφαση στην σημασία της διεθνούς συνεργασίας για την διαχείριση των μεταναστευτικών προκλήσεων και τις δράσεις που γίνονται για την προστασία των δικαιωμάτων των μεταναστών και προσφύγων. Επιπλέον, μελετήθηκαν οι κοινωνικοοικονομικές και δημογραφικές επιπτώσεις των διεθνών μεταναστών στις χώρες προορισμού και η σημασία τους στην οικονομική ανάπτυξη.

Σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται τα κύρια συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνα:

- Σύμφωνα με την μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε, διαπιστώθηκε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση καθιστά μέσω χρηματοδότησης, τις χώρες διέλευσης, ως δίαυλοι μετακίνησης των μεταναστών και προσφύγων από τις χώρες προέλευσης τους.
- Βάσει της ανάλυσης που έγινε στο τέταρτο κεφάλαιο, οι χώρες διέλευσης δέχονται έντονες μεταναστευτικές πιέσεις, λόγω της γεωγραφικής τους θέσης, όπως είναι η Τουρκία και Λιβύη, με αποτέλεσμα να έχουν και τον έλεγχο των μεταναστευτικών ροών και να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην γεωπολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που επιθυμεί να ελέγχει την είσοδο των μεταναστών και προσφύγων και να διατηρεί την εσωτερική ασφάλεια των συνόρων της. Οι συμφωνίες και συνεργασίες με τις συγκεκριμένες χώρες ενισχύουν την πολιτική επιρροή της Ευρώπης, συμβάλλοντας στην σταθερότητα και ανάπτυξη μέσω της οικονομικής και κοινωνικής συνεργασίας.
- Η Ευρώπη φαίνεται να βρίσκεται σε κρίσιμη καμπή της ιστορίας της, καθώς αντιμετωπίζει σοβαρές δημογραφικές προκλήσεις, εξαιτίας της γήρανσης του πληθυσμού της, ενώ παράλληλα δέχεται μεγάλες μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές. Οι ροές αυτές φαίνεται να συμβάλλουν στην δημογραφική ανανέωση των Ευρωπαϊκών χωρών, με την ένταξη του ενεργού πληθυσμού στις χώρες, χωρίς ωστόσο το ποσοστό των ηλικιών κάτω των 15 ετών, να είναι ιδιαίτερα υψηλό. Βέβαια, ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι η μεγαλύτερη προσέλευση γυναικείου πληθυσμού, συνεπάγεται, με τον ερχομό περισσότερων οικογενειών μέσα στις χώρες και ως εκ τούτου διευκολύνεται η ενσωμάτωση νέων πληθυσμιακών ομάδων, που ενισχύει την γεωπολιτική των Ευρωπαϊκών χωρών, καθώς συμβάλλουν στην οικονομική και κοινωνική σταθερότητα τους.
- Επιπλέον, συγκρίνοντας τις Ευρωπαϊκές χώρες μεταξύ τους, σε θέματα που αφορούν στην αποδοχή των μεταναστών, παρατηρείται διαφορετική νοοτροπία σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής. Κάποιες χώρες, όπως η Γερμανία και η Σουηδία αποδεικνύουν σθεναρά την προθυμία τους να ενσωματώσουν μετανάστες και πρόσφυγες, προωθώντας πολιτικές που ενθαρρύνουν την ένταξη τους στην κοινωνία και στο εργασιακό περιβάλλον. Αντίθετα, κάποιες χώρες όπως η Πολωνία χρησιμοποιούν την μετανάστευση πληθυσμού (Ουκρανικές εισροές) ως μια αμυντική στρατηγική για την αποφυγή συγκρούσεων με εγγύς χώρες (Ρωσία). Επομένως, διαπιστώνεται με αυτόν τρόπο η μεγάλη επιρροή των μεταναστευτικών κινήσεων στην χάραξη πολιτικής των χωρών της Ευρώπης, διαμορφώνοντας τις εξωτερικές τους σχέσεις και τις στρατηγικές ασφάλειας.
- Διαπιστώθηκε ότι, οι χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης, εμφανίζονται ως ελκυστικοί προορισμοί για τους μετανάστες και πρόσφυγες. Το υψηλό Κατά Κεφαλήν εισόδημα και τα χαμηλά επίπεδα ανεργίας, υποδεικνύουν την ικανότητα τους, να προσφέρουν, περισσότερες ευκαιρίες

εργασίας και καλύτερες συνθήκες διαβίωσης στους μετανάστες και πρόσφυγες. Ιδιαίτερα, η Γερμανία από το 2015 και μετά, φαίνεται, να αποτελεί τον πιο σημαντικό πόλο έλξης μεταναστών, που προέκυψε τόσο από το υψηλό ποσοστό μεταναστών που δέχτηκε, όσο και από τα χαμηλά επίπεδα ανεργίας που είχαν οι μετανάστες στην συγκεκριμένη χώρα. Γενικά, οι χώρες αυτές, διατηρούν υψηλά επίπεδα ευημερίας και οικονομικής ισορροπίας, που ενισχύει την εικόνα τους στην διεθνή σκηνή ως φιλόξενες και ανοιχτές κοινωνίες, προσελκύνοντας πολύ μεγάλα ποσοστά μεταναστών και ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο την γεωπολιτική τους επιρροή σε παγκόσμια κλίμακα.

- Οι ταυτότητες των Ευρωπαϊκών χωρών αλλάζουν την νέα τάξη πραγμάτων, όπου η ανταλλαγή και μετακίνηση πληθυσμών για λόγους ανάγκης ή για ένα καλύτερο μέλλον, αποτελεί ένα δυναμικό φαινόμενο, το οποίο εκτυλίσσεται στο χώρο. Η Ευρωπαϊκή Ήπειρος έχει υιοθετήσει έντονα το στοιχείο μιας ενιαίας πολιτικής, στην οποία, η ελευθερία της μετακίνησης θεωρείται δεδομένη από χώρα σε χώρα εντός Ευρώπης. Έτσι, δημιουργούνται μεγαλύτερες ευκαιρίες για εύρεση εργασίας, όχι μόνο στον γηγενή πληθυσμό εντός Ευρώπης, αλλά και στον νέοεισελθόντα πληθυσμό από τις διάφορες χώρες διέλευσης και προέλευσης.
- Ο ρυθμιστικός ρόλος που έχει η Ευρώπη σε θέματα εξωτερικής μετανάστευσης, με συνεχείς δράσεις στις οποίες υποστηρίζουν τους πρόσφυγες και τους μετανάστες, δείχνει με αυτό τον τρόπο τον ανθρωπιστικό της χαρακτήρα έμπρακτα, μέσα από την οικονομική ενίσχυση ειδικών κονδυλίων. Για αυτό τον λόγο, οι χώρες που πλήττονται από πόλεμο ή τρομοκρατικές επιθέσεις ακόμα και από κλιματικές αλλαγές (Συρία, Αφγανιστάν, Παλαιστίνη, Ουκρανία, Νιγηρία κλπ.), μέσα από την Δυτική νοοτροπία για την διασφάλιση της ακεραιότητας και της ίδιας της ζωής των ανθρώπων που βιώνουν αντίξοες συνθήκες, επιλέγουν την Ευρώπη ως σανίδα σωτηρίας και καταφύγιο για την μόνιμη ή προσωρινή παραμονή τους.

Η συγκεκριμένη διπλωματική εργασία, ανέπτυξε μια μεθοδολογική προσέγγιση διαχείρισης των διαθέσιμων δεδομένων που αφορούν του μετανάστες και τους πρόσφυγες. Τα εργαλεία της μεθοδολογίας που χρησιμοποιήθηκαν, συνέβαλαν στην κατανόηση των χωρών προέλευσης, αναγνωρίζοντας τα κρίσιμα σημεία διέλευσης και υποδοχής. Οι χαρτογραφικές απεικονίσεις που πραγματοποιήθηκαν αποτελούν ένα χρήσιμο οδηγό για την στήριξη πολιτικών αποφάσεων στην ΕΕ σε θέματα διαχείρισης μεταναστών και προσφύγων. Ακόμα η στατιστική ανάλυση και η χαρτογραφική απεικόνιση που εφαρμόστηκε συμβάλουν καθοριστικά στην κατανόηση της δυναμικής του φαινομένου των μεταναστευτικών και προσφυγικών προτύπων εντός της ΕΕ από την επιστημονική κοινότητα και συνεισφέρει στο έργο των διεθνών μεταναστευτικών οργανισμών. Με την ολοκλήρωση αυτής της έρευνας, απαντώνται ζητήματα συναφή με τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων, την ενσωμάτωση και τα χαρακτηριστικά των μεταναστών-προσφύγων στις χώρες της Ευρώπης και την κατανόηση του γεωπολιτικού τοπίου της.

Για την μελλοντική εξέλιξη αυτής έρευνας προτείνεται η περαιτέρω ενασχόληση με ζητήματα στατιστικής προσέγγισης και τυποποίησης των διαθέσιμων δεδομένων για εξαγωγή άμεσων συμπερασμάτων της εικόνας των προτύπων των μεταναστών και προσφύγων που εισέρχονται στην Ευρώπη. Ανάπτυξη μεθόδων πρόβλεψης και διαχείρισης των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών με την χρήση σύγχρονων μεθόδων μηχανικής μάθησης. Καθιέρωση συγκεκριμένου τρόπου απεικόνισης μεταβλητών δημογραφικής πληροφορίας με τρόπο άμεσο για την κατανόηση του κατά πόσο επηρεάζει των γηγενή πληθυσμό η ενσωμάτωση μεταναστών και προσφύγων στις Ευρωπαϊκές Χώρες. Τέλος, θα πρέπει να ελεγχθεί το κατά πόσο στηρίζονται οι υπάρχουσες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για ζητήματα μεταναστών και προσφύγων από τις χώρες διέλευσης-προορισμού όπως αυτές παρατίθενται παρακάτω:

Στήριξη αποφάσεων

- ✚ Προώθηση και χρηματοδότηση επιπλέον εκπαιδευτικών προγραμμάτων στις χώρες προέλευσης και διέλευσης για εκμάθηση της γλώσσας και την εξοικείωση με την κουλτούρα των χωρών υποδοχής. Με αυτό τον τρόπο, θα επιτρέψει στους μετανάστες να ενσωματωθούν άμεσα στις χώρες υποδοχής, αποτρέποντάς την άνιση μεταχείριση τους από τον γηγενή πληθυσμό.
- ✚ Ενίσχυση της συνεργασίας με τις χώρες διέλευσης, μέσω χρηματοδότησης και υποστήριξης υποδομών και υπηρεσιών που σχετίζονται με την φιλοξενία και διαχείριση των μεταναστευτικών ροών. Παράλληλα, θα πρέπει να πραγματοποιηθεί μελέτη αξιολόγησης των προγραμμάτων χρηματοδότησης, προκειμένου να διαπιστωθεί η αποτελεσματικότητά τους.
- ✚ Απλοποίηση διαδικασιών αναγνώρισης εκπαιδευτικών και επαγγελματικών προσόντων των προσφύγων, προκειμένου να διευκολυνθεί η ομαλή ενσωμάτωσή τους στην αγορά εργασίας, καθώς και την ανάπτυξη ενός διαφανούς συστήματος που στόχο θα έχει την ταχύτερη διαδικασία χορήγησης ασύλου, μειώνοντας τον χρόνο αναμονής για τους αιτούντες.
- ✚ Υποστήριξη των χωρών που συγκεντρώνουν μεγάλο αριθμό μεταναστών και προσφύγων, μέσω της οικονομικής ενίσχυσής τους, προκειμένου να βελτιωθούν οι παροχές και υπηρεσίες πρόνοιας.

Αναφορές

- Council of Europe. (n.d.). *Language Support for Adult Refugees A Council of Europe Toolkit*
www.coe.int/lang-refugees Linguistic Integration of Adult Migrants (LIAM) www.coe.int/lang-
migrants 1 -The geopolitical context of migration. Retrieved from <https://rm.coe.int/tool-1-the-geopolitical-context-of-migration-language-support-for-adul/1680716c0d>
- European Commission. (2023a). *THE EU FACILITY FOR REFUGEES IN TURKEY*. Retrieved from
https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/3967c96e-e3c5-47fc-8ca0-88141d3d0594_en?filename=frit_factsheet.pdf
- European Commission. (2023b). *Employment and Social Developments in Europe: Addressing labour shortages and skills gaps in the EU*.
- European Commission. (2023c). *The impact of Demographic Change*. Retrieved from
https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/new-push-european-democracy/impact-demographic-change-europe_en
- European Commission. (2024, May 21). *Pact on Migration and Asylum*. Retrieved from home-affairs.ec.europa.eu website: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en
- European Commission. (n.d.). *EU Support to Refugees in Türkiye*. Retrieved from neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu website: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/turkiye/eu-support-refugees-turkiye_en
- European Commission. (2023). *Demographic change in Europe: a toolbox for action*.
- European Parliament. (2024). *Exploring migration causes -why people migrate*. Retrieved from
https://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/expert/2020/7/story/20200624STO81906/20200624STO81906_en.pdf
- European Union. (n.d.). *Emergency Trust Fund for Africa*. Retrieved from trust-fund-for-africa.europa.eu website: https://trust-fund-for-africa.europa.eu/index_en
- Eurostat. (2023). *Eurostat*. Retrieved from Europa.eu website: <https://ec.europa.eu/eurostat>
- Frontex. (2024). *Migratory routes*. Retrieved from www.frontex.europa.eu website:
<https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-routes/migratory-routes/>
- International Data Portal. (n.d.). Retrieved from Migration data portal website:
<https://www.migrationdataportal.org/international-data?i=netmigrate&t=2021>
- International Labour Organization. (2023). *ILOSTAT*. Retrieved from ILOSTAT website:

<https://ilostat.ilo.org/>

International Migration Organization. (2023). IOM UN MIGRATION Displacement Tracking Matrix (DTM). Retrieved from dtm.iom.int website: <https://dtm.iom.int/>

International Migration Organization. (n.d.). Ukraine Response — Regional Annual Overview Summary — Ukrainian Refugees and TCNs crossing to Ukraine in 2022 | Displacement Tracking Matrix. Retrieved June 30, 2024, from dtm.iom.int website: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-response-regional-annual-overview-summary-ukrainian-refugees-and-tcns-crossing>

International Organization for Migration. (2020). World Migration Report 2020. Retrieved from iom.int website: <https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2020-interactive/>

International Organization Migration. (2019). *Glossary on Migration*. Retrieved from https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf

Manu Gupta. (2021, March 18). Demographic Transitions and Its Geopolitical Impact. Retrieved from The Geopolitics website: <https://thegeopolitics.com/demographic-transition-and-its-geopolitical-impact/>

Max Roser. (2023). Our World in Data. Retrieved from Our World in Data website: <https://ourworldindata.org/>

Migration Data Portal. (2023). Return migration. Retrieved from Migration data portal website: <https://www.migrationdataportal.org/themes/return-migration>

Migration Policy Institute. (2019). Retrieved from migrationpolicy.org website: <https://www.migrationpolicy.org/>

OECD. (2023). OECD Statistics. Retrieved from Oecd.org website: <https://stats.oecd.org/>

Operational Data Portal. (n.d.). Retrieved from data.unhcr.org website: <https://data.unhcr.org/>

Peters, L., Engelen, P.-J., & Cassimon, D. (2023). Explaining refugee flows. Understanding the 2015 European refugee crisis through a real options lens. *PLOS ONE*, 18(4), e0284390–e0284390. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0284390>

Robert, R. (2021). The weaponisation of demography in geopolitical relations. Retrieved from Polytechnique Insights website: <https://www.polytechnique-insights.com/en/braincamps/geopolitics/do-demographics-still-weigh-in-on-geopolitics/the-weaponisation-of-demography-in-geopolitical-relations/>

RT Tax. (2015). Why do people move to Germany? Retrieved from RT Tax website: <https://rttax.com/articles/people-move-germany/>

The Treasury: Australian Government. (2006). Demographic challenges and migration. Retrieved from treasury.gov.au website: <https://treasury.gov.au/publication/economic-roundup-summer->

2006/demographic-challenges-and-migration

The World Bank. (2020). World Bank Group - International Development, Poverty, & Sustainability.

Retrieved from World Bank website: <https://www.worldbank.org/en/home>

UNHCR. (2021, March 18). Syria Refugee Crisis – Globally, in Europe and in Cyprus. Retrieved from

UNHCR Cyprus website: <https://www.unhcr.org/cy/2021/03/18/syria-refugee-crisis-globally-in-europe-and-in-cyprus-meet-some-syrian-refugees-in-cyprus/>

United Nations. (2020). International Migrant Stock | Population Division. Retrieved from www.un.org

website: <https://www.un.org/development/desa/pd/content/international-migrant-stock>

United Nations. (2023). UNHCR - The UN Refugee Agency. Retrieved from Unhcr.org website:

<https://www.unhcr.org/>

Zanabazar, A., Kho, N. S., & Jigjiddorj, S. (2021). The Push and Pull Factors Affecting the Migration of Mongolians to the Republic of South Korea. *SHS Web of Conferences*, 90, 01023.

<https://doi.org/10.1051/shsconf/20219001023>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2017b, July 14). Προσφυγική κρίση και ΕΕ: στοιχεία και αριθμοί. Retrieved from Θέματα | Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο website:

<https://www.europarl.europa.eu/topics/el/article/20170629STO78630/prosfugiki-krisi-kai-ee-stoicheia-kai-arithmoi>

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2017a). Η απάντηση της ΕΕ στην μετανάστευση και το άσυλο.

ΑΝΕΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, Θ. (2017). ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΡΟΩΝ ΣΤΟΝ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ ΧΩΡΟ: ΟΠΤΙΚΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ “ΚΡΙΣΗ.” Retrieved from https://ikee.lib.auth.gr/record/296993/files/ANESTOPOUYLOSTHEOXARHS556_DE.pdf

ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΗ, Ε. (2021). *ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΡΟΕΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΧΡΗΣΗ GIS*. Retrieved from

https://polynoe.lib.uniwa.gr/xmlui/bitstream/handle/11400/1015/Lampadaridi_14030.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Μεταπτυχιακών, Π., Διακυβέρνηση, Σ., Πολιτικές, Δ., & ΖΩΗ, Τ. (2017). *Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου*

Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων.

Retrieved from <https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/3978/573-2017%20%20%ce%a4%ce%a3%ce%99%ce%a1%ce%99%ce%9c%ce%99%ce%91%ce%93%ce%9a%ce%9f%ce%a5%20%ce%96%ce%a9%ce%97.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Πολύζος, Σ. (2006). Οι μεταναστευτικές ροές προς την Ελλάδα: ανάλυση προσδιοριστικών παραγόντων, τυπολογία περιφερειών υποδοχής και χωρών προέλευσης. Retrieved from *Αειχώρος: Κείμενα Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Ανάπτυξης* website:

<https://journals.lib.uth.gr/index.php/aeihoros/issue/view/14>